

TIGHT BINDING BOOK

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204433

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T 82

Accession No. T 834

Author S 94 K

Title నీ వురా, సత్యం

S. 94 K నీ వురా, సత్యం.

This book should be returned on or before the date last marked below.

శ్రీ కృష్ణలీల నాటకము.

ఇ య్య ది

సంపూర్ణమహాభారతము, లవకుశ నాటకములు రచించిన
బళ్లారి వండిత, కె. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలుగారిచే
రచింపఁబడినది.

ప్ర క ట న క ర్త :

కురుకూరి సుబ్బారావు,

న ర స్వ తీ బు క్కు డి పో,

బెజవాడ-కృష్ణాజిల్లా.

అయిదవకూర్పు 1000 ప్రతులు.

కాకినాడ రాయలసీమ

కాకినాడ :

కాకినాడముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

1929

కొప్పల తురిజప్పయ్య.

పోస్టల్ రిజిస్ట్రేషన్.

వెల రు 1—4—0

ప్రకటన.

ఇందువలన సూచించుట యేమనగా నాచే విరచింపఁబడి
కటింపఁబడిన ఈ శ్రీకృష్ణలీలనాటకమునకు గల సర్వస్వాత-
లు క్రొత్తకాపీరైటు అక్టప్రకారము నాకుఁజెందియున్నవి.
దీనిని భాషాంతరీకరణ మొనర్పవలయునన్నను లేక ఫేలన మొనర్ప-
యునన్నను నాయనుమతిని వ్రాతమూలమున పొందవలెను. అటుగా
స్వతంత్రించినవారలు నానష్టమునకు పాత్రులగుదురు.

బళ్ళారి,
1—7—1929. }

పండిత శ. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి,

శ్రీగోపాలకృష్ణాయనమః

నాం ది.

శా|| శ్రీరాజల్లయశోదయంకమున వాసింగాంచి కంసాదులకు
పేరారంగనుజేసి పార్థసఖుడై వేదాంతతత్వంబు నే
పారక దెల్పుచు గోపకాంతలకు నిత్యామోదసంధానుడౌ
నీరేజాక్షుడు గోపబాలుఁ యొనఁగుక నిత్యాయురైశ్వర్యము

శ్రీ కృష్ణలీలనాటకము.

—♦♦♦—
ప్రథమాంకము—ప్రథమరంగము

క్షీరసాగరము.

[విష్ణువు వరుండియుండును—ఇటుప్రక్కల బ్రహ్మాదిదేవతలు
నిలిచి స్తుతించుచుండురు.]

(అనుబంధము 1.)

విష్ణువు—కమలాసనా ! దేవనాథా ! మీకందఱికినిఁ గుశలమా ?
స్వర్గరాజ్య మేయంతరాయమును లేక పాలింపఁబడుచున్నదా ?
సీవజ్రిధార దానపుల శిక్షించుటయు దజాగ్రితఁ బొందియుం
డదుగదా ? బృహస్పతియుపదేశము నీ కామోదము నిచ్చు
చున్నదా ? రాక రాక మీఁదఱు నిచ్చటికివచ్చుట యేదో
యొకవిశేషమును సూచించుచున్నది.

మ సురలారా ! కుశలంబె మీకు, శుభమే చుట్టాలకుఁ, సేమమే
తరుణీవారములకుఁ, ప్రమోదులెనుతుల, దైత్యుల నిరోధింపరే
అరుదయ్యెన్ద మిరువచ్చుట మనోహాసంబు చేకూరె భా
సురవాంఛస్వచియీపుఁ డిచ్చెద మనస్ఫూర్తి వరాజ్ఞాసనా.

సీ స మా లి క .

విష్ణు—ధరణీసురాదత్తవరహవిర్భాగముల్ కొనుచు మీదింతురే
యనఘులార ?

బ్రహ్మ—కృతువులుండినగదా కృతుభాగములుగల్గు కృతువులునీటి
లో హుతములయ్యె.

విష్ణు — ఏకోర్కైక మిరలిచటికే తెంచితి రెలమి శంకింపక దెలుపుఁ
డయ్యె.

ఇంద్ర — నిన్నుఁజూచుటకంటె నున్నదే వేరొక్క కోరిక మాకెందు
నీరజాక్ష ?

విష్ణు — ఎంతప్రార్థించిన నేగుడేరని మీర లరుడేరనాశ్చర్య ము
నాకు.

నారదు — ఆశ్చర్యమంతయు నమరునీయందె, నీవెఱుగని యాశ్చర్య
మేమి కలదు.

విష్ణు — పురుషాహ! వేడుము మోక్షమైననునిత్తు నీ భక్తి మది నాకు
మెప్పునించె.

మీస్తుతిజాలముల్ మీదుమిక్కిలి నన్ను అలించెగా నేడు
అమరులార !

నారదు — గీ. అధిపమోక్షమునిందుని కపుడగలిగె,

విష్ణు — ఎట్లు నీమాట నారదా ?

నారదు — యేమిచెప్ప, తనర నా కంస శిశుపాల దంతవక్త్రు లిచ్చిరి
కపాలమోక్షంబు నిందిరేశ.

బ్రహ్మ — దేవా ! నీపరిపూర్ణానుగ్రహము మమ్ముల నెపుడు బాలించు
చుండ మా కశుభమెక్కడినుండి రాగలదు ? అయినను
భూలోకమున కంసాదిరాక్షసులు పెల్లుపెరిగి చెలరేగి గో
బ్రాహ్మణుల హింసించుచున్నవారు, అందువలన యజ్ఞ
యాగాదికృతువు లొక్కటియులేక మేమందరము హవిర్యా
గంబులు లేక యున్నవారము.

భూదేవి — దేవా ! నీయాజ్ఞచే నేను సకలపర్వతసరిత్సముద్రములవహి
చుచున్నదానగాని యాదృష్టకంసాదిమహాపాపులను వహిం

పజాలను. లోక నాథుడవగు నీవే యిట్లు కన్నులుమూసికొని యున్న నింకెవ్వరిశరణొందువారము.

(అనుబంధము 2)

వేదీ—రమారమణా! ఈ పితామహుడును, నీభూదేవియు నిటుల యెసలేనిచింతలపాలైయుండ నింక నాగతియేమని విన్నవించువాడను? కంస, శిశుపాల, దంతవక్త్రాదులెల్లప్పుడును నాదేవపురిపై దండెత్తుటకై యెంతయు నాలోచించుచున్నవారు. అందున కంసుడనురక్కసుడు ప్రపంచమునంతయు బాధించుచున్నవాడు. వానిదాడికి వెఱచి యహోరాత్రములు వజ్రాయుధము చేనుంచుకొని కనుతెప్పవలె నాలోకమును రక్షించుకొనుచున్నవాడ. దేవా! నీ వీయిడుముల బాపకున్న మాకు మనుగడ కలుగదు. ఇందునకై యీకమలాసనునివేడి యతనిపురస్కరించుకొని నిను శరణొదవచ్చియున్నారము. అలనాడు హిరణ్యకశిపురావణుల పాలియించి మమ్ముగాపాడిన నీదమారసము చూపై బ్రసరింపజేయుము. నీవుగాకున్న మమ్మెవ్వరింక గాపాడుదురు?

చ. కనులకునిద్రరాదు భయకంపితమానస మూరడిల్ల దా

ఘనసురరాజ్యసౌఖ్యములు కానగరావటయజ్ఞభాగముల్

వినుటకునైనలేవు బలువేడుకలేదు రమాపతీ! జగం

బనయము కంసురాయడికి నక్కటచిక్కె తలంచిబోవవే.

మ—పురందర శతానందులారా! భూదేవి! యూరడిల్లుడు. నేనిది వఱకే యాలోచించియున్నవాడను. నారదునివలన నీవృత్తాంతములనెల్ల నెఱిగి యున్నాడను. నాభక్తులై భూలోకమున దుదయించిన దేవకీ వసుదేవులమనోరథము నీడేర్ప వారినంకనుండనై శ్రీకృష్ణుడనుపేర భూమియం దుదయించి మీకష్ట

ముల బాపునాడను. మీరేమియు నాలోచింపకుండు. కు
మారా! నాయంశమున నీయాదిశేషుండు బలభద్రుడై జనిం
చువాడు. నీవీర్వాణసముదయంబునంతయు యాదవులుగ
జనించునట్లు జేయుము. పేయసీ! ఇందిరా! యేమిట్లూర
కున్నదానవు? నీసంకల్పమునగదా నామనోరథము లీడేరును?
నీవు లేకున్న నాకవతారములే ఘటిల్లుజాలవు. కావున నాకె
తయు సైదోడుగనుండి యీదేవతలపరితాపము మాన్పుము.
నీవు సందగోకులమున నందుని భార్యయగు యశోదయందు
జనింపుము. నీమాయచే నాకంసుని కన్నులగప్పి నన్నెఱిం
గించి నాటనండి భూలోకమున శక్తిస్వరూపిణివై నానాభక్తు
ల పూజలగైకొనుచుండుము. మఱియు రుక్మిణివై జనించి నా
వామభాగ మలంకరింపుము.

[బ్రహ్మ—భాగ్యము. దేవతలారా! మనమీదేవదేవుని నింతప్రార్థిం
తము.

(అనుబంధము 3)

ప్రథమాంశము—ద్వితీయరంగము.

మ ధు రా వ ట్ట ణ ము.

వివాహమంటపము.

[ఉగ్రాసీకుండు, మంతులు, విప్రాదిసజ్జనులొకప్రక్కను, పౌరు
లొకప్రక్కనను కూర్చొనియుండురు. దేవకీవసుదేవులుపీఠమునకూర్చొ
నియుండురు. కంసుండు ప్రక్కన నిలిచియుండును. శ్రాహ్మణులు మం
త్రాదినియమముల నాచరించుచుండురు]

కంస—బ్రాహ్మణులారా ! చాలింపుడు మీయధికప్రసంగములు,
మంత్రులారా ! యీ బ్రాహ్మణులకుఁ దగినబహుమతులిచ్చి
యనువుడు.

గాలవ—కంసప్రభూ ! నేను చిరకాలమునుండి నీపురోహితుఁడను.

ఇట్టి లగ్న కాలమున నాకెక్కువ బహుమానము రావలయు.

కంస—అందునకే నీ కేబహుమానము నీనాఁడు రాజాలదు. ఊరక
మాటాడకపోమ్ము.

గాలవ—చిత్తము.

బ్రాహ్మ—జేవా ! నేనధ్యాపకుఁడను. నాకు—

కంస—వెట్టి బాపఁడా ! నీ కేమి చెప్తావా ? నీకెక్కువ బహుమానము
వేత కావలయునా ?

బ్రాహ్మ—మహాస్వామీ ! ఏమియువలదు.

ఉగ్రసేన—(దేవకియొద్దకు వచ్చి) అమ్మాయీ ! నేఁడు నీవు నీవలచినప
తితోడగూడి యీడు లేనిముదమందుట మాకందఱికిని సంతసమే
యగు. తల్లీ ! నీపతియింట పరమసాగ్ధ్యగుణముల నెట్లు చాటిం
చెదవో, నీ సౌశీల్యము నెట్లు ప్రకటించెదవో, కులసతీమహి
మంబును వెలిపరచి పుట్టిసిరికిని మెట్టిరంటికిని యెట్లైనలేని
కీర్తిని ఘటించెదవో ? తనయా ! పతి నే దైవముగ భావించి పతి
శుశ్రూషయే మోక్షమార్గముగ నెంచి, పరమపతివ్రతాశిరో
మణివై వెలుగొందుము. అత్తమామలఁగాంచిన మముఁగాంచి
నెట్లు కడుగా రాబమున బరిచర్యంజేయుము. మఱుదులయెడ
పుత్రవాత్సల్యముంచి వారిగరుణచేనరయుము. బుధువులయం
దు, సంపద కలిగినప్పుడు, వారి బీదఱికిము సంభవించినపు
డును, సమభావనచే సహోదరప్రేమంబును ఘటించుము.

దేవకీ! భర్త నీయెడ నెంతకోపగించినను, యెంతదూషించినను, యెంతాధించినను పతిభక్తిని మఱవకుము. భామలకు లోకమున పతియే దైవము; పతియే వ్రతము; పతియేతపము; పతియే సర్వధర్మములని వేదములు బోధించుచున్నవి. కావున పతిభక్తిపరాయణుడై యుండుము. పతి శయనించినతఱువారే శయనించి, పతి నిద్రలేవకమునుపు నిద్రలేచి, పతిభక్తిభావనమున మెలంగుకులాంగనలకు జపతపాదులన్నియు నిర్లభకములగుగదా? కుమారీ! రేపు తొలిజాముననే పయనముకావలయు నిన్నిదినములు బోషించితిమి. పెంచిపెద్దజేసితిమి. ఇప్పుడు నీపతివెంటఁబుచ్చుచున్నారము ఇత మమ్ములమరచిపొమ్ము. పుత్రికావాత్సల్యమున నిన్నునపజాలకున్నను మన సనాతనధర్మముచే పుట్టినింట నుండికొనగూడమిచే నిన్నుబంపుటకెంతయో మనసు రాయి ట్టిసికొని పంపుచున్నారము. అమ్మా! నిన్ను మేమెంత కోపగించి యుండినను వఱచిపొమ్ము. బుద్ధిగఁగఱపుటకైయంతశిక్షించియుండినను వాటి నెల్ల మనసుననుంచకుము. నీజన నీజనకుల నప్పుడప్పుడు స్మరింపుము. పోయిరమ్ము. మఱల పుత్రవతివై వధురాపట్టణము నుఁ జేరుదువట లెమ్ము. మీయన్న కంఠుడు నిన్నుబదిలముగా వీడ్కొని రాగలఁడు.

సీ. ఘనభక్తినింజార కని యత్తమామల

కలమి శుశూంషల సలుపుమమ్మ

పతిని దైవముగాగ భావించి యెప్పుడు

పతియాజ్ఞజవదాట వలవదమ్మ

తోడికోడండ్ర నీ తోబుట్టువులఁబోలె

సుదతిరో! బలుప్రేమఁ జూడుమమ్మ

పరిచారిణులఁగన్న నిరుపేదలనుఁగన్న

కన్నపుత్రునిఁబోలె గాంచవమ్మ

గీ. అతిథిపూజల మదినెందు నరయుమమ్మ

పరుషభాషలనెవ్వడు పలుకకమ్మ

దేవకీ ! మాకు సత్కీర్తి తేగదమ్మ

పోయిరావమ్మ శుభముల పొందుమమ్మ.

వసుదేవా ! ఈవిడ యేమియుతెలియని మగ్ధుఁడ, బాల, కాపున దీని గరుణచే నరయుము.

వసుదేవ—అయ్యా ! తమయానతిమేరకు వర్తించెద. గృహస్థాశ్రమ ధర్మములఁ గొన్నిటి మిముఁబోలు ధర్మజ్ఞులవలన వినియున్నాఁడను. మీయువకారము నే నెన్నఁడును మఱువను.

చ. కరుణను బోధిరయ్య, యువకారము మీరెగదయ్య, నీవు నా దరమున కన్యనిచ్చి గృహదాసము చేసితివయ్య, నీకృత మఱితునఁటయ్య ? సీతనయ మన్నన ప్రేమను పెంతునయ్య మ మ్మిరువుర నాశిష్యులను నిచ్చి మహాన్నతివంపు మయ్యరో!

దేవకీ—అయ్యా ! మీ యువదేశము నన్నెంతయు కృతార్థుఁడేసెను. నేనెట్లు మిము బాసిపోవఁగలను ? ఆత్మసుఖంబుల నించుకైన గణించక, యాయాసములలెక్కింపక, కడుప్రేమచే బోషించి, విద్యాబుద్ధులనేర్పిన జనకులబాసి యెట్లుపోవుదును ? తండ్రీ ! నేనెంతయు ముద్దుగా బెంచుచున్న నామద్దులజింక గర్భవతిగా నున్నదిగదా ? దానినెట్లు డించిపోవుదును ? ఓసఖులారా ! రాయంచలారా ! నా కింక నెలమిండు.

సీ. కడుప్రేమ నన్నింత కాలంబు పాలించి

దయనుపెందిన తల్లిదండ్రులారా!

తోడునీడలఁబోలె తోఁబుట్టుపులఁబోలె

ననుబాయని సఖిజనంబులార!

నేభుజించినగాని నిర్మలదాడిమీ

ఫలములగొనని యోచిలుకలార!

నడయాడు నేర్పుల నాకుబోధించిన

న్నలరించు నో రాజహంసలార!

గీ. నేడు మిముఁ బాసి కుతయింటి కేగుదాన

మమతమరువంగవలదు నోమాన్యులార!

హరిణశిశులార! గురులార! యమలులార!

కరగ నాకింక సెలవిచ్చి కనుపుడయ్యు.

ఉగ్రసేన—కుమారీ! మఱల కొలదికాలములోనే నిన్నుఁ గాంచెదము
కదా? యోచించకుము. నీ పెంపుడుజింక కృసవించినపైటనే
నీ కావృత్తాంతముఁ దెలియపరచెదను లెమ్ము. శుభముగ
పోయిరమ్ము. మీగురువులకును వందనీయులగువారి కందరికిని
నమస్కరింపుము. నీవునుఁ జక్కనికుమారునితోఁగూడి నీజింక
వాదరింతువటలెమ్ము.

దేవకి—(లండఱికిని నమస్కరించును, ఆశీర్వదించును.)

(అనుబంధము 4)

కృథమాంకము—తృతీయరంగము.

అ రణ్యము.

[ప్రవేశము: కంసుఁడు సైన్యముతో. రథముపై దేవకివసుదేవులు.]

(అనుబంధము 5)

కంస—సైనికులారా! మీమీశిబిరముల నిచ్చటనే నిలుపుఁడు. ఇదె
మధ్యాహ్నముకావచ్చును. చండభానుఁడు చండతరకిరుఁబుండై

సాంధులను, వనతరుబృందములను నెంతయు బాధింపఁజొచ్చెను. ఆతపము కనులకు మిఱుమిట్లుగొలుపుచు తేరిచూడరాకయున్నది. సమస్తదిశలు శూన్యములై కానవచ్చుచున్నవి. ఎండమావులు తమనడబెడంగుచే పైపై బారుచు బాటసారుల నెంతయు వంచించుచున్నవి. కానిండు, ఈసూర్యుఁడు మిగులపొగతెక్కి మింటవిఱివీగుచున్నవాఁడు. తొల్లి హిరణ్యకశిపు రావణాదులు వాని కండకావర మణిదియున్నను మిడిదేరి మఱల మఱల “ మత్సరీనాస్తి ” యని నన్నింతయైన లెక్కగొనకున్నవాఁడు. మీమీరథతురంగపదాతుల నందలి విస్తారవృక్షచ్ఛాయలయందు విడియునట్లుచేయుఁడు. వెనుక వచ్చుచున్నరథముననున్న దేవకీవసుదేవుల నదె యక్కడ గాన్పించుచున్న లేమావికాంతారమ్మునడించి వారికి యనువగు నుపచారములఁ జేయ తగిన సేవకుల నియోగింపుఁడు. నాశిబిరముపైతయు వారి విడిదిదాదాపున నుండునట్లు చేయుఁడు. పొంతు. నే నీవృక్షచ్ఛాయలఁ గొంచెము విశ్రమించివచ్చెదను.

పై నికులు — భాగ్యము.

(నిష్క్రమము.)

కంస — ఆహా ! నాపేరు విన్నమాత్రమున సకలగీర్వాణబృంద మదే జగత్ప్రళయమని భావించురు. ఇంక భూలోకమన్ననో నా కరతలమునకుఁజిక్కి సముద్రముందలి తరంగములవలె తల్లడిల్లుచున్నది. ఆదేవేందునిఁ గడతేర్పవలయునని యతిదృఢ వ్రయత్నముల నేఁజేసియున్నను నావిష్ణువు వానికి పైదోడుగ నుండుటచేత నాయుద్యమ మంతటితో నెఱవేఱదయ్యె. ఇంక నదిర కాలముగో మొదట నాహరిని హరించుటకై దండు

వెడలవలయునని యున్నవాడ. అపు డిందుగఁ జూపుతపోయిందే కాగలడు. ఏవోయత్నముచేతగాని కార్యము నతివేర్చినగదా పురుషసింహుఁ డనఁబోలును? అయిన, నన్ను లోకులందఱు దుష్టకర్ముడని పరిపరి నిందింతురు. నాచెయిదములకై నాయెదుట నాడకున్నను లోలోననొచ్చికొనుచు నన్నెంతయో నాడికొందురు. వదరికొననీ, శునకముకూతలు సింగంబును ప్రతారించునే? ఇక నాముదుసలితండ్రియో ఇదిధర్మము, ఇదియధర్మము, న్యాయము, అన్యాయ మని యెప్పుడుచూచినను మూలనుఁగూర్చిని వదరుచుండును. ధర్మమనఁగనేమి? అధర్మమనఁగనేమి? మంచిమాటలకు మామిడికాయలుకాలునే? మత్తేభేంద్రపరంపరలపై నురికిన హర్యత్నబుపగిది లోకులపై నెత్తి కసిదీరచక్కాడి, బాధించి, వేధించి, సంహరించి, తల్లడిల్లునట్లుచేసినగదా కంసుఁ డన్న యోకంబులన్నియు నిర్విణ్ణములగును? “యెనకేనాప్యసాయేన ప్రసిద్ధః పురుషోధవ” యనిగదా నీతిశాస్త్రము ఘోషించుచున్నది.

(లోపలధ్వని-అనుబంధములోనిపల్లవి. 6)

అహ! ఇదియేమి? నారదుఁడు వచ్చుచున్నట్లున్నది? రానీ చూచెదనుగాక.

[ప్రవేశము—నారదుఁడు హరిగానముఁజేయుచు]

(అనుబంధము. 7)

నారద—అహ! ఏమి యీకంసుఁడు కోధానలమూర్తియైయున్నవాడు? వీనితో మాట్లాడ వలయునన్న భయమగుచున్నది. అట్లు న నా కార్యము సఫలమగుటెట్లు? కాని.

(అనుబంధము. 8)

కంస — నారదా! రమ్మ. కూర్చోనుము. (అనగా నారదుడు దూరముగా కూర్చోనును) నారదా! సమీపమునకు రమ్మ.

నారద — కంసరాజేంద్రా! దూరమేమియు లేదు. ఇక్కడనే యుండెదను. నీకు సేమమా?

కంస — “సేమమా?” ఏమట్లడిగెదవు? ఊమముగాక అఊమము గలిగించువాడెవడు?

నారద — భృగ్యము. ఇంకాక తూరియడుగను. ఏమి కడుసంతోషముతో కూర్చోనియున్నావు.

కంస — నారదా! సంతోషము నాయదిగాక యింకాకరికిగలుగునా?

నారద — నిజము సంతోష మొక్కటియేగాదు. ప్రపంచమే నీయది. కాని యెచ్చటికి నీప్రయాణము?

కంస — నాచెలియలగు జేవకిని యామెపతియగు వసుదేవుని పురముఁ జేర్చివచ్చెదను.

నారద — (నవ్వును)

కంస — నారదా! ఏమి నవ్వెదవు?

నారద — నవ్వువచ్చిన నవ్వితిని.

కంస — అకారణహాస్యమా?

నారద — అకారణమేల? సకారణమే.

కంస — ఎవరు కారణము?

నారద — నీవు.

కంస — నేను కారణమా? ఎట్లు?

నారద — నీవుగాకపోయిన నీబుద్ధి.

కంస — నాబుద్ధియూ?

నారద — అదియుగాకపోయిన నీయవివేకము.

కంస—నారదా ! ఏమి నీచూటలు చిత్రిముగానున్నవి ! నా యవి
వేక మేమి?

నారద—చంపు పగవానినిఁ తానై వెతకి కొనిపోవుట యవివేకము
కాదా ?

కంస—నాకు పగవాఁడెవఁడు ?

నారద—ఇంకెవ్వరు? నీచెలియలగు దేవకియే.

కంస—నాచెలియలు నాకు పగదాయి యెట్లు?

నారద—ఆమెకాకున్న నామెగర్భమున జనించు నష్టచుపుత్రిఁడు
నీకు పగవాఁడు కాగలఁడు.

కంస—నారదా! మానవుఁ డనఁగనేమి? నాకు శత్రు వనఁగనేమి ?
పురందరాదులు తమయాండ్రముంగళసూత్రమును చేతనం
చుకొని యనవరతము నన్ను స్మరించుచుందురు. నిర్భీతిగ
చెలరేగి భువనసముదయంబుల నదమదమొనర్చు నీమత్తగ
జేంద్రమున కొకపగవానిఁ గల్పించితివా ? నీబుద్ధి నీస్వాధీన
మగుచున్నట్లు లేదు.

నారద—నాకు బుద్ధిస్వాధీనములేదా ? నీయదృష్టము నీకు స్వాధీన
మునలేదా? నీకు శత్రువై జనించువాఁడు మానవుఁ డనుకొం
టివా ? అతఁడు మానవుఁడుకాదు. రాక్షసుఁడుకాదు. వా
చామగోచరుఁడు. దుష్టశిక్షకుఁడు. శిష్టరక్షకుఁడు. నేదాంత
వేద్యుఁడు. దేవుఁడు. నీకొఱకయ్యే మీ దేవకిగర్భమున జనిం
చువాఁడు.

కంస—వానిపే తెయ్యది? వాఁ డేల నాకొఱకై జనించును? సవిస్త
రముగాఁ దెల్పుము.

నారద—నాకు దీర్ఘ సంవాదమున కవకాశములేదు. నేను బ్రహ్మలో
కమునకు పితామహుఁజూచుట కేగవలయు, ఒక్కరహస్యము

దెల్పెదవినుము. ఏమన దేవతలందఱు నారాయణునితో
మొఱపెట్టుకొనగా నాదేవదేవుడు నిన్నును, నిన్నుఁబోలిన
వారిని సంహరించుటకై నీసహోదరీమణియగు దేవకిగర్భమున
జనించువాఁడంట. నేను మొన్ననే వైకుంఠమున నీయుదంతము
వింటిని. విన్నసంగతి నీకుఁ జెప్పితిని.

కంస—నారదా! నన్ను బెడరించెదవా? నారాయణుడా నన్ను సం
హరించువాడు? వాడు చెప్పినమాట్రముననే యీకర్ణకంట
కములగుమాటల నీ వెట్లువింటివి? నీవును నాపృతిపక్షులతోఁ
జేరితివా? నీకేల బుద్ధి చాలదయ్యె? అప్పుడే యాజలమృగ
మగు కేశవునికి మదీయ ప్రతాపప్రభావంబు నేల యెఱిగిం
పకపోయితివి? నిన్ను పేక్షించినందుకుగదా నీ వింత నిర్లక్ష్య
భావమున సంచరించెదవు?

(అనుబంధము 9)

సీ. కృతుసంతతులనార్చి వృతసంతతులనోర్చి

ఘనతమించుట యంతక ననోలేదో?

కలవాణులనమించు లలనామణులమించి

వెలనారులనుసేత వినెనోలేదో?

ఖలవాదములమీరి యిలవేదములదారి

నడలింప బలువంతకుడెనోలేదో?

అలపొంద జనబృందముల సందరానట్టి

యిడుములబడదోయు తెలుగ లేదో?

గీ. నన్నుగన్నాఁజొ యేమంచునున్నవాఁడో?

తెలియకన్నాఁజొ తెలిసియే పలికినాఁడో?

పుట్టనున్నాఁజొ యాహరి పుట్ట లేదో?

బుద్ధిచెక్కుము నారదా! యుద్ధమేల?

నారద — (స్వగతము.) అయ్యో ? ఇది యేమి గ్రహచారము నాకు? చెప్పవచ్చిన వీడు నన్నే కోపగించుచున్నవాడు. (ప్రకాశముగా) ప్రతాపశిరోమణీ! నావలన తప్పేమియు లేదు. నే నా విష్ణువుతో నీవిషయమంతయు స్తాత్రముజేసి చెప్పియున్నాను. నీమహిమ యట్టివారికిఁ దెలియునా?

చ. జలమట వానియిల్లు జలజాతమటఁ మరివానియాలు నా
జలజభవుండటఁ సుతుఁడు సారజల బట వానియంగ మా
జలజవినేత్రు డాజలవిచారుఁడు నీఘనవిక్రమాబుధుఁడ
తెలియఁగజాలునే మదిని దివ్యపరాక్రమ కంసచంద్రమా.

కంస—భళిచే నారదా ! నీవుకదా నామెచ్చునకు వచ్చువాడవు.

నారద—నే నిఁక వెడలివచ్చెదను.

(అనుబంధము 10)

(నిష్క్రమించును)

కంస—(కొంచెమాలొచించి) ఆహా ! నేఁడెట్టి యుదంతము వినఁగంటిని ? ఇన్నిదినములు సమంచితవిఖ్యాతమై లోకశాసనమును కొనవేలియందిడుకొని సకలరాజరాజకిరీటమణివిద్యోతితపాదారవిందుడనై యున్న నాకు నేడు కర్ణకంటకములగు “శత్రు” వనురెండక్షరములు వినఁగలిగెగా ? అందును నెందో మెచ్చటనో కాక నాప్రియసోదరియందు నాశాత్రవుఁడయిచునన్న నిదియేమి విఠరీతమనవలయు ? ఆగీర్వాణులు తన సన్నిధానమున మొఱియిడినమాత్రముననే యా నారాయణుఁడు నన్ను సంహరింప సమకట్టెగా ? వాని నామిత్రులిదివఱకే సమయించియుండిన నాకింత భీతియుండదుగదా ? లేక నారదుఁ డేమైన నాకెనలేని భయవిభ్రాంతిగలిగించుటకై యీకల్పనాకథను పన్నియుండునా ? ఇట్టి యపహవాద కల్పించుట కిదినికేమియక్కర ? ఇదియథార్థమనుటకు సందియము

లేదు. ఆహా! ఈదురంతశాస్త్రవచింతారోగము కుదుర్చుకొన్న గదా నామది కించుకయూరటగలుగును? నే నిప్పుడే నాశత్రు సర్పమున కాధారమగు నాజేవకీవల్మీకమునట్టె భ్వంసముఁ జేసి నామనశ్చింతబాపికొందునా? అయ్యో! నాకెట్టిపాపబుద్ధి కలిగెను? నాకుఁ దోబుట్టువై నే కడుగారాబమునబెంచిన చెలి యలై నేనెంతయుఁగూర్చు సోదరియైన మాదేవకిని నేను కడ తేర్పవలయు ననెడిబుద్ధికలిగెగా? అకటా! యెంతపాపమున కొడిగట్టితిని? ఔరా! ఈతుచ్చుమగు పిచ్చిపామరమునవిషమును వెదఁజల్లి నాజీవితమును పాడుఁజేసికొనఁబోలునా? చెల్లెల గుఁగాక తల్లియగుఁగాక! తనయాపదలకు మూలమగువస్తువును పరిమార్చకుండుట ధీమంతునిలక్షణమగునా? కట్టా! నాయొక్కని మనుగడకై యెవరో చెప్పినయొకకల్లవృత్తాంతమును విని నాముద్దుసోదరిని ఇండింపఁబూనుట యగునే? ఆనెత్తైక తల్లిదండ్రులొకక్షణమైనజీవింపఁగలుగుదురే? నారదుని వాక్కులు తిథ్యములైనను నాశత్రువును తుదముట్టించుటకై వేటొకయు పాయముగలుగదా? (కొంచెనూలోచించి) ఆహా! వేరేమియు నాలొ చన పాల్పడదుగదా? ఏమిసేయుదు? ఔరా! దాక్షిణ్యమును, గరుణను యోచించిన ప్రయోజనముం నే? మాయింట నుంచక పరునియింటికిఁబంప యోగ్యమైన యొకయాడపడుచుకై తుద లేనిదుఃఖసాగరమును నీదవలయునా? ఇతరులయింటికి బంపుటకుమారుగా యమునియింటికి పంపెదనుగాక. నాకెంతయు బల్లెముఁజాల బాధించుచెల్లెలున్న నేమి? చన్న నేమి? ఇదియేనిర్ధారణము. మున్నుండురానున్న నాప్రాభవకీర్తిచంద్రిక కింతరాయకరధ్వంతసముదయ మేమివచ్చినను, మేరమందరము లడ్డపడినను మత్కర్మస హసమను వదలను. మాన

ను. హీనములై మానవుని యభ్యుదయలక్ష్మీలతాలవిత్రములై, ప్రసిద్ధబాలికావిషప్రాయములై యొప్పు కరుణా, దాక్షిణ్య, ప్రేమములను తుచ్ఛభూతములను మదీయ్య ధైర్యవిజ్ఞానఖడ్గంబుచే నాశనమొనర్చెదను. కార్యసాఫల్యసంతోషరాజ్యమేలెదను. క్రౌర్యసాహసపరాక్రమములను కరతలామలకముగాఁ గొనెదను. దిబ్బభోంతరాశంబుల నెందును కంసుఁడను నామచుంత్రంబును జూలెదను. నకల గీర్వాణస్తోమంబుల దురుద్యనుంబుల నాపాదాహతి నలచెదను. మత్కోధ ప్రళయనలజ్వాలలకు నీభువనంబుల నాహుతిఁ జేసెదను. ఇదే వెళ్ళెదను.

(అనుబంధము 11)

(పాడుచు నిష్క్రమము.)

పౌరమాంశము—తురీయరంగము.

అ దే య రణ్య ము.

[ఒక వృక్షచ్ఛాయయందు దేవకీ వసుదేవులు కూర్చొనియుండురు.]

(అనుబంధము 12)

వసుదేవ—ప్రేయసీ! దేవకీ! చూచితివే యీ కాంతారము? చూపరులకు నెంతయో వింతఁగొలుపుచున్నది. ఈ గిరికందరముల నుండి ప్రవహించెడి నెలయేర్లు తమ జలబిందువులచే మార్గశ్రాంతులకు కడుంగడు శీతలసుఖ మొసంగుచున్నవిగదా? లోకమున బుద్ధిశక్తిలేని యీ నదీనదములే పరోపకార మొనర్చి తాము కటికతాలఁ బడియైనను ప్రజలకు సంతసముఁ గలిగించుచుండ నీ లోకు లొకింతయేని పరోపకారముఁ బూసరుగదా?

దేవకి—నాథా! నిజము. లోకమున దైవమిచ్చిన బుద్ధిగలవారికంటె
బుద్ధిలేని వస్తువులే మేలుగాఁ దోచుచున్నవి. అంతయేల?
మనమిప్పుడు గూర్చొనియున్న మట్టివృక్షమునుఁ జూడుము.
మనము చుఱురాపట్టణమునుండి యోతదవ్వరుదెంచినను మ
నకు మార్గాయానము నింతేనిఁ దోపనీయక మాసూర్యుని
రాయిషికిఁ దనపల్లములసాది మనలను గాపాచుచున్నది.

వసుదేవ — బాగుగానుగ్గపించితివి రమణీ! ఏమి సూర్యుఁ డవరా
బుధిఁ గుంకుచున్నవాఁడు కంటివే?

సీ. అవరదిక్కామినీ విపులకేశభరంబు

పై నొప్పునరుణంపు పద్మమనఁగ

గగనరాచామణి సొగసారు మొగముపైఁ

బొంబారు కుంకుమబొట్టవంగ

భూసతి కనకాద్రి పుత్త్రకునాడింప

పక్కగట్టిన కౌపుపతకమనఁగ

దేవాంగలయూత దివియందుకట్టిన

ముద్దారు మాణిక్యమగుర మనఁగ

గీ. నర్వకాలంబు వెలిపెఁగి చక్రమనఁగ

మంత్రయోగులు పూజించు యంత్రమనఁగ

పరగుబలుకెఁపుదీపు భరణిమనఁగ

పశ్చిమాంబుధిఁ గృతప భానుగంటె.

దేవకి—బోను. అప్పుడే సాధ్యరాగము కనుపించుచున్నది.

వసుదేవ—ఇక మనము పయనము సాగించుట మేలనితోచుచున్నది.

ఏల మీయన్న కంసుడికను రాలేదు?

దేవకి—(అటుగడవిచూచి) అదిగో! దూరమున వచ్చుచున్నట్లున్నది.

[ప్రవేశము:—కంసుడు ఖడ్గమునెత్తి మహాశోపముతో పాడుచు
(అనుబంధము 13)]

[కంసుడు దేవకీదేవిని జడపట్టి యీడ్చి ఖడ్గముపైకెత్తి చంప
ప్రయత్నించును. వసుదేవుడు భయభ్రాంతుడగును.]

దేవకీ—(గడగడ వణకుచు) అన్నా ! అయ్యో ! అయ్యో ! ఏమి
నన్ను జంపసాహసించితివి ?

కంస—నీవు చెల్లెలననేమి ? నీగర్భకుహరమానుండి నాకు శత్రుఁ
డగువాడొకఁడు జనింపఁగలఁడట. కావున నిన్ను సంహరించి
శాత్రవబాధ లేకుండఁ జేసికొనియెద.

దేవకీ—అన్నా ! ఎవరుచెప్పిరి ? ఏ బాలిశుఁడు చెప్పెను ? అట్టివారి
మాట విని నన్ను సంహరింపఁజూచెదవా ?

(అనుబంధము 14)

కంస—ఎవ్వఁడనెల ? ఎవ్వరో యాకసమునుండి చెప్పియున్నాఁడు.
నేనేమిసేయును ? నీ ప్రాప్తి యిట్లున్నది. నిన్ను మానన.

(అని ఖడ్గము పైకెత్తును. దేవకీ “నాథా; నాథా” యని మూర్ఛఁ
బోవును.)

వసుదేవ—బావా ! ఏమి యీ విపరీతము ? నీ ముద్దుసోదరిని సంహ
రింపఁజూచితివే ? ఇప్పుడేగదా, అతి సంతోషమున మమ్మి
లువురిని నూలుతీర్చుటకై నీతండి నిన్నంపెను ? ఇంతలో
పిట్టపిడుగున నీ కిట్టి దుర్బుద్ధిరాజెల్లునే ? ఇదెక్కడి మాట ?
అబ్రాలుమాటలనా నీవు నమ్మునది ? అట్టిమాటలకై యెంత
ఘోరకృత్యముఁజేయఁ బాల్పడితివి ? అయ్యో ! అన్నపైన
నీవు చెల్లెలికి చూడలిచ్చుటో, వస్త్రముల నొసంగుటో, కనక
భూషణంబు లర్పించుటో, యివన్నియుమాని వాటికన్నెటికిని

ప్రతిఫలముగా నీ చేతత యీ సుకుమారికఠంబు ద్రోవ జూచెదవా ?

ఉ. అన్నపు నీవు చెల్లెలిఁ నక్కట మాడలు చీరలిచ్చుటో !
మన్ననసేయ్యుటో, మధుకమజులభాషల నాదఁగించుటో
మిన్నులమోతలే నిజము మేలని చాపకుమన్న, మారిరా
వన్న, సహింపుమన్న, తిగదన్న, వధిపకుమన్న వేడెదగా.

కంసు—ఛీ ! వేయటలేదు ? తన్ను బాధించు పగవాఁడు జనించు
చుండ నేను దానికియ్యకొని వానిగడతేర్చుసాహసోద్యమ
ముఁ జేయక యూరకుండునుటచివా ? కావున నవశ్య మీమె
ను వధించెదను. నీవేరుచెప్పునది ?

వసుదేవ—(కంసుని చేతులుబిడ్డకొని) కంసరాజేంద్రా ! నామాట
లాలించి పిదప నీయిష్టమువచ్చినట్లు చేయుము. మేమిటుపుర
ము నీచేతిలోని నారముగదా ? మృత్యువనునో వచ్చు వేళ
యెవ్వరడ్డపడినను రాకతూనకు రానివేళ యెందఱెందఱు దా
నిని బోత్రానా పఱచినను రాజాలను, ఇట్టిదానికై స్త్రీహా
త్యసాతకమునకు నిరుబోలునివేకశిఖామణు లొడిగట్టదురే?
అంగును యెందో యూగుపేగులేని సామాన్యకామినిఁ జం
పుటయా ? ఏకోదరమున రక్తము నర్దముగాఁ బంచకొని నీ
మేనితోడఁబుట్టిన సహోదరినిఁ జంపుటయే ? అయ్యో! యిట్టి
వెడఁగుమాటల విశ్వసిం చెదవే ! యెవరోయొకరు ప్రమాణ
పద్ధతిలేక, కారణముఁజెప్పక, వృద్ధప్రలాపంబు లొడివమాత్ర
మననే యామాటలు వేదవాక్యములనుకొని “నాకొక శత్రు
వు జనించునని భవాదృశధీరశిఖామణి పరితపింపఁబోలునే?
అట్టిశత్రువు జనించుననియే నమ్ముము. అట్టివానితో సమసం
గామియున హోరాహోరీ పోరాడి శాత్రువునిఁ దునుమాడి

జగన్నుతమైన సత్కీర్తిని వడయుటగదా ధీరశిఖారుణుల కెన
లేని భూషణము? ఆ చెప్పినవారిమాటలు తథ్యములని దేనిబట్టి
నమ్మవలయు? అట్టిసందేహపుకు గృహలకు చెవినిడి కన్ను
లార్కమన్నింపుచునివేడెడి నీచిన్ని చెలియలిని కన్నాకు వధింప
నెంచుట నీకు పిదప పశ్చాత్తాపముఁ గలుగఁజేయదా? కా
వున నీకార్యము మానుము, వివేకము తెచ్చుకొనుము, కోప
ముచేఁ జేసినకార్యమెట్టివానినైనను వగనొందింపక మానదు.

మ. చెలియల్, కన్నయ, ముద్దరాలు, అబలా సేను బెదిరించు ని
ర్మల, దీనికబయలాసు మాటలకునై మర్యాదపోగొట్టి, స
త్కులజాతుండవు, పుణ్యమూర్తి వకటా! కోపంబుపాపంబు నె
చ్చెలి నోహాఁ తెగ వేయిపాడియగు నే చింతించు భోజేశ్వరా?

కంస—వసుదేవా! నాకా నీతి నేర్పెదవు? నీయట్టివారికి పదివేపురకు
నీతి నేర్పెదను. బయలాసువాక్యములని యెంచకుము. చె
ప్పవలయునన్నఁ జెప్పెదను. ఆ నారదమానీదుఁడే యీ
యదంతము నాకు దెలిపెను ఇది విశ్వసనీయమో యవిశ్వస
నీయమో నీవే తెలిసికొనుము. ఎక్కడిచెల్లెలు? కార్యసాధ
కులగువారికి బంధు వావి వరుసలు, మానావమానములు నె
చఁదగునే? ఇట్టియొకయూసుదానికై చింతించిన నాప్రభవ
జీవితఫలవృక్ష మంతటితో నశింపదా? పొమ్మూరక.

వసుదేవ—అహా! నీయట్టిసీతి నీయట్టివారికే తెలియును. తల్లి, తం
డ్రి, చెల్లెలు, అన్న, తమ్ములని భేదములేక చరించు మహనీ
యునకు నేనేమి చెప్పగలను? ఇప్పుడు శత్రుబాధకు తాళ
లేనివాఁడవు రేపు దండధరునిబాధ కెల్లు తాళుదువు? కటిక
తాయుయైన నీఘోరకృత్యమునుఁజూచి మార్దవము వహించు
ను గాని నీమానసము మార్దవము వహింపదయ్యె. ఈ ధర

చీరాజ్యము శాశ్వతమని నమ్మకొని, ఘోరరౌరవనరక
దాయకమని యొచక, పరమహేయహింసాకార్యమని
గణింపక, దీనిఁగాంచిన నీతిలిదండ్రుల మనస్సంతాపదాన
లంబు నించుకయైన శంకింపక, చెలువారు నెంచుపేయింపు
చుట్టములలో నెక్కుడగు గారాబుతో బుట్టువేయని యొ
క్కింత సంశయింపక, మహాపాతకావాచ్యసిందాకృత్యమని
గణింపక, సకలజనభూషణాయమానంబగు కరుణారసంబును
మదినింతయేనిఁ గొనక, దురాశాపిశాచావేశితుడవై కన్ను
మిన్నెఱుంగక, యస్సదీయనీతివాక్యంబులఁ బాటెంపక,
కట్టా! యంతకంతకు దుర్మదకోధావిష్టుడవై, “పాహి”
యని పాదంబులపైబడిన పరమసాధ్యమతిల్లియగు నీ చెల్లెలి
నిఁ జంపనెంచితివే? నీరాజ్యమును, నీప్రభుత్వమును, నీసంప
దయు, నీదేహప్రాణంబులను స్థిరంబులని నమ్మితివా? ఇది
నీ వెంటవచ్చునా? మాంధాత పారిశ్చంద్రాదు లెంద రీభూమి
నేలిరి. వారొక్కతైన నీభూమిని వెంటఁగట్టుకొని పోవలేదు
గాని నీప్రమాత్రి మీ సకలభూమండలము నెచ్చటనుఁ గదలా
డకుంట నీవెంటఁ బెట్టుకొనిపోయెదవు గాఁబోలు !

సీ. సరతసత్యప్రీతి ధరణి నేలిన వారి

శ్చంద్రుఁ డిధరఁబాసి చనఁగ లేదె

ఎల్ల లోకము లేలి యెనఁగు శ్రీనళరాజు

తన వెంట భూమినిఁ గొనుచుచ నెనె

కృతయుగంబున కలంకృతిఁజేయుమాంధాత

శిరిమూటఁగట్టుక నరుగఁగ నెనె

జలధి నేతువుఁగట్టి యలరారు శ్రీరాముఁ

డుర్వివై గురువుడు నున్నవాఁడె

గీ. ఎందఁడెందఁటా రాజులు నేగినారు
ఒక్కరును వెంటఁగొనిపోవ రుద్వితలము
నీవు మాత్రము రాజ్యంబు నీదు శీరియు
తలను కట్టక పోదువో ధర్మహృదయ!

ఎవ్వరులేరని నిర్జనారణ్య ప్రదేశమనియు నెంచి నీ వెంట నమ్మి
వచ్చిన చుట్టంబుల నట్టేటద్రోసెదవే? నీవు బలిష్ఠుడవైన
గానిమ్మా, నీకు నేవెఱవను. ధర్మపద్ధతిని నీతిమార్గమును చె
ప్పకమానను. ఇంతకుమీరివచ్చిన మాయగుఱురీప్రాణంబుల
గదా నీవుకొనెదవు? అవి తృణప్రాణములు. నేడుగాకున్న
మఱునాడైన చనఁగలవు. ఇంకేమిచేసెదవు? నామాట లిప్పు
డేల గ్రహించెదవు? ఁరలోకంబున యమయాతనలబడి ప్రా
ణంబులుపోక పరితపించి పరితపించి తనకులామనపుడైన యె
ఱుఁగఁగలవు ఈపాపకార్యము నిహక్కుడవాచరించినను, యె
వ్వఁజెఱుఁగకుండ రనియోచింపకుము. నత్యమార్గమవలంబించిన
సూర్యుఁడును, సకలదిక్కులును ధర్మదేవతలైన నెఱుఁగరా?
కానిమ్మా. మమ్మిగుఱురను వధింపుము.

సీ. నమ్మివచ్చినవారి నట్టడివిని జంప

తెలియ దెవ్వరికంచు దలపకయ్య

కలుషకార్యముకోడి, చలియించి తపియించి

దీపించుఖిడ్గంబు తెలియలేదు

నీచేత కార్యములే నిత్యంబుచేయుచు

తొలిజన్మోర్థంబు తెలియలేదు

జగముల రక్షించి సర్వంబు భరియింపఁ

గల ధర్మదేవత తెలియలేదు

తే. గీ. పరగ నీయాత్మ, నాయాత్మ, పాపనాత్మ
నిత్యజీవాత్మ, సగుణాత్మ, నిర్గుణాత్మ
అఖలదేవాత్మ, సత్యాత్మ, అంతరాత్మ
నిరతకాలాత్మ, పరమాత్మ, యెఱుంగలేడ.

కంస—ఈగుడ్డిబెదరింపులకు నే బెదరెదననితలఁచితివా? చాటలు
కొట్టి పిల్లలబెదరించుట యెన్నడు నేర్చుకొంటివి? యముఁ
డట! సరకమట! వాడెవఁడు? కొత్తయముఁడా? పాత
యముఁడా? మత్కోధనీకుణములఁ బరితపించుచు నేఁ
జెప్పినట్లు మదీయశాసనమున వర్తించుయమునినా నా
ముందర కొనియాడెదవు? ఆ యమునకు యముఁడను
నేనుకావా? ఇఁక ప్రేలిన మీప్రాణములు దక్కవు. నా
శత్రువును నేలఁబెట్టి కాలరాచుట నాకెంతయుఁ గర్తవ్యము.
దానికై యెట్టిసాహసమైనఁ జేసెదను. ఊరక నిష్ప్రయో
జనముగ స్త్రీని వధించెద ననుకొంటివా? యోచించి
యోచించి యెందును దాటిఁగానక నాకొక దుర్నివారుఁడగు
శాత్రువుఁ డుదయించుట కెంతయు సహింసఁజాలక యిట్టిసహో
దరీమారణశృత్యమునకు సాహసించిఁగాక యిట్టి వివేకము
తెలియక కాదు. ఏమో బంధువని నీ సీచసల్లాపముల వినగల్గి
తిఁగాక నాయశక్తియని యెంచకుము.

వసుదేవ—(స్వ.) ఏమో మార్గమునకు వచ్చుచున్నట్లున్నది. చూ
చెదగాక. (ప్ర.) కంసరాజేంద్రా! ఇదొక్కటియే నీకును
నాకునుఁ బ్రథమఁకుణము. నీకుశాత్రవశ్వాధ లేకుండునట్లును
సహోదరీమారణపాపము రాకుండునట్లును నే నొక్క చిన్ని
యపాయముఁ జెప్పెద. అప్పుడైనను నీవు చేయునది ధర్మమో
యధర్మమో బయలుపడగలదు.

కంస—చెప్పము. తొలుతఁజెప్పము. మదీయఖడ్గధార దుర్వార
 కృతికక్షకఁగ్రసీమయం దనుపబడి విజయలక్ష్మిని చేకొను
 టకై యెదురుచూచుచున్నది గాని చేతగానియొక్కయబ
 లను చక్కాడి లోకమున సాటిలేని యపకీర్తి నొందుటకై
 వేదియున్న దనుకొనకుము. ఏది యాయుపాయము ? వచిం
 పుము. నిర్భీతిగ వచింపుము.

వసుదేవ—ఇట్లుడుగుము. యుక్తియున్న గైకొనుము. మార్గము మా
 త్రము వదలుము. నీచెలియలి అష్టమగర్భముగదా నిన్ను
 సంహరించునని నారదుఁడు చెప్పెనని చెప్పితివి?

కంస—అష్టమగర్భమనియే చెప్పినట్లున్నది; (అలోచన నభినయించి)
 కాని యది దృఢమని నమ్మజాలను. కావున నే గర్భమైనను
 సరియే.

వసుదే—కానిమ్ము. అయిన నీమెకు జనించు ప్రతిశిశువును జనిం
 చినవెంటనే నీకప్పగించెదము. నీవేమైనఁ జేసికొనుము. ఇం
 తకై నీచెలియలిని వధించునఁత యావశ్యకతయేమి?

కంస—సరియే! (కొంచెమాలోచించి) నీయుపాయము బాగుగనే
 యున్నది. అయిన మీరాశిశువులఁ దప్పక నిత్తురనుట కే
 ముత్తరవాదము? కావున నిది యెన్నఁటికిని సరిపడదు.

వసుదేవ—అంతయేల? అంతవఱకు మేమిటుపురము నీభవనముననే
 యుండెదము.

కంస—కల్ల. గృహచారసమయమున నెవ్వరి కెట్టిబుద్ధికలుగనో
 యెవ్వరెఱుఁగుదురు?

మ. తనయఁడు కీడు నెంచు, తనధర్మపుకత్తియె యేవగించ, తా
 జనకుఁడె మోసగించు, సహజాతుఁడు దుండగమెంచు తన్నుగాం

చినజనయిత్రీ శత్రువులు చిక్కులబెంచు, విరోధకాలముగ
తనరినవేళ బంధువులతాల్పిని నమ్మగ రాదు ధారుణిగ.

కార్యమువట్ల నేను యడచుచేతిని కుడిచేతిని నమ్మువాడనుగాను.
అందును మీ రాముదుసలియగు నుగ్రసేనునితో మొఱ
బెట్టుకొంటిరా నా కార్యమంతయు విఫలమగును. కావున నెన
మండుపుత్రులను ప్రసవించువఱకుమాత్రము మిమ్ము కా
రాగృహమున నుంచెద. పిదప విడిచెద.

పసుదేవ — కంస గాజేంద్రా! ఇది న్యాయమా?

కంస — ప్రేలకుమిక. వచించినది వచించియే యున్నాడను. మిన్న
వితిగి పైబడినను వెరుదీయను. సేవకులారా!

[వ వేశము — సేవకులు.]

వీరిద్దరిని మధురాశట్టణమునకుఁ గొనిపోయి కారాగృహము
నందునుపుడు. వీరిరక్షణమున మిక్కిలి జాగరూకులై యుం
డును. తప్పితిరా మీయొడలు మీవికావు. కొని పొండు
వీరిని.

(నిచ్చు)మింతురు.)

శ్రీ కృష్ణలీలనాటకము.

— ❦ —
ద్వితీయాంకము — [తథామరంగము.]

కారాగృహము.

[శృంఖలాబద్ధులై దేవకీ వసుదేవులుందురు.]

(అనుబంధము 15)

దేవకీ — దైవమా! నాయుట్టినిర్భాగ్యురాలెవరైన జగతినుంచునే? ఎవరైన కష్టముల ననుభవించవలసివచ్చిన దమపగవారినుండిగదా యనుభవించుదురు? నా కటుగాక నాకూర్మియగ్గిజనుండియే వినరాని కనరాని కష్టములుగల్గెగా? పురాకృతపాపఫల మెంతగలదో కన్న కసిగందువుల గనులారజూచుట కైనం బ్రాప్తిలేదయ్యెగా? అకటా! కంసుని బోలిన కఠినాత్ముడెవడైన నుండు నే? ఏమియు నపరాధ మెఱుగని నెత్తురు గందుల కన్నుల తెరిది తెరవని చిన్నిపాపల నించుకైన గనికరంబులేక వధించి యేఫలము ననుభవించెను? నాథా! నాడేల నీ వాకంసుని వేడికొంటివి? ఆనాడే వానినిశితఖడ్గధారచే నేవధిపఱచి బడియుండిన నిట్టి పుత్రశోకము గన్నులార దిలకించుకష్టము నాకు లేకుండుగదా? ఒక్కరుకాదు. ఆరుగురిని. చిలుక పిల్లల బావురుగాని కప్పగించి నట్లయ్యెనే? ఈపాపాత్మురాలి కిన్ని కష్టములు చాలవని, మొన్న యేడవగర్భమునైతము గర్భస్థావరూపమున బోయెనుగదా? ఇప్పుడు మూత్రము సంపూర్ణ గర్భవత్తికై

యుండి మేనుఖము లనుభవింప నున్నదానను? కన్నసుతుల
ముద్దాడి, వారి ముచ్చట లాలించి, మనసార ముద్దిడుభాగ్య
ము లేదయ్యె? ఇక నేమనఁజాల. గర్భవతివై యీశ్వర
కష్టముల చూడఁజాల. ఈజనించుశిశువును కంసుని కరవా
లధార కప్పగింపఁజాల.

వసుదేవ—ప్రేయసీ! ఏమి చింతిల్లి యేమి ప్రయోజనము? తొలి
జన్మముల నెన్ని శిశుహత్యలఁ జేసియుంటిమో యాపాప
ఫలము నిప్పు డనభవి చుచున్నారము. అయినను నా దేవ
దేవుఁ డాశ్రీహరి మన మొత్తానించి మనకష్టముల కుత్సయ
చేయగలఁడు. ఊర్షిల్లుము.

[ప్రవేశము:--నలుదిక్కులనుండి, యీశ్వరుఁడు, బ్రహ్మ

ఇంద్రుఁడు, నాందుఁడు మొదలగువారు]

ఈశ్వర—దేవి! శ్రీమణా! దేవకీదేవిగర్భమునుండి వెలువడుము.
నీకై, నీరాకై యెరుకుకూడుచున్న మమ్ము గానాడుము.
జనార్దనా! బ్రహ్మచే లోకముల సృజింపఁజేసి యేకంట్లకంబు
లు రాకుండ నన్నిజగముల రక్షించు దయాపయుఁడవుగదా
నీవు? నిర్గుణుడవై, నిరంజనుడవై, నిస్సహాయుడవై యెల్ల
వేళల నెల్లదిశల నెల్లలోకములఁ గుఱియందిమకొని మిత్స్వ
కూర్మాదియవతారములొంది పరిపాలించువాఁడవుగదానీవు?

మ. గురుపానీనమవై, జలగ్రహమవై, కోడంబవై, శ్రీశృతే
సరివై, భీషకుడై, హయగనుడవై, హృదేవతాభర్తవై
ధరణిన్ రాముడవై దయాగుణగుణోదారుడవై లోకముల్
పరిరక్షించిన నీకు మొక్కద మిలాభారంబు వారింపవే.

బ్రహ్మ—కమలానాథా! నిన్నుఁ గొల్చినవారికి జననమరణములు
లేకుండఁజేయు నీకు బుట్టుక యొకటిగలదా? లోకవిదంబ

వార్ధమై జనన కీడ్చి విలాసములు నటించెదవు గాక! దుష్టజన
దవానలంబున దహింపఁబడుచున్న లోకముల భవత్కరుణా
పాంగ వీక్షణ సుధారసమున చల్ల జేయుము.

క. మృచ్చిలియున్నది లోకము

నిచ్చలు కంసాదిఖలులు నిర్దయులేమా

మచ్చిక కావగవలయును

విచ్చేయుము తల్లి కడుపు వెడలి ముకుందా.

ఇంద్ర—దేవా! ఇన్నిదినములు హిరణ్యకశిపుని బారినుండి మమ్ము
రక్షించితివి. బలిచక్రవర్తి విక్రమ మణిది నాకు స్వర్గరాజ్య
మిచ్చిగా సాడితివి రావణకుంభకర్ణాదులచే వదింపరాని
యవస్థకు లోనైయున్న సర్వలోకముల దయామతివై పాలించి
తివి ఇప్పుడు కంసాదిదానవు లిసు నిడుమలపాలైయున్న
మమ్ము సీతాబ్రాహ్మణకున్న మరియెవరుబోచువారు ! పరమపు
రుషా ! ముకుందా ! దేవకిగర్భమునుండి దయచేయుము.

సీ. రాగదే యోదేవ రాజీవరశ సేత్ర

రాగదే విమలేస్థి రావిహార

దయచేయవే దైత్య చయనాశ జగదీశ

వైకుంఠ పురవాస మందహాస

అవతరించవె దివ్యసవనీరద శ్యామ

కౌస్తుభమణిధామ కాంతనామ

విచ్చేయు గోవింద వినుతతాపసబృంద

భక్తాధయానంద వరముకుంద

గీ. మాధవా ! లోకమంతయు బాధజెందె

కరుణగావవె బోధవవే కనులగనవె

ఎంచి యాడువ్వుకంసు వధించి మించి

సంచరింపఁగరాగదే సదయహృదయ.

నారద—గోవిందా! సమస్త సుకులు యాదవులై జనించియున్నవారు.
భూభారము దినదినమునకుఁ గడుపొచ్చుచున్నది. నీరాకృత
యెదురుచూచు భూసతీరత్నమును మక్కువచే నారయుట
కిదియే తరి. విచ్చేయుము. తల్లీ! దేవకీదేవీ! నీభాగ్యవిశేష
మెంతస్లాఘనీయము? కరయోగులకైనను, జ్ఞానులకైనను,
జపతపాదులఁజేయు కర్మయోగులకైనను బొందరాని శ్రీహరి
సాక్షాత్కారపుణ్యము గఁటివి. అమ్మగో! ఆ శ్రీధరుఁడు
నీగర్భవాసమున నున్నవాఁడు. ఉదయించి నీముడుమల బాపు
వాఁడు. చింతిల్లకుము. ఊరడిల్లుము.

మ. తల్లీ నీయుదరంబులోన కృపాసపూరుషుఁ డున్నవాఁ
డల్లిపుట్టెడు కంసుచే భయమింత లేదు నిజంబుమా
తెల్లవారికి భద్రమయ్యెడు నింక నీకు వెప్పుడున్
చల్లగావలె యాదవావళి సంతసంబును పొందగన్.

(అందఱుఁ నమ్మిమింతురు.)

(ఒక శబ్దము పుట్టినను, అనేకవిద్యత్ప్రకాశములతో గూ
ర్వవృక్షులు గలుగును. దానియందొక వ్యక్తి శ్రీవిష్ణుమూ
ర్తిగా నుద్భవించును. దేవకీవసుదేవులు దిగ్భ్రమనొంది చూచి,
సంతసించి, సాష్టాంగదండప్రణామంబులఁ జేయుదురు.)

వసుదేవ—దేవాధిదేవా! సుప్రభావా! గోవింద! ముకుందా? నీలమే
ఘశ్యామా! నీదయావలొ కనమున మా తాపత్రయముల
బాపుము. నేను సంసారిసుఖముల నపేక్షింపను. ఐశ్వర్యము
లఁ గాంక్షింపను. రాజ్యము నాశింపను. నిత్యమై, నిరుపమాన

మై, నిర్దుఃఖమై వెలరారు మోక్షసుఖమొసంగి కాపాడుము.
కాపాడుము.

దేవకీ—ఁజ్ఞీవల్లభా! లోకవల్లభా! దీనశరణ్యా! కంసుసచే బాధితు
లమై గత్యంతరము గానక నజస్రము నిన్నే ధ్యానించుచున్న
మావై దయరావించి, చల్లగ పానించి, కృపాకటాక్షము నిం
చిగద మాకు సాక్షాత్కరించితివి? పుండరీకాక్షా! భవదీయ
సచ్చిదానందస్వరూపమును గన్నులార తిలకించెదమన్న మా
యిరువురి నేత్రములకు సాధ్యముగాకయున్నది. శ్రీవరదా! జ్ఞాన
నేత్రమునొసంగి తిసివడిరసమూర్తిని గాంచు పరమభాగ్యము
దయచేయుము. దేవా! స్త్రీచాఽల్యమునకోరినగోరరానిదియై
నను నీకోర్కె ఫలించజేయుము. వాచామగోచరమగు, కొస్తు
భభూషితమగు, ఁజ్ఞీసన్నిధానమగు, నీదివ్య ప్రభాదేహము
ను నొక్క పరి గాంచి మాజన్మ సాఫల్య మొందెదము. నా
రాయణా! భవద్దర్శనభాగ్య మబ్బుటచే నీచేరినాలయే వైకుంఠ
ధామమగును. ఈధూళీధూసరంబివలదేతి మే మాణిమయసౌ
ధమగును. త్రివిక్రమా! పురుషోత్తమా! అనాఘలమైయున్నవార
ము. నీవ్రతెప్ప శరణాంతరముఁ గాంచసవారము. బోవుమా.
కరుణింపుమా.

విష్ణు—దేవకీవసుదేవులారా! ఇదే మీకు జ్ఞాన నేత్రముల నొసంగితి.
ఒక్కపరిఁ దిలకింపుడు.

ససుదేవ—పరమాత్మా! నీరుణారసమేమని కొనియాడుదుము? నీది
వ్య తేజోమయాంగమునుఁ గాంచితిమి. ధ్యేత మించితిమి. సా
రిసలాచవా! భవదీయమూర్తినిఁ గాంచిన యీ నేత్రములు
మఱిల బ్రపంచమునుఁ జూడకండఁ జేయుమా.

విష్ణు—పావనులారా! మీరు తొలిజన్మమున నన్నెంతయో యారా
 ధించితిరి. మీ యిరువురిలో నీమె పృశ్నియను నొక కామిని.
 నీవు సుతపుండను మహానీయుడవు. మీగు ఘోరకాంతార
 మున నన్నుఁగూర్చి యద్భుతరీతిఁ దప మొనర్చితిరి. మీభక్తికి
 మెచ్చి నేను మీకు సాక్షాత్కరించితిని. అపుడు మీరు దివ్య
 మోక్షపదవినిఁ గోరక నాయుట్టికుమారుఁడు కావలయు నని
 వేడితిరి. మూఁడుజన్మములయందు మీకుఁ కుమారుడనై
 నేనే జనించునటుల మీకు వరం బొసంగితి. మొదటిజన్మమున
 పృశ్నిగర్భుఁ డను పుత్రుఁడనై మీగు జనించితి. రెండవ
 జన్మాంతరమున అదితీశ్యపులుగా జనించిన మీకు నేను
 వామనావతార మొంది పుత్రీసుఖ మొసంగితిని. ఇపుడు మూఁ
 డవజన్మమున దేవకీవసుదేవులుగా నుద్భవించిన మీకు
 నేను శ్రీకృష్ణుఁ డను కుమారుఁడనై జనించితి. మీ రేమియు
 నాలోచింపకుఁడు.

చ. పాగలకుమర్చు నీకు వరపుత్రుఁడనై జనియింతునమ్మ నీ
 కగతునిఁగంసుచుండి మిము బంధవిముక్తులఁ జేతునమ్మ మీ
 కగణితసంకడలో గలుగునమ్మ మహాోన్నతమోక్షసౌఖ్య మొం
 దఁగనగునమ్మ నిత్యప్రముదంబున వెల్లుదానమ్మ దేవకీ.
 వసుదేవ—దేవా! కంసుఁడు చూకు జనించుకుమారులందఱికి గ్రీను
 ముగా వధించెను. నిన్నుఁ గాపాడువిధాన మెట్లొ తెలియ
 కున్నది.

విష్ణు—మీరేమియుఁ జింతంపకుఁడు. ఇదివఱకే యీమెగర్భమున
 వృద్ధిగాంచుచున్న నాయంశమగు నాదిశేషునిపైజమును
 రేపల్లెయందు గోహిణి యనెను యాదవాంగనగర్భమున
 నుంచి జనింకఁజేసి యున్నవాఁడ. ఆ యేడవగర్భమే యీమెకు

గర్భశాస్త్రమైనదని మీరనుకొనుచున్నది. నా యోగమాయ
యా రేఖలైదు యశోదా దేవిగర్భమున జనించియున్నది.
నీవు నన్నిపుడే రేఖలైకుఁ గొనిపోయి యాయశోద వ్రక్కన
వరుండబెట్టి యామె స్త్రీశిశువు నిచ్చటికిఁ గొనితెమ్ము దానిని
కంసుఁ డేమియుఁ జేయఁజాలఁడు.

వసుదేవ—దేవా! ఇది యెట్లుసాధ్యమగును? పాదము కదల్చనేరకుండ
సంకెలలు వేయ బడియున్నవి. ఈయర్థరాత్రమున నేబోవు
నపుడు కంసునిశ్శటు లెవరైన ననుఁగాంచినఁ దప్పకమోసము
వాటిల్లును. ఇదియుఁగాక యపారమగు యమునానది నెట్లు
దాటుదును? ఎఱుకలేనితనమున నే నింతవ్యశించినందు
కైనను తమింపుము.

విష్ణు—నీ వేమియు భయపడవలగు నీ కీ సంకెలలుండనేరవు. ఎవ్వరు
నిన్నుఁ దిలకించినను నీ కేయపాయము రాకుండ నేఁ గాపాడె
దను. యమునానది నీకుఁ దారి యివ్వగలదు. వేయేల?
నీ కేయంతరాయమునుఁ గలుగదు. ఇదే నే నిప్పుడే లోకసా
మాన్యమగు బాలుని రూపమును గైకొనియెద. (వసుదేవుని
సంకెలలూడిపోవును. సేవకులు మూర్ఛనొందెదరు. విష్ణురూ
ప మదృశ్యమైపోవును. ఒక చిన్ని బాలుఁ డుదయించగా దేవికి
వానినెత్తుకొని ముద్దాడును.)

వసుదేవ—(కడుసంతోషముతో) సతీరత్నమా! తెమ్ము. మనభాగ్య
ఫలమును తెమ్ము. మనమోక్షఫలమును తెమ్ము. మనదేవదేవుని
తెమ్ము. ఒకతూరి గన్నులారతిలకించి వాకిమ్ము.

దేవకి—(బాలకుని నెత్తుకొని) అహ! ఈబాలుఁడు, సచ్చిదానందశీ
లుఁడు, భాసురికిపోలుఁడు నాచెల్లె మచ్చటతాడ భాగ్యము
నో శుభైతిగా? లోకకగద యయై కంసుఁడు, కలపఁసనుఁడు

నాకన్న బిడ్డల సన్న్యాసుముగ నాకులేకుండఁ జేసెనే? తమా
రమణా! నా కేలసంతానఫల మిచ్చితివి? అట్టె గొడ్డొత్తవడి
యున్న నా కీముఖ ముండియుండనుగదా? ఆ చింతపరయు
మఱిది యీ కుమారరత్నమునుఁ దిలకించి ధన్యతగాంచ నె
చితినిగా? అట్టిభాగ్యము నాకుఁ గనిపించికనిపింపకపోయెగా?
ఓ కుమారా! రూఢజితమారా! నీవు వటవల్లిమునశయనించి
సమస్తలోకముల నీనేత్రవికోచనమునఁ గతిగింపఁజేయలేదా?
అదితిదేవి ముంకపాళిపై శయనించి కరంబు నలంకరించి, ము
ద్దులనించి, మురిపెము వహించి, వామనుఁ డనుచేరుచే నామె
కెంతయు నందరాని మోక్షవదవి నొసంగలేదా? కాశల్య
ముద్దులబాలుడవై, బాసకీమనః కాముడవై తలదండ్రిలఁ గృ
తార్థులచేయలేదా? ఇప్పుడు నే నొనర్చిన యపరాధమేమి?
ఇంతలో ననుభాసెదవే? నిన్నుఁ గమ్మలార నింకను చూడ
నైనను లేనుగదా? నీ ముద్దుమాటల నా కెప్పుడు వినిపించె
దవు? నీ యాటపాటల నెప్పు డాలింపఁ జేసెదవు? నామం
కపాళిపై శయనించి “అమ్మా” యని యెప్పుడు ముద్దు
లొలుక బిలిచెదవు? అన్నా! పోయి వచ్చెదవా? మరల
నీజననినిఁ గాంచెదవా? లేక యీజన్మముల నింతయే
ప్రాప్తిమా?

సీ॥ వటవల్లిశాయివై బహులోకములనెల్ల

కనలువిప్పినయంత కనగలేదె?

అదితియంకముఁ జేరి యల వామనుండవై

చెలువారముద్దుల చిలుకలేదె?

మందమార కాశల్యముద్దులరాముడై

యసమభాగ్యము నామె కొనగలేదె?

చూచిచూడకమున్నె నాచిరుపాప నా

బాముట నాపాపఫలముగాదె?

గీ॥ రాజసమఘాల భక్తసంతోషాల

జగదవనలోల సత్కృపాసారజాల

అభిసమసీల సుకుమార తాలవాల

బాలగోపాల సుకపాల భాగ్యశాల.

వసుదేవ—దేవీ ! శోకించిన నేమిప్రయోజనము? ఎంతశోకించినను మనప్రాప్తి యింతయే. ఏయపాయమురాకుండ నీకుమారుడు శేపలైయించు రక్షింపఁబడుచుండ నాక్షేమవార్త వినియైనను సంతసింపవచ్చునుగదా? ఇందీకంసునిబారి కప్పగించి మనకన్నులెమట—అకటా ! తలచుకొన్న నెట్టిరాగుండియయైన నీరగుగదా—అట్టి తలవరానిశతుప్రకృతఁ గోరరాని ఘోరకార్యముఁ జూచుటకన్న మేలుగదా ? తరుణీ ! మన కీయెనలేని యెవ్వరికిలేని, సుకుమారుడు, మారుడు, మారజనకుఁడు కుమారుఁడుగానున్నను సమీపించివచ్చుభాగ్యముసహిత మనుభవించు నదృష్టము కలుగదయ్యె. కట్టా ! మముబోలిన హతభాగ్యులందురే ? తొలిజన్మమందలి ఫలమునకు చింతించిన యేమిప్రయోజనము? తెమ్ము ధైర్యము పూనుము. గాలకునిమ్ము. అదే యర్థరాత్రము మీరుచువచ్చె.

(అనుబంధము 17.)

దేవకి—అయ్యో ! చేతికివచ్చినఫలము ననుభవించునేరకున్నదాననే ! ఆజన్మము దుఃఖములకు నిలయమగు నాయట్టి నిర్భాగ్యురాలి కట్టిభాగ్యమేల లభించును ? పాపఁడా ! నాదిన్నితేఁడా ! నాయట్టి పాపాత్మురాలిగర్భమున నేలజనించితివి ? అకటా ! గర్భమునకలిగిన కన్నకుమారు నొకక్షణమాత్రము రక్షింపఁ

జాలనితల్లి నెందైనవింటిమే? ఎంతదరిద్రులైనను, దమపుత్రుల నెందైన బారవేయఁజూతురా? బాలకా! పోయిరమ్ము. మరల నినుఁజూచుట సంభవించునో సంభవింపదో కాని యిదే యొక్కమాట వచ్చి చెగరు. ఎపుడై నను నీతల్లి! స్మరింపుము. నాముద్దులయ్య! నీకు మార్గమున శుభముయ్యెడ. అలనాఁడయోధ్యాపురిలో పితృవాక్యపరిపాలన మొనర్చుటకై యడవి కేసు శ్రీరామచంద్రుని కేయూశిష్యముల నాకౌసల్యామహాదేవి యొసఁగెనో యాయాశిష్యములు నీకుఁగలుగుఁగాక. ఆమృతండునుహముని తనసందనుఁడగు మార్కండేయుని చిరఁజీవిత్యముఁగోరి తప మొనరింపబుపునపు డేవరముల నిచ్చిబుపియుండెనో యాశుభములు నీకు గలుగుఁగాక (ముద్దిఁపఁకొని యిచ్చును.)

వసుదేవ — (శిశువును తీసికొని) అన్నా! రమ్ము. నీకు జాతకర్మనామ కరణాదులపైతము చేయుదునున్న శక్తి లేని యీతండ్రి నేమియుఁ గనలకుము. కనులు తెరివని చిన్నిపాపని నెందో పారవై చెడు నిష్కర్మఁడని దూరకుము. విధిలేక కంఠసునికి వెఱచి నిన్ను దూరమున విడిచివచ్చెదగాని వేరనిదలఁపకుము. పెరిగి, పెద్దవాఁడవై కడిదితేడవై మఱల నాయొద్ద జేరుము.

సీ. పులిరత్నము! నిన్ను బుట్టినంత నె యెందో

పారవై చితిస. చు దూరకన్న

కన్నబిడ్డల నింట కాపాడి బోవలే

నట్టితండ్రికి నేల పుట్టితన్న

సాంపాగ నీముద్దు సుద్దుల నాలించు

నట్టిభాగ్యము నోచ్చ నైశిషన్న

అన్నరో ! మరల నిన్నెన్నడు జాతుమో

కనులార నివృణ్ణే గాతుమన్న

గీ. యిపుడు నొకసారి నీమధ్య నీయవన్న

తల్లిదండ్రుల నెపుడైన దలపుమన్న

ఎందు శ్రీహరి నిన్ను రక్షించునన్న

పోయిరావన్న శుభములఁ బొందుమన్న.

(ముద్దిడికొని) దేవతాసార్వభౌములారా ! వనదేవతులారా ! పుర
కాంతారములారా ! శేషలైయందలి భేదపులారా ! యీకుని
బాలునిఁ బాలింపుడు.

సీ. కలువల దెలికాని గనువాని నీబాలు

నేలరే ఘనలోకపాలలార !

కలుములదేవినంగడికాని సుకుమారు

నరయరే సారదయాళులార !

నొలిపల్కులనుమించు తొలిపాప గ పాప

బోవరే భరితభావులార !

వెలలేనివలపుల వలలేని గన్న యీ

చిరుతను కావరే సిద్ధులార !

గీ. సరసనదలార ! గిరులార ! తిరువులార !

మానివరులార ! హరులార ! మాన్యలార !

సతతగతులార ! శృతులార ! వ్రతతులార !

మాదుగోబాలు ఘనలీలు మనుపుడయ్య !

(నిష్క్రమము.)

ద్వితీయాంకము—ద్వితీయరంగము.

మధురాపట్టణము—రాజాస్థానము.

[కంసుడు, పక్ర)నాసుడు, అఘాసురుడు, ధేనుకాసురుఁ డను
మంత్రులు మొదలగువారు నుండురు.]

సంస—మంత్రులారా ! సచివచంద్రులారా ! భూమండలంబంతయు
మదీయశాసనమునకు లోనయ్యె. ఇక మనము దేవలోకము
నిర్జించుటకై తగుసన్నాహంబుల నలుపవలయు. నామిత్రు
లగుజరాసంధ, శిశుపాల, దంతవక్త్రాదులకు నుదంత మిప్పుడే
చెప్పిపంపవలయును వారందఱు నెప్పు డీభూలోకము నువ్వె
త్తుగ మ్రింగెదమని యోహఱించుచుండురు. అస్మదీయాంగీ
కారమునకయ్యే యింతకాల మూరకున్నవారు. కావున మన
మందఱముఁ జక్కగ పర్యాలోచించి దండయాత్రకు సేనలసిద్ధ
పరుపవలయు. మీ రిప్పుడే జరాసంధాదులకు నొకపత్రిక వ్రా
యుఁడు. ఇదియుఁగాక మొన్నకల్పింగదేశమునకుఁ బంపఁబడిన
సేనాను లాదేశమును జయించినవార్తఁబంపియున్నారా?

పక్ర)నాస—దేవా! ఆసేనాపతులింగనురైరి. వారు జయమే యొం
దిరనుట కొకసందియము కలదే? ఏలినవారిసేనాపతుల కపజ
యము గలుగుట జగము తల్లకిందగుటయేగదా ?

అఘాసుర—క్రభువతంసమా! ఒక్క వృత్తాంతమును బకాసురుడు
దేవరవారి కెత్తి గించునటుల చెప్పి పంపియున్నవాఁడు. వాఁ
డుంబెడిగంధమాదనకర్వతప్రాంతమున బ్రాహ్మణులుమిక్కిలి
జన్మములు చేయుచున్నారనియు, నాయజ్ఞములయందు హవి
ర్భాగముఁ గొనుటకై దేవతులువచ్చి విష్ణువీగుచున్నారనియుఁ
జెప్పిపంపియున్నాఁడు.

కంస—ఏమి ! యేమి ! ఆ బాపలు దుర్మదాంధులై నన్ను గదని దేవ
తులకునై జన్మములు చేసిరా? మంచిది. వారికిఁ దిట్టిపెపుటిం
దివలన గర్వము తలకెక్కెఁగాబోలు. మీ రిప్పుడే యాబకా
సురునకు వారినందఱిని నలచి, కలఁచి ద్రొక్కించి మ్రందించి,
సంహరించునట్లుల నాకట్టడిఁ బంపుడు.

ధేనుక—దేవా ! ఈ జన్మిగట్టులగు బాపఁలెంత వెట్టివారలు? దేవుఁ
డనఁగ నీకంటె నెవఁడు? విష్ణువనఁగ నీకంటె నెవఁడు ? శంఖ
చక్రములు లేవుగాని యా చక్రవే నీవుగావా?

కంస—ఛీ ఆమాటవకు యు. వానికొక్కచక్రమే యుండునది. నే
నన్ననో వేనవేలు చేయించియున్నాను.

ధేనుక—అయిన మీరే విష్ణువు.

కంస—సందేహమేమి? విష్ణువు? విష్ణుప్రపితామహుడను. మఱియు
పలికిన విష్ణుప్రపితామహుడను. నేను వానివలె దొంగ
పనిఁజేయునునా?

అఘాసుర—రాజేంద్రా ! మన ప్రజలందఱిని దేవాలయములయందు
మీ ప్రతిమల పూజించునట్లుల నేర్పరచి యున్నాను.

కంస—భళికే! భళికే! నీవుగదా నామది కెక్కువాడవు?

[ప్రవేశము: సేవకుఁడు.]

సేవక—దేవా! పరాకు. కారాగృహమున మనదేవకమ్మ చిన్నబిడ్డ
ను కనినది.

కంస—మీరు శీఘ్రమునఁ బోయి యా శిశువుతోడ వారినిఁ దో
డుకొనిరండు. పొండు.

సేవక—భాగ్యము.

(గీర్వాణము.)

కంస.—ఇదియేగదా యెనిమిదవగర్భము ? దీని నుపేక్షించరాదు.
 దీనినిప్పుడు చక్కాడిన నా కెమరెవ్వరుగలరు ? ఆహా ! పు
 రుషప్రయత్నమునకు నసాధ్యముగలదే ? ఎట్టి యసాధ్యకా
 ర్యములైనను ప్రేల్పిడి సాధింపనగునుగదా ?

[ప్ర. దేవకి వసుదేవులతో సేవకుడు.]

సేవక—దేవా! మీయానతిమేరకు వీరిని గొనితెచ్చియున్నాను.

కంస—(దేవకిని సమీపించును.)

దేవకి—అన్నా! శమింపుము. నాపై దయరానియ్య. ఇది నీ కోడ
 లగుఁగాని యల్లుడుకాదు. నాయప్తమగర్భమున జనించిన
 పుత్రుఁడుగదా నీకుఁబగవాడని వింటివి? ఇది నాపుత్రుఁడు
 కాదు. పుత్రిక యగుగదా? దీనిని వధింపవలయుననిడి పగ
 యేల ?

ఉ. అన్నశమింపుచున్న, లగదల్లుడుగాదిది, మేనకోడనా
 మన్ననసేయుచున్న, విను మానినిజంపుట రాచపాడిగా
 దన్న సుకీర్తివైచునగదన్న, మహాత్ములుపోవుతోన బో
 వన్న, భవత్సహోదరిగదన్న నినున్ శరణంబువేడెదన్.

కంస—అవియన్నియుఁ గట్టిపెట్టుము. దీనినా విడుచుట ? పుత్రుఁడో
 పుత్రికయో. నీయెనిమిదవచూలు నాకు సూరకమనివింటిని.
 కాన విడువను. ఊరక శిశువునిచ్చి యావలనిలుపుము.

దేవకి—అయ్యో ! సహోదరుడవే ? నాకోరిక యింతమాత్రము
 చెల్లించరాదా ? కట్టా! నా గర్భమునకుఁజచ్చు వెట్టితివి. నా
 యార్గరునందనుల వధించితివి. అంతట తనవిదీరక నొక్క
 యాడపడుచు, అబల, కశిగందువును సైతము చంపయత్నించె
 దవే ? అన్నా ! నీ మదికేల కరుణగలుగుదు? నాపాశఫలమి
 ల్లుండి నిన్నేలననవలయు ? ఆహా ! చంపెడి పగవానికైననిం

చుక యక్కటికము కలుగుఁగాని నీకుఁ గలుగకున్నదిగదా ?

(అనుబంధము 19)

అన్నా! నిను చెఱఁ గొడ్డివేడెదను. నాకు పుత్రికాభిక్షమిమ్ము. నిన్ను చీరలిమ్మనివేడను, సొమ్ములు కావలయునని యపేక్షింపను. మణిమయమందిరమ్ములుకట్టించియిమ్మనికోరను. భూములిమ్మని ప్రార్థింపను. ఈ కన్నియకుఁ బ్రాణదానమొసంగుమని ప్రార్థించెద. ఇంతమాత్రము చెలియలిపై కరుణించినఁ దప్పగునా? అయ్యో! ఒక్కరిని కాదు. ఆఱుగురిని నీకు బలియిచ్చితివే? ఇంకను తనివీడరలేదా? ఈచిన్నబిడ్డవైన కంకరము లేకున్నమానె గాని నీసహవాదరిపైనైనను కరుణగలుగదా? అకటా! పశువులనరికి రక్తమాంసముల విక్రయించు కటికవాఁడైన నొకపరి తనకనువునందు దయవహించును గాని నీవు కావుకావుమనివాపోవు పసికూనలయాక్రిందనమునైన వినక ఖండించెదవే? నా యదొక్క ప్రార్థనముఁ గైకొనుము.

పీ. ఇన్నాళ్ళు చెరపాల కన్నహింసలఁ బెట్టి

సంతైన సంతోషమలర లేదె

కన్నీరు మున్నీరుగా మేముశోకింపఁ

గటికమానస మింతకలుగలేదె

కన్నులు తెరవని చిన్నిపాపల నీకు

బలియిచ్చి తదిదృప్తి గలుగలేదె

నేడిదే నీమనకొడలే వేడదే

యీడులేనికరుణఁ జూడవలదె

గీ. మానుమా యింకవైన నీకూసఁగనుచు

మాన నీపాదమాననే మానమాన

హీనమా, విధానము, నీహానమాన
మానదీన మానినిగను మానవేశ.

నాపుత్రిని నాకిమ్ము. ఇదె నీచరణములవైబడివేడద. (అని కాళ్ళవై
బడును.)

కంస—ఛీ. ఆవలపొమ్ము. (అనికాలదన్ని) అల్లుడు కాడట మే
నకోడలట ఎవ్వరైననేమి? నే చంపనే వలయునని ప్రాస
వట్టిన యాహాతిని విడచుట నా జాతకమున వ్రాయనిపని.
దానిని విడపించుట నీకుఁ గాదుగదా నిటలాక్షులకైనను శక్తి
చాలదనుకొమ్ము. ఎన్నడు నీశిశువులు నాకు శత్రువులని నా
రదుఁడు వదించెనో యాదినమే నీతనయులు నాభిష్టధార
కుఁ జిక్కినవారే. నాకు నీవు చెల్లెలివి కావు. నేను నీ కన్న
నుగాను. నీవు నా ప్రాణంబులకై జనించిన మారివి. కుగ
దాయివి. ఘాతకివి. నిన్ను సహరించి నాకులమును నా
మానసమును నిష్కల్మషముగా నొనరించెద. మితిమీరి
పల్కిన నీవును నీపెనిమిటియు మృత్యుముఖమునకుఁ జిక్కి
నవారనుకొమ్ము. వన్నిక “యగ్గిజా!” యని సంబోధింపకు
ము. నే నగ్గిజాడను కాను. నిన్ను నీతనయులను పాలిపుచ్చు
టకై జనించిన ప్రేతనాయకుఁ డనుకొమ్ము.

(అనుబంధము 20)

దేవకి—ఓరీ! ఇంత బలిమూలుచున్న నీసోదరిని చరణాహతిఁ బడదో
సితివా? మదాంధా! ఎన్నఁదన్నిన నీయవయవంజులు దిక్కు
లేక మహావ్యాధిచే నుడి సంధిబంధములు వీడి పురుగులుకడి
శ్మశానంబున కాకంబులు పైతమంటక కుట్లి, దుర్గంధముకట్టి
ముఱిగిపోవుగాక. నీచాత్య! ఆపబిడ్డలకన్నీరన్న సూరకపోవ
దు సుమా. పుట్టినింటిని గాల్చికాని చల్లారకు, నేను నీసా

లికి మారినైతినిగదా? ముందు నీకురాబోయెడి దురవస్థను నీ నోట నుడువుచున్నాడవు. అటులనే కానిమ్ము. నీపాలికి మ హామారినే యయ్యెద. నేను చెలియలిని కానా? బొనా? నిక్కమువచించెదవా? నీమనఃపూర్వకముగ నాడెదవా? నీకు వినాశకాల మాసన్నమైనది. నిజము. నీయట్టికూరాత్మునకు నేడెల్లియలిని కాను. కాజాలను. కానోడను. దురాత్మా! పురిభూతకా! చేయుము నీవలసిన పాపములన్నియు. నాగర్భ దవానలము నిన్ను మొదలంట కాల్చకమానదు.

కంస—పాపినీ! కులపాంసనీ! దూషించెదవా? నీ విత్తనలు కాడిన యవాచ్యములై, యతిపాపములై, యన్యాయాకరములై యున్న నీమాటల నాలించుట తత్కాలమున జనించిన మహా త్రర కోభాభిభవనిశ్చేష్టాధరమున సంభవించిన హుష్టేంభా వబుద్ధిచేగాని నీ యసమంజస వాక్సరచనంతయుఁ గోససా గ నాకర్ణించు నభిలాషయునగాదు. ఇక నొకమాట నీనోటి నుండి వెలువడిన నీనాలుక కోసెద.

దేవకి—పాపాత్మా! నే నన్యాయరీతి నుగ్గడించితివా? అధర్మమును భాషింతివా? నానాలుకఁ గోసెదవా? ఇట్టి దురుక్తులాడిన నీజ హ్వగ్రమును మనవృత్తములఁ దిలకించుచున్న ధర్మదేవతలు ఛేదించుదురాక. నీ పాపకార్యములను నీ యధర్మమును జగ మెఱుఁగు. ఛీ! నీతోమాటలాడిన దురితమగును. ధర్మాధర్మ ముల నెఱుఁగుటకు నీమన సాకసాక్షిగాదా? సర్వకర్మముల త త్వమును బరీక్షించి గాంచెడికర్మసాక్షి యొకసాక్షి కాదా? ఈ సభాస్థానముననున్న సింహాసనాధిదేవత యొకసాక్షి కాదా? కార్యానంతరముననైన, తత్ఫలముభవవేళనైన నెఱుక గలిగించు నీ యాత్మసాక్షి యొకసాక్షిగాదా? కానిమ్ము.

నీయము పాపకరము. నీయము పాపకరము. వేయేల? నీ జన్మము మహాపాపనిచయాలవాలము. నీవు నన్నుపాపిని యనెదవా? నీవు నన్ను జంపెదవనుభయము నా కిండుకడైనను లేదు. నాపతిని ధానమున సుమంగలీమరణసుఖమును పరమసంతసమున భరించెదగాని నీపాపపుమోము జూడ నోప.

కంస—అహ! పాపిని! చచ్చితివి. రమ్మ. నిన్ను చంపినగాని నీదురుక్తుల విడువవు. (అని పైనుటికి వెండుకలబట్టి కిందికిడ్చి ఖడ్గము నెత్తుచు. సభ వారందఱు దిగ్భ్రమమునఁ జూచుచు గరు)

(అరుబ ధము 21)

దేవకి—(వచ్చుచు) సభాస్థానములారా! పారులారా! దేవవర్గములారా! ఈ పాపాత్ముని గంటిచే?

సీ. ధర్మము పాలింప ధర్మవీరమునందు

సన్నివేశించిన సభ్యులార!

దుష్టులశాసింప శిష్టుల రక్షింప

గ్రాలెడు సత్వాధికారులార!

“సత్యమేవ జయతి సత్యమిదం” బంచు

దివియును శ్రీసత్యదేవులార!

పౌత్యక్షదైవమై వరధర్మమునుజూపు

సింహాసనన్యాయసిద్ధులార!

గీ. కంకితే యిట్టి పాపము కన్నులార!

అన్నయలు, చంపునలు, చంపునంచు వెఱచి

తనయ నొసగుదునంట నో యనఘలార!

మీగు కడుగు పాలింపఁ గాఁ జేరే.

నీని మృందించి నామనస్సతసముః జేయువారు లేరే ? నీనియ్యాండు)

విధవలై ఘోరదుఃఖ మనుభవించు కాలము గాదే ?

నీ. కలుగజే మాకెందు ఖలులశాసింపంగ

నేర్చువాడు శుభంబుఁ గూర్చువాడు
మాబాలబోవడే మహితధర్తులచాల

కల గువాడు మహాబ్ధి మెలఁగువాడు
మాబాధమాన్పడే “మాంపాహి” యనువారి

పెనుచువాడు నఘంబు నణచువాడు
మాకు శోడైరాడ మహిననాథుల బుద్ధి
నెంచువాడు తనంత మించువాడు

గీ. కరుణగలవాడు, భువిరేడు, కలిమిరేడు

అకటమన్నీడు, మున్నీటియల్లు వాడు

మమ్ముగావడె, మనుపడే, మదిగవడె,

తలపడే, రాడె, యేలడే దయను గవడే.

కంస — తెచ్చు నీ బిడ్డను. నీకన్నులెరుట దానిరక్తధారను నీకుఁ

ద్రావిం చెడ. నన్నుదూషించినందుకు నీకదియే పృతిఫలము.

(అని బిడ్డను గుంజకొనును వసుదేవుఁడొక చేతిని దేవకియొక
చేతినిఁ బట్టుకొని యెచ్చుచుండురు.)

దేవకి—నీ కీతన్వి నివ్వను. పరమాత్మా! దేవాధిదేవా! నాకుమా
రినిఁ గాపాడుము.

వసుదేవ—దురాత్మా! విడుపు మీచిన్ని పాపను

కంస—నే విడుతునుగాని నా ఖడ్గదేవత విడువఁజాలదు.

దేవకి—అల్లుల నే నిన్ను రౌరవాదిసరకములుకూడ విడువఁజాలవు.

కంస—ఇట్లాడిన మీయసువులు మీయం దుండఁజాలవు.

(అని కంసుఁ డాబిడ్డను పై కెగయవేయును. అపడుచు పైన నెగసి
పుష్పాలంకృతయై యాకసమున నిలుచును. దేవకీవసుదేవులు
మూర్ఛనొందెదరు.)

శక్తి—ఓరీ కంసా! నన్ను నీవేమియు చేయఁజాలవు. నేను నీకొఱ
కయ్యే జనించియున్నదానను. కాళియన, మారియన, శక్తి
యన, లోకసన్నతవైభవమున వెలయుదాన. నిన్నుచంపువాఁ
డప్పుడే యుద్భవించియున్నాఁడు. ఇంక నీవు మనఁజాలవు.
(అనఁగా కంసుఁడు మొదలగువార లట్టె యాశ్చర్యమున
నిలుతురు.)

కంస—

(అను బంధము. 22)

యవనికజారును.

శ్రీ కృష్ణలీలనాటకము.

తృతీయాంకము—పృథమరంగము.

రేపల్లెలో యశోద మందిరము.

[ప్రవేశము:- కమల—కళావతియను నిరువురు గొల్లముజ్జైడువలు.]

కమల—చెలీ కళావతి! ఇన్నిదినములకు మన యశోద చిన్న మగ వాని గ నెనట. ఆ చిన్నవాడు పుట్టిన నాల్గమాసములకే నడ వదొడంగనట. అయిదవమాసముదే ముచ్చటగ మాటలాడ సాగెనట. ఇది యేమబ్బురమే?

కళావతి—అదేమి యగుదే? ఆ బాలుడు దేవాశన భూతుడని మనపురోహితులు చెప్పలేదా? అది యట్లుండనిమ్మా! కమలా! మనయశోద యేమో పుత్రివతియయ్యెను. ఇంక నీవన్నడు పసవిచెదనే!

కమల—చాలునే నీహాస్యము. అది యుండని. మన సంచుకదే యదృష్టము మొదటిభార్య రోహిణీదేవి యొక బాలుని, రెండవ భార్య యశోద యొక బాలుని గనిరి. ఒక్కటేమూరి యతఁ డిరువురుకొడుకులతండ్రి యయ్యెగదా?

[ప్రవేశము: శీఘ్రయానమున యశోద.]

యశోద—(కళావతిఁ జూడకయే) కమలా! కళావతి వచ్చినదా?

కమల—(కళావతినిఁ జూపి) ఇదిగోనమ్మా! ఇక్కడనే యున్నది. మే మిరువురము కలిసియే వచ్చితిమి.

కళావతి—(ఎకనక్కముగ) కలుగక కలుగక నీకు మగచిన్నవాడు కలి
గియుండుటేమి? ఇటు నామకరణమహోత్సవము జరుగు
చుండుటేమి? మాబోటి బీదవారు కంటఁబడుట యనగ
నేమమ్మా!

యశోద—కళావతి! నేను నిన్నుఁ జూడలేదే! దానికై యింత ని
ష్ఠూరమా?

కళావతి—ఇప్పు డెట్లుచూచెదవమ్మా?

యశోద—నీకెప్పుడును నిష్ఠూరము సహజమే, పోనిమ్మ. కమలా!
మన విద్యుల్లేఖ కింకను దీరిక కాలేదేమో?

కమల—అమ్మా! ఆమె మావలెనా? గొప్ప యద్యోగిష్ఠుని భార్య.
ఇటు వంటలు వార్పలు చేయించి, పరుపులు గిరుపులు వేయి
చి పిదప జ్ఞాపకమునకువచ్చిన వచ్చును.

యశోద—అదిగో! తలచుకొనువేళకే వచ్చు విద్యుల్లేఖ! నీకు
నూరేం డ్రాయుస్సమ్మా! ఇప్పుడే నీమాటనుకొంటిమి. ఇంత
లోననే నీవును వచ్చితివి.

విద్యుల్లేఖ—లేదమ్మా! అప్పుడే వచ్చుచుంటిని. మా యెదుటింటి
కామాక్షి “నేనును వచ్చెదను. కలిసి పోవుద”మని చెప్పె
ను. ఎంతసేపుకాచినను రాదాయె. వేసరికొని నేనేవచ్చితిని.

యశోద—ఇప్పటికాలమువారికి కార్యమాలయందు దృష్టియే లేద
మ్మా. మఱియు నూరిబయట విహరింపఁబోవుట; వారాపత్రి
కలఁ జూపుట; రిచ్చటగుగునఁ గూర్చుండి యూరివారిపురా
ణముల జదువుట. అది యుండనీ. పేరఁట్రొండ్రొండలు వచ్చి
నట్లే యయ్యెగదా? ఇంక పార్థిరంభింతమా?

[ప్రవేశము— సరోజిని.]

కమల—కానిమ్ము. త్వరగా పేరంటము చేసికొని పొద్దుకలుగ
నింటికిఁ బోవలయును. ఇప్పుటికాలము చెడ్డది.

విద్యుల్లేఖ—నిజము. యశోదమ్మా ! ఏదీ నీకుమారుని జూపక పోయి
తివే ? నేనేవచ్చి చూతమన్న నిల్లు చాలాదూరము. అందు
లో వేసవికాలము. ఎండ పబలిసందున రాజాలక పోతిని.
పిలిపింపుము.

యశోద—పిలిచెదనమ్మా!

(అనుబంధము 23)

[ప్రవేశము శ్రీకృష్ణుడు తాళము వేసికొనుచు.

అందఱు నెత్తి ముద్దాడుదురు.]

యశోద—(కృష్ణుని పీటపైఁ గూర్చుండఁబ్రేసి) కమలా ! నలుగుపాట
పాడవే.

కమల—నాకురాదమ్మా. సరోజినీ ! నలుగుపాట పాడుము.

సరోజినీ—ఏ మొయ్యారమే పాడుమంట ? ఈ వయ్యారములు మే
మెఱుంగమమ్మా

కమల—ఒయారమేమే ? మొన్న రాధ సమర్పాడినపు డెంతబాగుగ
పాడితివి చూడుము. ఆపాట పాడుము. పోనీ. కళావతి! నీవు
పాడుము.

కళావతి—నాకు కొత్తకుండలోని నీళ్ళు త్రాగి గొంతురాసినదమ్మా.
“ఆ” యన నియ్యదు.

యశోద—సరిపోయె సంగీతపాటకుల కిది మొదటిరోగము. విద్యు
ల్లేఖ ! నీవు పాడుమమ్మా. నీకుచు నాకును దప్పినదికాదు.

విద్యుల్లేఖ—బాగుగనున్నది. నన్నా పాడుమచునది? అప్పుడు వట్టికొని
వసంతము లాడెనట.

కమల — నిజమే. నీమగడు యాదవసింహుడు వసంతమాట విడిచెనా ?

విద్యలేఖ — చాలు నే పూరకుండుము.

యశోద — మీరేల కొట్లాడెదరు నేనే పాడెదను లెండు. (అని కృష్ణుని కొట్టలో బరుండఁబెట్టి)

(అనుబంధము. 24)

శ్రీకృష్ణ — (ఉయ్యెలలో నుండి దిగువలేచి) లక్ష్మణా ! వెమ్ము వాడ నువు. తెమ్ము నాచాప బాణములు. ఈ సముద్రము మద మణఁ చెద. ఎంత పార్థివినను దారి యివ్వకున్నది.

(అనుబంధము. 25)

(కోప కాంఠిలు సశ్చేష్టులై చూచుచుండురు.)

[ప్రవేశము — శీఘ్రమున నుద్ధవుఁడు.]

ఉద్ధవ — దేవా ! కోపము చాలింపుము. కోపము చాలింపుము. నీవు రామావతార మొందినతరి సముద్రమువై జూపినకోపమును జూపుచున్నాఁడవు. ఇది రామావతారము కాదు, కృష్ణావతారము. రామావతారకథను మీతల్లి పాడుచున్నది. ముఖ్యభక్తుఁడు. ఉద్ధవుఁడను విన్నవించుచున్నాఁడను.

(అనుబంధము 26)

శ్రీకృష్ణ — ఉద్ధవా ! లెమ్ము. నిక్కము. నే రామావతారమనియే భావించుచున్నాఁడను. అమ్మా ! అమ్మా ! ఇదేమే యింత భయంకరరూపము ! నాకు భీతి కలుగుచున్నది.

యశోద — (కృష్ణుని గొంగులించి ముద్దాడి.) ఏమిభయమును గంటివి నాయనా ? ఏమి కనుపించెను ?

యశోద — సీ. కలలోన నేనూపు కంటివో గోపాల

పడరానిభయ మూపు పడితివన్న

శ్రీశృంగార — కలలోన జగములే కంటిని యోల్చి

భయపెక్కడిది యంతభ్రాంతియమ్మ

యశోద — ఎక్కడిరాముడు నెక్కడిలక్ష్మణుఁ

డేమేమి పలికితి వేలకృష్ణ

శ్రీశృంగార — రాముఁడ నేగాదె రహిలక్ష్మణుఁడ నేనె

యాశ్చర్యమిందేని యలరునమ్మ

యశోద — గి. ఏటిమాటగో నాయనా! యెఱుకపడవు

శ్రీశృంగార — మాటలన్నియు నావెగా, బూటకములు

యశోద — పిచ్చియిదియే మొ తెలియదు వెఱ్ఱిశృంగార!

శ్రీశృంగార — పిచ్చివదలిన గాంతుపీ పిచ్చి, తల్లి.

కమల — యశోదా! మంచికొడుకునుఁ గంటివి. ఇదియేమిరాముఁ

డే? పిచ్చిపట్టినచందమునఁ జేయుచున్నాడు?

కళావతి — చెప్పలేదేమే యితని వృత్తాంతము మిక్కిలి యాశ్చర్య
మని.

విశ్వలేఖ — ఆశ్చర్యమటూడ మన బాలుఁడు భయపడినాడు. రక్ష పెట్ట
వలెను.

యశోద — ఖౌనమ్మా రక్ష పెట్టవలెను. దేవగృహమునకు పోదము
రండు.

(అని యందురు నిష్క్రమము.)

(ప్ర)వేశము — పూతనఁ)

(అనుబంధము, 27)

పూతన — ఆహా! ఇదియే కదా నందుని యిల్లు? ఇప్పుడెవరూ

నత్తుకొనిపోయినదియేగదా యశోద? అల్లదే తల్లికొఁగిటఁ

జేరి ముద్దులొలుకుచు నవీనావతార మొదిన యభినవకంద

ర్పునిఁబోలె వెలయునాఁడగదా ముద్దులకృష్ణుఁడు? ఈదిన్ని

కసిగండువా మాకంసుని వధించువాడు? బేరా! ఒక పంటజప్పరించిన జాలని యీ కుట్టనికై యాకంసుడు రాత్రింబవలఁ బరితపించుచున్న వాడు. “దేశ దేశమువెదకి పల్లె పల్లె నన్వేషించి యిల్లెలు నెమకి యెందానందునిపట్టి యున్నను మ్రందింపు” మని నాకుఁ గట్టికట్టి యొసర్చి యున్న వాడు. వీని సంహరించుటకు నేఁగావలయునా? మాకంసుఁడెంతటి వెట్టిరాజు! అయిన నేను నిజస్వరూపముతో పోయిన నచ్చటనున్న గోపికలందఱు భయపడుదురు. కావున నేనును నొక యాదవాంగనరూపమును గైకొని యాపసిపాపని నెత్తికొని, యిదివరకే నాస్తవసీమధరించిన విషము నెత్తినద్రావించి మడియించి మారాజు మెప్పు వడసెదగాక.

(అని నిష్క్రమము.)

[పునః ప్రవేశము—యాదవాంగనలు.]

యశోద—కుమారా! యెంత భయపడితివమ్మా?

శ్రీకృష్ణ—ఏమియు లేదే?

యశోద—మాటలన్నియు నానే నేను మాట్లాడక యింకెవరు మాట్లాడవలయు?

[ప్రవేశము—నూయాపూతన.]

(అనుబంధము. 28)

యశోద—అమ్మా! రమ్మ కూర్చొనుము. ఎవరు నీవు?

పూతన—అమ్మా! మాది యిక్కడనే యొకపల్లె. ఈయింటి పేరంటాం జేమోపాడుచున్న వినవచ్చితిని.

యశోద—అట్లనా? అమ్మా! రమ్మ కూర్చొనుము. కఘలా! పోవే కుంకుమ, పసుపు, తాంబూలము తెచ్చియియ్యేవే.

[క పలపోయి పై నాటిని దీసికొనివచ్చును.]

యశోద—అమ్మా! బాలునిజూచెదవా? ఇదిగో యెత్తికొనుము.

[అని బాలుని నిచ్చును.]

పూతన—(బాలునినెత్తుకొని ముద్దాడి) అమ్మా! యీ బాలున కెన్ని
యేండ్లు?

యశోద—ఎక్కడిదమ్మా! మూడవయేడు.

పూతన—అమ్మా! నీకుమారుడు మంచి లక్షణవంతుడు. లక్షణ
ములన్నియు బాగుగొనున్నవి మంచి శక్తివంతుడు నగును.

శ్రీకృష్ణ—అమ్మా! నాశక్తి యీమెకు బాగుగా వెలియును. ఇలి
యకున్న ముందైన దెలియగలదు.

గీ. అమ్మ! యీమెకు నాలీలయంత దెలియు

యీమెకును నాకు స్నేహం బదెలొగలదు

పూని యీమెకు మారకు డేనె యగుదు

సంక పరలోకసుఖముల నిత్తు:మ్మా.

పూతన—ఇదియేనుమ్మా? యీ యీశునకే యిట్లీనాట లాడుచు
న్నాడు? వీడు మిక్కిలి మాటలమారియగును. (అని చన్ని
చ్చుటకుఁ బ్రయత్నించును.)

యశోద—అమ్మా! బాలునికి స్రవ్యమిచ్చెదవా? ఆ మరుగున
గూర్చుండి పాలిమ్ము.

శ్రీకృష్ణ—అమ్మా! యీమె నాకు చనుపాటొక్కటియే కాదు తనకు
న్ననన్నియు నిచ్చును. ఈమెకు లేనివన్నియు నేనిచ్చెదను.
(శ్రీకృష్ణునితో మాయాపూతన నిష్క్రమించును. గొప్ప
ధ్వనివినబడును. శ్రీకృష్ణుడు స్వస్వరూపముననున్న పూతన
నీచుకొనివచ్చి రంగమున బడవైచును.)

యశోద—(అతురముతో కుమారు నెత్తుకొని కృష్ణా కృష్ణా ! ఎవ్వరై యీరాక్షసి. నీవీచ్చుకొని వచ్చితివి ? ఇదిచచ్చుటకై తన్నుకలాడుచున్నదే ? దీని నెవరు చంపిరి ? ఏమోనీచరిత్ర మొక్కటియు నాకుఁదెలియకున్నది. రాజీవముల గేరుకన్ను గవ లేతలిగులచూచినంత భయమ్మునొందు నీ వీభయంకరా కారము నెట్లు గాంచితివి. నెత్తావి విరిజాలల తాకినంతట వశివాళువాడు నీకరపల్లవములు కూర రాక్షసీకఠినతరాంగము నెట్లు స్పృశింపఁగలిగె ? అన్నా ? తెలిసియు తెలియనివాని పలె నున్నావు.

నీ నవశిరీష కాంతి నిరసించు నీమేను

రక్కసిచేనెంత స్రుక్కెనన్న

స్థలపద్మకాంతి నేస్తములాడు కన్గవ

యెట్లులసంభీతి చలించెనన్న

అతిసుధాద్రవసరాభి హరుశా లేనాడ

లందందు నెంతగా కందెనన్న

సంసనాళివిభూతి నెలరారు విరుభాహు

లడగి యెట్టులకాంతి విడిచెనన్న

తే. గీ. కటకట ! యిదియెట్లు కలిగెనన్న

ఎంచ నపాపిమొగ మిందుఁ గాంచిరన్న

చిస్పిపాపడ నాపోడ చిఱుతగేడ

రమ్ము రమ్మున్న మాయన్న రాగదన్న.

శ్రీకృష్ణ—అది నాకే తెలియదు. నీకెట్లు తెలియునమ్మా ?

చ. తెలిసినవాడగాను మది తెల్విని బాసినవాడగాను స

ద్దెలిసినవారు లేరు మది తెల్వియె నేట్లు నాక్రియారు లే

తెలియును దానితత్వమునుఁ దేటగఁగొంచిన పెద్దవార లా
తెలివినిగాంతురమ్మనగఁ ద్రెంపఁగజాలుదు రమ్మయమ్మరో.

యశోద—కమలా ! పోవే మనవారినిఁదోడ్కొని రమ్మ.

(కమలపోయి నందుని నవనీతునిఁ బిలుచుకొనివచ్చును.)

సంద—(పూతననుఁజూచి) ఆహా ! ఇది యేమి కరీషమో తెలియ
దయ్యో. ఓరీ ! నవనీతా ! మనగర్గాచార్యుల వారినిఁబిలుచు
కొనిరమ్మ.

(నవనీతుఁడు పోవును.)

సంద—కామినలారా ! ఏమి యీయనర్థమునకుఁగారణము ?

యశోద—మేనుందరము మనకృష్ణునికి జోలపటఁబాడఁచుండ నెవ్వఁ
యో స్త్రీవచ్చి లోనికిఁబోయి బాలునికిఁబాలివ్వ గొప్పధ్వని
గలిగెను. అంతలో నీయనర్థము గలిగెను.

[ప్రవేశము—గర్గాచార్యుఁడు.]

గర్గ—అయ్యా ! ఏలపిలుపించితివి ? (పూతననుఁజూచి) ఆహా ! ఏమి
యీపూతన యిక్కడ చచ్చిపడియున్నది ? దీనినెవరు చం
పిరి ? దీనిదర్శనమన్న మృత్యుదర్శనమే ?

యశోద—ఆహా ! ఇదియే పూతన ? స్వామీ ! ఇది యంతయు మా
కృష్ణుని చరిత్రము.

గర్గ—అట్లు చెప్పడు. ఇదియంతయు కృష్ణలీలయే ? ఇది పూతన
యను రక్కసి. కంసునకు కూర్చు దాసి. యెచింప నాకం
సుఁడే మన కెగుఁచేయఁదలఁచి యీపూతననుఁబంపి యుండ
నోపు. మనకృష్ణుఁడు దీనినిఁ దీర్చియిండ్లవలయును.

నంద—స్వామీ! ఇదికల్ల. ఈరక్కసి ననగనేమి? ఈబాబుడు చంపుట ననగనేమి? నేను నమ్మజాలను. ఈపాపని కేమియుఁ దెలియదే? ఇట్టివాని కెవ్వరు బాధకలిగించిరో?

శా. లేరే బాలకులెందు వారినిగనక లీలావతులారా యిం పారకాఁగిటఁజేర్పరే ముదమునక బాలివ్వరే చూడరే వా రేరీఁపిపాపలకదునుము పాపవాత్స్య లీపూతనక పేరేపిఁదిరొపాపచిత్తులకు నే వేళక దయల్ గల్గునే.

శ్రీకృష్ణ—చూడుము నాకేమియుఁ దెలియదే. ఈయన యేమీ చెప్పచున్నవాడు.

గర్గ—అయ్యా! నీకేమి తెలియును? లోకమునందలి తెలివియుం తయు నీవేకావా? నిన్నుఁదెలిసికొనువాఁడెవఁడు? నందాదు లారా! యీవృత్తాంతమంతయును వచిచెదను రండు.

యశోద—స్వామీ! వృత్తాంత ముండనిండు ఈబాబుఁ డీరాక్షసినిఁ జూచి యెంతభయపడెనో యేమి కీపరానున్నదో యని భయ మగుచున్నది. తా మనుగ్రహించి కొంచెము మంత్రింపును.

గర్గ—కుమారా! రమ్మ, మంత్రించెదను. మ. త్రిమును మంత్రిస్త మును మంత్రిఫలమును నిన్నేకదా చేరవలయు.

(ఃష్క్రిముము.)

త్పతీయాంకము—ద్వితీయరంగము.

రేవలైయందు నందగృహమా.

[ప్రవేశము—యశోద.]

యశోద—మాశక్తస్థుని యదంతము పరమాద్భుతముగానున్నది.

“మూర్తి కొంచెము కీర్తించెను” యన్నట్లున్నది. వచ్చియు రాని మాటలతోనున్నను, కార్యములపాఞ్చనసగోచరములుగ న

నున్నవి. మొన్న పూతననుబరిమార్చుట యన్ననో చెప్పవల
వియేకాదు. ముచ్చటలాడుచుండ మాటలమృతపు తేటలైయు
న్నవి. ఇట్టి ముటిపెములమూటగట్టు మాకృష్ణయ్య నొక్క
నిమిషము విడనాడవలయునన్న నాకు సాధ్యముగాకయన్నది.
గర్గాచార్యులు వచించెడి తీర్మానంత విచారింప నతడు దే
వాంశసంభూతుడనియు నీగోపాలకృష్ణుని మహిమ మాహా
టివారికిసైతము తెలియజ్ఞుని వచించిరి. నా కేమో యీ
కుమారుని యందొకతూరి భక్తియు నొకసరి పుత్రవాత్సల్య
మును గలుగుచున్నది. లేక లేక సంతానముగలిగినందున
కీపిచ్చి భ్రాంతిగలిగియుండునా? ఉద్ధవకుమారుడు యీ
దవబాలుడు తనకు భక్తుడట; తాను వాని కుపదేశించు
వాడట. అదేమియో యింత విచారింపవలయు ఏదియెట్లు
న్న నేమి? లోకమున బుత్రకులముద్దాడగలిగినవారిభాగ్య
మే గదా భాగ్యము?

సీ. నిజసుతకటిసూత్ర నిర్మలభాస్పర

మణిశోభితాంక సద్విదిత వనిత

పుత్రక పరముఖాంభోరుహవ్యక్తనం

లీలారుభాషణ లోలబాల

అత్మీయనందన హరిసూత్రకపోల

విధుబింబచుంబనా విదితము దిత

లభిరామతనయ ప్రేమాలింగనామోద

దానభోగ్యోద్దామ ధామలేమ

తే. స్వర్గసుఖపుష్ప నిచయవసంతకాంత

లలిత సుఖబంధు గౌరవాకలన లలన

సరిక నభినతనూజాత కరిణితరుణి

కాంతిసుతయింతి విలసంతి శాంతి యింతి.

(అనుబంధము 29)

ఏల యింకను మాగోపాలకృష్ణుడు రాకయున్నవాడు? (అని యటు నిటుచూచి) అదిగో వచ్చుచున్నవాడు. మరుగున నిలిచి వీచర్య చూచెదగాక. (అని మరుగున నిలుచును.)

ప్ర—[శ్రీకృష్ణుడుద్ధవునితో; పాడుచు

(అనుబంధము 30)

శ్రీకృష్ణు — అమ్మా! అమ్మా! (అనినలుదిక్కులవూచి) ఎక్కడపోయి యున్నది మాతల్లి? ఓహో! ఆమె కాశ్చర్యము జనించి యున్నదేమో?

ఉద్ధవ—దేవా! అన్ని యాశ్చర్యములకు మూలము నీవుగదా? నీ కంటె వేరాశ్చర్యముగలదా?

సీ. ఎద నిందిరాదేవిడియు నీసునరూపు

చూపని యాశ్చర్యశూరుఁ డీవె

శృతులందునడచి నీచిత్కింబుచూపక

చరియించు నాశ్చర్య పురుషుఁ డీవే

సనకాది హృదయ బులనసల్పి చిక్కక

వారిన యాశ్చర్య చోరుఁ డీవె

జగముల నీవయై జగముల నంటని

యాశ్చర్య గారడి యనగ నీవె

శే. అన్ని యాశ్చర్యములమీరి యవనిఁజేరి

జగతి నాశ్చర్య కీడల వారివారి

చూడనాడించు నాటక సూక్తిఁ డీవె

నవ్య గుణబృంద గోవింద నందనంద.

శ్రీకృష్ణ — ఉద్ధవా ! మాతల్లికి పాలుత్రాగుదునా పాయసముఁదింద
నా యని సందేహముగలిగినది.

ఉద్ధవ — కృష్ణా ! నిన్నుఁగుమారునిగా పొందిన సందేహములుండ
గలవా? అంతకు మీతల్లి యెక్కడనున్నది ?

శ్రీకృష్ణ — ఎక్కడనున్నది ? నునమాట లాలింపవలయునని యందు
నులుగున దాగియున్న మాతల్లి నెక్కడచూపగలను ?

[ప్రవేశము — శ్రీఘ్రియానమున యశోద పాడుచు]

(అనుబంధము 21)

యశోద — (కృష్ణునివారింగనముఁజేసికొని ముద్దాడుచు)

శ్రీకృష్ణ — జననీ ! ఎక్కడనుండి వచ్చితివి ?

యశోద — కుమారా ! యెక్కడనుండి వచ్చితివననీ ? నీకు వెలి
యదా ? యరియుండనీ. నీవెక్కడపోయియుంటివి నాయనా?
అట్లెక్కడికిని బోవరాదు. ఇంటివద్దనే యాడుకొనుచుగము.
చూడము మొన్న పూతనయను రాక్షసి నిన్నెంత బెదరిం
చెను.

శ్రీకృష్ణ — అవునమ్మా ! దానినిఁ జూచినంతనే భయమకు ముఁడెను.
ఇంక నేను వెలుపల పోవనేపోవను. బోవలనుండను. కాని
నాకింక బంగారు బండి నిప్పింపుచుమ్మా !

(అనుబంధము 22)

యశోద — నాముద్దులయ్యా ! నాకృష్ణస్వామి ! ఏమిమాటలయ్యా
యివి ? అన్నియు నిచ్చెదను తెమ్ము. (అని ముద్దుపెట్టుకొని)
ఇంక పండుకొనుము.

శ్రీకృష్ణ — చూపుచుమ్మా ! మరి-చూయన్న రాముఁడు, నందరు పిల్ల
వాండ్లు నన్ను “పూతననుజంపినవాడు” “రాక్షసిని జంపిన
వాఁడని యెగతాళిఁ జేయుచున్నారు.

యశోద—ఏమీ? ఉండిననుండవచ్చును. నాయనా! నీవుగాకమరి
యెవరుచ పిరి?

శ్రీకృష్ణ—లేదమ్మా! నేను కండ్లుమూసుకొని యుంటిని. మీరుగట్టి
గా పరచితిరి. అందుకే యది చనిపోయెను. నా కేమి తెలి
యనమ్మా!

యశోద—నీ కేమియుఁ దెలియదా? కానిమ్ము. (అని కృష్ణుని నొక
మంచముపై పరుండబెట్టి పోవును. కృష్ణుడు నిద్రించినట్లు
నిద్రించి తల్లిపోవగ నే లేచును.)

శ్రీకృష్ణ—ఉద్ధవా! ఇటురమ్ము. మనమాటకుఁ బోవుదమా? మన
చెలికాం దొక్కడనున్నారో పిలుచుకొనిరమ్ము.

ఉద్ధవ—స్వామీ! మీతల్లి పండుచి చెప్పిపోయెను? మన మాటలాడ
పోయిన నామెకు కోపమురాదా?

శ్రీకృష్ణ—పోవుదము రమ్మా! మాతల్లికోపమును నేను తీర్చలేనా?
(ఉద్ధవునితో నిష్క్రమించును)

(వినుక యవనిక నెత్తగా నొక పూదోట కనుపించును.)

[ప్రవేశము—శ్రీకృష్ణుడు బాలకులతో పాడుచు.]

(అనుబంధము 33.)

శ్రీకృష్ణ—మీరందఱు నేను చెప్పినట్లు వినివలయును. నేను రాజు
ను మీరందఱు నాసేవకులు. నేను రాజ్యము నేలువట్లును
మీరు నాయాజ్ఞకు లోబడినట్లు నాడుకొందము రండు ప్రజ
లకు రాజభక్తియే పరమభూషణము. పరమశ్రేయము. శిర
మున ధగణీకన్యము.

సీ. పాలించు రాజున్న పరమదైవము గాగ

భావించి పూజింపవలయునుండి

అరయరాజాజ్ఞ దైవాజ్ఞగానెంచుచు
లలిశిరంబునదాల్చు వలయునుండి

భూపతికెందైనఁ దావంబు కల్గిన
జెలసిదానినిఁ జూపవలయునుండి

ధరణీసుఁ డెందైనఁ దప్పలఁ జేసిన
ప్రార్థించి త్రీపుగావలయునుండి

తే. గీ. పతికి హితమును దలవంగ వలయునుండి

ధరణినాయకుఁ గినియఁగా తగదునుండి

రాజధక్తిని మరువంగ రాదునుండి

అపుడు సద్గతి మనకెంచు నలగునుండి.

(అనుబంధము. 34)

(ఒక విచిత్రమైన బండి వ్రేవేళించును.)

శ్రీకృష్ణ—ఇదిగో! బండి, ఈబండి బాగుగానున్నది. దీని నెక్కి యా
టలాడఁ బోవుదము.

ఉద్ధవ—కృష్ణా! వలగు. ఈబండియేమో విచిత్రముగానున్నది. బం
డికి యెద్దులులేవు బండిగో మనుష్యులులేరు.

శ్రీకృష్ణ—బండికెద్దులెందుకు కావలయురా? ఎద్దులులేనిబండి నడు
చుట నీవు చూడలేదా? అది యేమిచిత్రము? ఇంక మనుష్యు
లులేరన్న మనముకూర్చున్న మనమే మనుష్యులము

1. బాలక—నీయిష్టనుబాబ్. మేమురాము. కావలసిన నీవు పోయి
యాబండి నెక్కుము. ఏయపాయమురాకయున్న మేమును
వచ్చెదము.

శ్రీకృష్ణ—బాగుగనున్నది. ఒకరిమాటకొకరు వినకనే మనచేశమింత
చెడిపోయినది మనమందరము నొకటేమాటగ నున్న మన
గతి యిట్లగుచుండె? నేనే పోయెదను. ఎల్లుచు నీబండి

కిని నాకునుఁ దప్పదు. (అని పోయి బండినికాలితో తన్నును. ఒక గొప్పధ్వని కలుగును. బండిలోనుండి యొక రాక్షసుఁడు వెలివడును. బాలకులు భయఁపడి పరుగెత్తిపోయెదరు. శృష్ణఁ డారాక్షసునితో యుద్ధమాడి వానిఁజంపును.)

(అవనికపడును.)

తృతీయాంకము — తృతీయరంగము.

చందుఁడను నొక యాదవుని గృహము.

[ప్రవేశము — కమల పద్మ యను వానిభార్యలు.]

కమల—పద్మా! ఏమిచేయవలయునే? ఎవరుండవచ్చును? వీడేయుండవచ్చునా? ఎంతమీగడ! ఒకనాడైన నుండనివ్వడే? ఎంత వెన్న! ఒకరికి సాధ్యమా?

పద్మ—వీడేయుండవలెనే. లేకపోయిన సంతతాపుగా గుండ్రముగా నున్నఁగనుండునా? పాలుత్రాగిలావౌచున్నాడు. మీగడతిని గుండ్రముగానుంటున్నాడు. వెన్నమింగి నున్నఁగొచున్నాడు.

కమల—నీవనుమాటనిక్కము. నాకీయనుమానముగలిగియే మూడు నెలలక్రిందట వానిపొట్ట కొలత వేసికొనియుంటిని. మొన్న చూతుగదా! ఆరంగుళము లెక్కువయినది.

పద్మ—అబ్బ! మూడు నెలలో నారంగుళములు? అంచుకే గాబోలు నన్నమే తినడు. అయిన మాయత్రి మాచుట్టు కొట్టుకొనుచున్నదే? దానికేమి చేయవలెను?

కమల—కొడుకు గనుకంత యభిమానము. మాతల్లి మీతల్లి యిందుండిన నెంత బాగుగనుండును?

[ప్ర. రక్తాక్షి యను చందునితల్లి - మరుగున నుండి పైమూటనునిసి]
 రక్తాక్షి - మీరుతినునదిగాక మీతల్లులు వేరే కావలెనో? తినితినిభాగ
 రుచికన్నారు. ఏమిచేసేరు? మీతల్లులెందుకు రావలెను ?
 మీమగనితో కావడిలోనుంచి వెన్నమీగడ ప్రతిదినము
 పంపండి. వెధవముండకొడుకు. వేరుపనియేమున్నది? మీపేర
 నిన పడిచచ్చును.

కమల — (పద్మతో) వచ్చెనే పాడుముండి. మామూటలు మరుగున
 నుండి వినినదికాబోయి? ఇప్పుడిద్దరున్నామా. కొంచెము మన
 చెయ్యి చూపుదము. భయపడకుము.

పద్మ — అవును. అట్లనే కానియ్యి. నేనేమియు భయపడను. (అని
 కాలిపైకాలు వేసుకొని కూర్చుండును.)

రక్తాక్షి — ఏమే? నామూటలు కొంచెమైనను లక్ష్యపెట్టరు? అత్తయని
 కొంచెమైనను గౌరవములేదు. కాలిపై కాలు వేసుకొని విట్ట
 వీరుచున్నారు. “భయపడకుము” అని వేరే అంటారు. అవును
 లే. మగనికే భయపడనివారు నాకు భయపడెవరా? అంత
 భయమున్న నింత వెన్న మీగడ గోలోన పాడుచేయు
 యెంతరా ?

పద్మ — మేమేమి పాడుచేయలేదు. అంత నీవు నీకొడుకే.

కమల — పద్మా! అత్తగారికి మర్యాద చేయవలెనంటే అట్టేలచేసె
 దవే? రమ్మ. మర్యాద చేయదము. మహారాణిరాణి
 శ్రీ సాభాగ్యవతి కుమారునిభీతురాలైన అత్తగారు పెద్ద
 త్తగారు దయచేయండి. సైనదయచేయండి ఇట్లు దయచేయం
 డి. పద్మా! అత్తగారువచ్చివారు. కుండక్రిందవేయుము. అత్త
 గారూ! కుండక్రింద వేయునుమా? బాసక్రిందవేయు
 దుమా!

రక్తాక్షి — నన్ను బాసక్కింద వేయదురా ? మిమ్మువేసెదను విడగల
కుచ్చెక్రింద. ఇత కొవ్వా ? ఇత కుచేష్ట నూ ? హాస్యమాడె
దరా ? (అని కద్దను కాలివో తన్నును)

కమల — } ఆహాహా ! అత్తగారికాలికి దెబ్బతగితే నేమో (అని చెరి
పద్మ — } యొక కాలిని బిట్టుకొంగును. రక్తాక్షి క్రిందపడి లేచి
యేస్తును) “వేళేచందా చచ్చితిరా” (అని నిష్క్రమించును.)

కమల — } (కన్యను) ఇంక నాకవి బిటునుకొనినప్పుడేమో ? రాని
కద్ద — } నాకు పచ్చివేమి నేరును ? ఊహ యెప్పుడుచూచినను
మూలమున నన్నాకునుగ మొత్తుకొనున్నది.

[ప్రవేశము — చందము.]

చంద — ఏమియేమి చూచుచున్నట్లుగచెన ? నాకును మొక్కడ ?
ఏమిచేసితి ?

కమల — మేమేమిచేసితివి ? నుమ్మలనేకొట్టి తానుక్రిందపడియేస్తు
కొనుచుపోయెను.

చంద — అతయేరా ? సరే. మా నల్లావు యీనినది. జున్నుతినవలె
నని నాకు బహుతర. మీరెప్పుడైనను పాలుపిండి జున్ను చేసి
యివ్వండి.

కద్ద — వెన్న, మీగడ చాలకపోయెనేరా ? జున్ను వేరె కావలయు
నేమో ?

చంద — “వెన్నెమి ?” “మీగడేమి ?” బాగుగ నున్నది. నాకే యో
చనగానున్నది. వెన్న మీగడ యెవరువొంగలించేది తెలియకు
న్నది. నాకన్న మే సోదే. మీపుణ్యము పాలుపిండండి.

కమల — నల్లావో ? సరే. ముందుపోయిన పోషుచుచున్నది. వెరుక
పోయిన తన్నుచున్నది. మీతల్లివోచెప్పును. పాతపిండునుని,
మేము జున్నుకాచెదము.

[వ]—రక్తాక్షి—ఒకవ్రక్కన వీరికగుపడక నిలుచుకొని
వీరిమాటల వినుచుండును.]

వన్న—అవును. తన్నిన మీతల్లి నేతన్ననీ.

రక్తాక్షి—నన్ను తన్నవలెనా ? ఇంతకొన్నా ? (అని పద్మను కాలి
తో తన్నును.)

కను— } ఒహోహో ! అత్తగారికాలునొచ్చెనేమో. (అని రక్తాక్షి
పద్మ— } దగ్గరకు పోబోవ)

రక్తాక్షి—నాకాలిదగ్గరవచ్చిన మీ యెముకలు విరుగఁగొట్టెదను.
కాలుకట్టి పడవేయఁజూచెదరా ? (చందునిచూచి) గాడిద !
పెద్దన ! చేతకాని వంద. నీవుండియు నన్ను దూషించుచుండ
నూరకున్నావా ?

(అనుబంధము 35)

చంద—(అందరిని సమాధానపరిచి) అమ్మా ! నీదేమియూక్షేపణ ?
ఏమిసంగతిచెప్పుము ?

రక్తాక్షి—ఏమిచెప్పనది నీతల ? ఇంటిలోని వెన్న మీ గడ అంతయు
వీరిద్దరు దొంగలించి, తిని, అమ్మకొనుచుండ నీతో నేమి
చెప్పనది ? నేనైనను మగవాడై యుండిన వీరిపని చేయు
చుంటిని.

పద్మ—అదిగో ? మరల నీనోరేనా ? ఊరకకూయకుము. నీకొడుకే
అంతయు తినిపాడుచేయునది. ఊరకమాచుట్టు కొట్టుకొను
చున్నావు.

కను—అవునవును. నీకొడుకు తింటే మాగోడు పెట్టుకొనుచున్నావు.

చంద—ఇదేమి నాప్రాణముపై వచ్చెనే ?

రక్తాక్షి—(చందుని పట్టుకొని) నిజము చెప్పుము. ఎవరు దొంగిలించినది ?

చంద—అయ్యో! గ్రహచారమా. ఇదేమి. నాకేమియు దెలియదమ్మా.

కమల—లేకపోయిన నీమూడు నెలలో నింత గుండ్రముగ బలియు చుంటివేమో ?

పద్మ—లేకపోయిన నింత నున్నగుంటుంటివేమో?

చంద—అయ్యో! నాకన్న మేలేక దిగిపోవుచున్నానే?

రక్తాక్షి—వారనిన నేమి నాయనా! దృష్టితీసెదచులెమ్మ. అయ్యో! కొడుకా! యెంతదిగిపోతివి ? వీరదృష్టి తగిలెకాబోలు.

కమల—అవునవును. మాదృష్టియే. గొంతులో నొకటిప్పకట్టుము.

పద్మ—గవ్వలు జీడి కట్టుము.

రక్తాక్షి—చాలులే మీహాస్యము. మీకొడుకైయండిన—

చంద—ఛీ. ఛీ. అట్లనకుము. అమ్మా! నాకొక యుక్తితోచుచున్నది. అట్లుచేసిన నిక్కము బయలుపడును. మనముందరము నే షాక టేచోటునపండుకొందము. ఎవఁనోటికి వెన్నమీగడ గుర్తులుంటున్నవో వారు తినినట్లు. చేతికి గుర్తులుండిన వా రెవఁకో యిచ్చినట్లు.

రక్తాక్షి—ఇది బాగుగనున్నది. (అని అందరు నిద్రింతురు.)

[ప్రవేశము—శ్రీకృష్ణుడు వాడుచు]

(అనుబంధము కిరి.)

(ఇంటిలోనివెన్నంతయు తిని రక్తాక్షి నోటికి చేతికి పూసి

వెళ్ళిపోవును. తరువాత నొకరొకరుగా లేచి చూచు

కొందురు. కమల పద్మ ముసలి దానిని దూషించెదరు.)

కమల—(రక్తాక్షి కొక యర్థమునుజూపును) అబ్బ! ఇప్పుడు దొంగ దొంగ. లోలోననే తిని మా చుట్టు మొత్తుకొనుచుండును.

పద్మ—తనమీదితప్పు బయలుపడకుండ ముందుముందే మూపై వేసి తాను తప్పించుకొనుటకు చేసినయ్యక్తి.

రక్తాక్షి—(చెయ్యిచూచుకొని యాశ్చర్యపడుచుండను.)

చంద—నామీ దేమో తప్పెను.

రక్తాక్షి—(యోచించి) ఇప్పుడు తెలిసెను. మీరందఱు నేకమై మంచి నిద్రపట్టినప్పుడు నాకంటించితిరా? ఇంతమోసమా? చందా నీవుకూడ వీరికి లొనైతివి కదరా? అవునులే. భార్యలే యెక్కువగాని—

చంద—అమ్మా! నీసాదములంటిచెప్పెదను; నాకేమియు తెలియదు. నాకు మంచి నిద్రపట్టియుండెను.

రక్తాక్షి—అట్లైన నిదియంతయు వీరిద్దరిపనియా? కానిమ్మా. ఇంకను పొద్దున్నది కదా; ఇప్పుడు చేసెదను వీరిపని.

కమల—పద్మా! ఇంకమనకంటించునేమో. మనము బహుజాగ్రత్తతో నుండవలెను. కండ్లుమూసుకొని నిద్రపోయినట్లు చేయదము. మనదిగ్గరకు వచ్చినతోడనే కట్టుకొందుము.

కద్ద—అవును. అట్లనే చేయదము. నీకు నిద్రవచ్చిన నాకుఁ జెప్పము. నాకు నిద్రవచ్చిన నీకు చెప్పెదను.

చంద—చూచెద నీరాత్రీ యేమేమి వింత జరుగగలదో, బహు సో చ్చరికతో నిద్రచేయువానివలెనుండి యంతయుఁ తెలిసి కొందును. (మరల నందరుపండుకొందురు చందుఁడు మాత్రమెంత ప్రయత్నించినను తాళఁజాలక నిక్కముగా నిద్రచేయును.)

[ప్ర—శ్రీకృష్ణుడు-కుండల వెన్నతీసి చందరుగ నోటిలో పెట్టును.]

చంద—(వెన్నను మింగిచ, నిద్రలో కలవరించును. (నాకంతయు తెలియను లెమ్మ. ఊ ఊ. ఇంకిం; ఇంకిం.

కమల— }
కద్ద— } (కన్నులు తెరిచిచూచి యాశ్చర్యపడెదను.)

చంద—ఇంకింత; నాకు తెలియును; యింకింత.

కమల— }
పద్మ— } (గట్టిగా నవ్వుదురు)

(కృష్ణుడు పరుగెత్తిపోవును. అందరు నతనివెంబడించెదరు.
చందఁడతనిని బట్టుకొనివచ్చి యొక్కపెట్టెలో వేసి పెట్టెపై
తాను కూర్చుండును.)

కమల— (రక్తాక్షిలో) ఇప్పుడైనను తెలిసెనా యెవరదొంగతనము
చేయునది? నీనోటికి వెన్ననంటి చివది సహితము మేమే
యంటివే?

చంద— నేనుమాత్రము నిద్రించియుండిన నాపై వచ్చుచుండెనేమో?

పద్మ— అవును; చాలా మేలుకొని యుంటివి. ఇద్రోననే కుండ
నిండ వెన్న మింగితివి.

చంద— పొమ్ము. యశోదను పిలుచుకొనిరమ్ము.

(పద్మపోయి యశోదను పిలుచుకొని వచ్చును.)

రామ్మా! యశోదమ్మా! నీకొడుకు ప్రతిదినము మాయం
టికి వచ్చి వెన్న, పాలు, మోగించుచుండెను; ఈనాడు పట్టి
పెట్టెలో వేసియున్నాను.

యశోద— నాకు చూరసినా? మాకృష్ణునినా? కల్ల.

చంద— మీకృష్ణునినే. మీచిన్నిదొంగకృష్ణునే ఏదీ? వాడెక్కడ?

యశోద— ఇంటిలోనున్నాడు?

చంద— ఇంటిలో నెక్కడనున్నాడు? ఈపెట్టెలోనున్నాడు.

యశోద— పిలుతునా? (అని “కృష్ణా” “కృష్ణా” అని యరచును.

ఒకమూలనుండి శ్రీకృష్ణుడు పరుగెత్తివచ్చును. అందరును
లశ్చర్యమితో చూచుచుండురు.) (యవనికి పడును.)

తృతీయాంకము—చతుర్థరంగము.

నందుని గృహము.

సీసమాలిక.

యశోద—నడయాడనేరని బుడుతవంచన నెట్లు నరుదుగానింటింట
తిరిగితయ్య ?

శ్రీకృష్ణ—కరపాదములు లేక కావించు చరియింతు నదియేమియూ
శ్చర్యమాయెనమ్మా ?

యశోద—చనుబాలు త్రావగ చాలవీటింటింట పాల్గొనివారియింప
బరగితయ్య ?

శ్రీకృష్ణ—హరియింతు బ్రహ్మాండమట నేనున్నీరమల్ హరియించు
టదియంత యరుదటమ్మ ?

యశోద—ఎఱుగ వేయాటలా యిటు బాసియెఱుగవు నేయీయాటలె
ట్లాడ నేర్చితన్న ?

శ్రీకృష్ణ—ఆటాడ నేర్తునే నాడింప నేర్తును నాయాటలెఱుగ నీకపు
నెత్తలి ?

యశోద—వెఱవారు తిలకింప వెఱపొద నీవెట్లుచోరుడై పారు
గిండ్ల దూరతన్న ?

శ్రీకృష్ణ—మునులకు చోరుడై, ఘనులకు చోరుడై యొరులకు నే
చిక్కకుందునమ్మ.

యశోద—తే. గీ. దుండగంబులుచాలాయె నుండనోప

నిన్నుబంధింతు దండింతు నన్నయిక

శ్రీకృష్ణ— ఏమియెఱుగను యేపాపమెఱుగనమ్మ

కరుణగనుచుమ్మ మాచుమ్మ సరియుచుమ్మ.

యశోద—తుంటరికృష్ణా ! నీతుంటరితనము నావద్దచెల్లునా ? ఎక్క
డికిఁబోయియుంటివిరా యింతసేపు ? ఇంటిలో నేడు పండుగయై

యుండ తిరిగితిరిగి యిప్పు డిల్లుచోతివియా ? ఈదినము నీపం
డుగచేసెదను. చెప్పుము.

(అనుబంధము 37.)

శ్రీకృష్ణ—అమ్మా ! నేనెక్కడికినిబోవలేదు. ఇంటిలోననే యుంటి
ని. మరి—

యశోద—మరిగిరి. నీదొంగచేష్టలు నాకుఁదెలియును. మహామోస
గాడవు. మొన్నపుట్టి యీదినము కండ్లతెరచి యెక్కడ నేర్పు
కొంటివిరా ?

శ్రీకృష్ణ—నామాటనినవే ? నామాట సొంతముగావిని నీకే కరుణ
గలిగిన విడువుము లేకున్న నీప్రవలసినట్లొనర్చుము. మన
రాముఁడు, గోపాలుఁడు, ఉద్ధవుఁడు నన్నాడుటకు రమ్మనిపిలి
చిరి. “నేను రాను. మాయమ్మకొల్లును. మీరుపొండి” అని
చెప్పితిని. పండుకొంటిని. లేచిమాతుఁగదా వారు నన్నాతో
టలో నాడించుచుండిరి. ఇందు నాదేమితప్పు నీవే చెప్పుము ?

యశోద—(చిఱునగపువ్వి) ధూర్తగోపాలా ! కాదు, నీవు పరుండిన
వాఁడ వెట్లాటలాడితివిరా ?

శ్రీకృష్ణ—అమ్మా ! నానంగతి నీకు బాగుగా తెలియదుగాఁబోలు. నే
ను పండుకొనినచోటుచుండియే యన్నియాటలాడెదను. అద
రిని నాడించెదను. నీయట్టివారడిగిన నాకేమియుఁ దెలియదని
యూరకుండెదను.

యశోద—అయ్యో ! నాదిన్నికృష్ణా ! ఇంతయీడువకే యెంతనేర్పితి
వయ్యో ! (అని చేతిలోనికట్టెను పారవైచి ముద్దాపను)

[ప్రవేశము—ఒక బాలకుఁడు.]

బాలక—అమ్మా ! యశోదాదేవి ! (కృష్ణునిజూచి రహస్యముగ)
చెప్పుదునా ?

శ్రీకృష్ణ—(వ. దని సైగచేయును)

బాలక—నీకు మారుచుచున్నదియున్నాఁడు. వలదని మేమెంత చెప్పినను విసలేదు. భూమికిని వీనికిని మిక్కిలి ప్రేమయున్నట్లున్నది.
(నిష్క్రమము)

యశోద—బా నాకృష్ణా ? తిరుటకు నింటియందు పిండివంటలులేవా ? ద్రాక్షాదిఫలములులేవా ? ఇంట నేమితక్కువైనదని మమ్ముఁ దినెదవురా ? “అగడ్డాలో అష్టభాగ్యము. అల్లుడినోట శని” యన్నట్లున్నదే నీచర్య ?

క. మన్నేటికి బట్టించెను, నుని

యనుచులేని నీవు మన్నింపవు నీ

యన్నయు సఖులనుఁ జెప్పెదగ

న్నా మన్నేల మఱి పదార్థములేదే

శ్రీకృష్ణ—అమ్మా! వీమాటలు నా నీవు నమ్మనది? అబ్బబ్బబ్బ! యెంత కల్లలాడుచున్నారు ! భూమి నాకుప్రియరాలు నిజమే. మమ్ముఁ దినునంతటి వెట్టి నాడవా నేను ?

శా. అమ్మా! మమ్ముఁదివంగ శశిశువునో యాళాంటినో వెట్టినో

నమ్మంజూడకు వీమాటలు మది న్నన్నీవుగొట్టంగ నీ

రి మార్గములు ఘటించెపైదరు కాదేని స్వదీయాస్వరం

ధ్ర మ్నాథూణముఁజేసి నావచనము ద్విప్తిన దంకింపవే ?

యశోద—అయిన వీరిమాట లనశ్యములా ?

శ్రీకృష్ణ—అనశ్యములా ? ఇంకను అనశ్యములా ? అమ్మా ! వీతో నే నాడుటకుఁబోవలేదు. కౌరవ నిట్లు చెప్పుచున్నారు.

(అరుబధము కిరి)

యశోద—అయిన నీనోరు చూపుము.

శ్రీకృష్ణ—(నోరు తెరచును. విశ్వరూప మగుపడును.)

యశోద—(దిగ్భ్రమము నభినయించి) ఆహా ! యి దేమి చిత్తభ్రాంతి
యో శేష మనోవికారమో ?

మ. కలయోమోహ మొమాయయోయితరసంకల్పార్థమో సత్యమో

తలపన్నేరక యున్నదాననో యశోదాదేవిగానో పర

స్థలమో బాలకుఁ డెంత యీతనిముఖస్థంబై మహాలోక ము

జ్వలమై యుండుట కేమి హేతువో మహాశ్చర్యంబు చింతింపగల.

పరమయోగులకైనను జ్ఞానులకైననుఁ జూడ ససాధ్యమైన రూపమునుఁ

గాంచితినే ? బాలుఁడు; ఏమియుఁ దెలియనివాఁడు. ఇట్టికృ

ష్ణుని ముఖమునం దీబ్రహ్మాండజాలంబుఁ గనుపించుటయెగా?

ఆహా ! ఇది వైష్ణవమాయయో, నాపూర్వసుకృతఫలమో

జెలియకున్నది. (బాలునిఁజూచి) కృష్ణా ! ఏమి నీమహిమ ?

శ్రీకృష్ణ — ఏమున్నదమ్మా ? నీవేకండ్లు మూసికొంటివి; తెరచితివి.

యశోద—అవును కృష్ణా ! నీవు మిక్కిలి సుశీలుడవు. ఇదిగో నాకు

కొంచుము పనియున్నది. పోయివచ్చెదను. నీవిచ్చటనే కూ

ర్పించియుండుము. ఎక్కడికిని బోవలదు ఎక్కడికైననుఁ బో

తివా నిన్ను బాగుగ శిక్షించెదను.

శ్రీకృష్ణ—నేనెక్కడికిని బోవనమ్మా. నే నెక్కడికిని బోవకున్నను

సన్నియు నావద్దకేవచ్చిన నెట్లు?

యశోద—వలదని యావల బంపుము. హెచ్చరిక.

(నిష్క్రమించును.)

శ్రీకృష్ణ—ఈతల్లికి నేనుచేయు బాలక్రీడలచేత మన మానందపరవశ

మైయున్నను నొక్కపరి నేనొనర్చు పరమాద్భుతకార్యముల

వలన నన్నే దైవమని భావించుచున్నది. కావున నామాయచే

నామెజ్ఞానమును నశింపఁజేసి నన్ను పుత్రుఁడనియే భావించు

నట్లుచేసెద. ఆమె మనమున కొక నిర్ధారణ కలుగకుండచేసెద

ను. (నలుదిక్కులఁజూచి) ఎవ్వరునులేరు ఇచ్చట నొక క్షీర
భాండమున్నది. దీనిలోనిపాలను మనసారదా)వెదను. (అని
కొంతత్రా)గి భాండమునకు రంధ్రమువైచి పరుగెత్తును)

[పునః ప్రవేశము — యశోద.]

యశోద—కౌరా! ఏమి నాభాగ్యము? హరబ్రహ్మాదులు సైత మెవ్వ
నిపాదరజంబును నొందనేరక యనవరతము వేరచుచుండురో,
యనేకశతసంవత్సరములు వాయునిరోధమునుఁ జేసి పాదాం
గుష్ఠము భూమిపైఁగిలిపి తపమొనర్చు నిరతతాపసులైన నెవ్వ
ని సాక్షాత్కారమొందనేరక కష్టించుచుండురో, వ్రతనియ
మాదు లొనర్చిన పరమకర్మ యోగులైన నెవ్వని సన్నిధానము
నుఁగననేరరో, సన్నిహితయై, సహచారీయైయున్న నా
రమాదేవి యెవ్వనియాశయమెఱుంగకుండునో, యట్టి శ్రీరమా
వతి, నారాయణుడు నాకైతయుఁ గుమారుడై, నాయంక
పాళిశయించి తనమాటలవలన నన్నుగృతార్థురాలినిగా జే
యుట నాతొలిజన్మమునఁ జేసిన తపఃఫలమేగదా? అదేమి
మాయయోకాని యెందరెందలు మహనీయులు నీకుమారు
డు దేవదేవుఁడని బోధించినను పుత్రవాత్సల్యమే కలుగుచు
న్నదిగాని భక్తిరస ముద్భవింప కున్నది. కానిమ్ము భక్తివిశే
షమున ధ్యానించుటలేకున్నను నాపరాత్మకుని దర్శనస్పర్శన
సల్లాపాదులచేనైన నాకు ధన్యత కలుగకపోవునా? (అందిం
డుచూచి) ఆహా! మాచోర గోపాలుఁడక్కడికో పోయి
యున్నవాడే? నన్ను కనుమరిగించి యెక్కడికిఁబోయియుం
డును? ఎంతకాచెదనన్ననూ మాగోపాలకృష్ణుడు నన్నే
మోసగించు చున్నవాడే? ఇప్పటినుండియే యిన్ని టక్కులు
యిన్ని మోసములు నేర్చిన ముందెట్లగును? ఇంక ఏనిని దండిం

కకున్న విధిలేదు (కొంచెమాలోచించి) ఆహా! యెట్లు దం
డింతును? నిండుతున్నదలబారి నిరసించు ముంగురులు నిటల
ప్రాంతమున నటియింప, శారదచంద్ర చంద్రికావికడ మనో
హర మందహాస మధరబింబమున శొక వింతకాంతినివ్వ, ము
గ్ధోకంబులఁ గొనఁజాలు వెలలేని తెలిదామరలవలపు సొపుల
వెలివేయు వీక్షించిన నానంద మోక్షరాజ్య మొసంగు పుం
డరీకాక్షముల పరపుండరీకాక్షచుహిమము నుగ్గడింప, పున్నమ
చంద్రు విన్నాణము వెచ్చదన్న వెలలేనిచెలుపునించు మో
ముఁ దిలకించినవారి ధన్యులఁజేయుచుండ, వరు నాల్గులోకంబు
లనైనఁ భరియింపఁజాలు తిన్నఁబొజ్జ కదలాడుచుండ, ప్రత్య
వయవంబులనుండి పొంగి, పొరలి, పైనురుగు లావణ్య సుధా
రసంబు కన్నులశొక పరమాద్భుతంబునించు మారాజగోపాలు
మణిదర్పణ కపోత, సుగుణాలవాలు, అష్టమీచంద్రివిభ్రా
జ దససుఫాలు, నాచుద్గులకాలు నాచేతులార శిక్షింపఁజా
లునునా! (యోచించి) అయ్యో! శిక్షింపకున్న నెల్లు? లాల
సము చేయుటనలన ననేక దుర్గుణము లావరించున; శిక్షిం
చిన ననేక సుగుణము లావరించునని గదా లోకానుభవ
ము? ఏమిచేయదనున్నను చేతులాడపుగదాదుష్టచేష్టల నా
లించి శిక్షింపవలయునని మనమున నెంతయోనిర్ధారపరచు
కొని పోవునుగాని, దగ్గరకువచ్చి మా కేణుగోపాలుఁ డ
మ్మా యని చేతులెత్తి, యేమియుఁ దెలియని రీతి ముఖము
వంచి, నేత్రములనుండి చిన్నిచిన్ని కన్నీటిబి దువుల విడిచెనా
ఉన్నకోమంతయఁ బోయి యెక్కడలేని ప్రేమయు వెలి
వచ్చి నాదేహమునే మఱపించును. (క్షీరభాండమునుఁజూచి)
ఆహా! ఇచ్చటకున్న పాలన్నియు త్రాగిపోయి యున్నవాడే?

ఎట్టులైనను నేను దొరికెనా వానిశిక్షింపక మానను. కృష్ణా!
కృష్ణా! (నిష్క్రమము.)

[వెనుక యవనిక నెత్తగా శ్రీకృష్ణుడు పరుగెత్తుచుండును.

యశోద వానిని వెంబడించుచు.]

(అనుబంధము 39)

యశోద — (కృష్ణుని బట్టుకొని) చోరగోసాలా! ఇంక నిన్ను విడువను. పసిబాలుడవని పోవనిచ్చినట్లంతయు నీపోకలు మానవుగదా? ఈగోశులంబుననున్న బాలకులందఱు నెట్టినుస్వభావులై యున్నవగు చూడుము. నీవెక్కడనో విలక్షణ పుత్రుడవు జనించితివివాకు. నిన్ను నేడు విడువను. నీవెవ్వరియందునుఁ జక్కుపడవు. ఎవ్వరిని యయకడవు. నేడు చూచెద నీచేష్టలన్నియు.

శ్రీకృష్ణ — (కన్నులు పులుము కొనుచు) జననీ! ఇంక నేనెన్నడును తప్పులు చేయను. ఈసారిమాత్రము నన్నునుష్ఠింపుము. నేనిదివఱకు నొకరినిమన్నించి యెఱుఁగుదునుగాని మన్నింపుమని వేడి యెఱుఁగను.

యశోద — బేరా! వెన్నకృష్ణా! దొంగతనమున వెన్ననంతయుఁ దినునప్పు డీవినయమెక్కడికిఁబోయి యుండెను? వెన్ననంతయుఁ భక్షించి పరుగెత్తితివా?

శ్రీకృష్ణ — అమ్మా! నేను వెన్నను భుజింప లేదు. నీవు లోపలపోతివి. నేను కుండ బాగుగనున్నదాయని దానిని దాకితిని. కుండ రెండు భాగములై యేటికో క్రిందపడెను. అప్పుడు నేనుదానికై వెఱగంది నీవు వచ్చిచూచిన నేమందువోయని కన్నులు మూసికొని యాలోచించుచుంటిని. బాలురందఱువచ్చి నా నోటిలో వెన్ననిడిరి. మాయమ్మ తిట్టును, వలదని నేనెంతచె

ప్పినను వినక మీతల్లి మే నిన్ను భక్షింపుచుని చెప్పినది భుజి
పుచుని కడునక్కచ్చి చేసిరి. నేను మ్రింగితిని. మ్రింగుట
మాత్రము నాదితక్షు.

యశోద—బోరా బాలకా! యెన్నివిన్నాణములు నేర్చియున్నావు?
ఆవెన్నునుఁ దెచ్చియుచ్చినకాని నిన్నువిడువను. లేనిచో నా
వెన్నుఁడు పచ్చినను విడువను.

శ్రీకృష్ణ—జననీ! ఆనవసీతము కడుదుర్లభమే? అనుభవించినవారికి
మాత్రము సులభము. ధనికలకు మిక్కిలి కష్టము. (అని
యూపొనుండి తప్పించుకొని దూరముపోయి నిలుచును.

యశోద—వీనిమాటలకు నవ్వుకునా లేక కోపగింతునా? ఏమో
బాలుఁడని మంద్రోన్మత్తి నా తుంటరివనులనుఁ జేయును. దం
డింతునంటివా మనసుపుట్టకు. ఏమిచేయుదు?

సీ, బాలుఁ డీశంధని భావింతునందునా

యేవెన్గలును నేర రీక్రమంబు?

భయమెఱుంగుటకు నై భయపెట్టనెంతునా

కలిగిలేకొక్కఁడు గానలేడు

దండించి జ్ఞానంబుఁ దాల్పింతునందునా

తనుదానయెబుద్ధి దప్పకుండు

ఏమెఱుంగక యింట నేయుండునందునా

చొచ్చి చూడనిదొక్క చోటులేదు

గీ. తన్ను నెవ్వరైనఁ దలపోయఁబారెను

నోజలేదు భీతి యొకఁబెఱుంగఁడు

ఎలిమినూరకుండఁ జెకనెక్కెములనాడు

కట్టిశాస్త్రీసేయు భంగియెట్లు.

(అని బాలుని మెదసించి వానినిఁ పట్టుకొని)

యశోద—ఓహో! ఏమి శ్రీకృష్ణులో?

కం. వీరెవ్వరు శ్రీకృష్ణులు

గారా యెన్నఁడును వెన్నకానరటగదా

చోరత్వంబించుకయును

నేరరట ధరిత్రి నిట్టి నియతులు గలరే?

కృష్ణా! చిక్కితివి. ఇంకెందు పోవగలవు? యెక్కడచూచినను ది
రుగుచుందువు. ఏగుణము నీయందు లేదు! నీశ్వరి వెఱవవు.
కొండయని భయపడవు.

క. ఎక్కడ నైనను దిరిగెద

ఎక్కయెడక గుణముగలిగియుండవు నియమం

బెక్కడిది నీకు మఱచిన

జక్కగబోయెదవు పెక్కుజాడలఁ బుత్రా.

(స్వగతము) ఈముద్దుబాలునిఁ గొట్టుటకు మనసురాద. కావునఁ గట్టి
వైచెదను. (తాడుతెచ్చి కట్టుటకై యెన్నిమాటలు బొజ్జకు
చుట్టిన నది చాలకపోవుటఁజూచి) ఆహా! ఇదియేమిచిత్రిము?
ఈకుమారుని చిఱుకబొజ్జ కెంతపెద్దత్రాడుచుట్టిననుఁ జాలక
యున్నదిగదా? ఈబొజ్జ లోకమున నెంచునుఁ గాంచని బొజ్జ
గానున్నదే? కృష్ణా! కృష్ణా! కట్టపడెదవా? లేదా?

శ్రీకృష్ణ—జననీ! నేను కట్టపడవలయువా? నన్ను సులభముగాకట్టి
వేయుమార్గము లనేకములున్నవి. నీవు పుత్రికదవని యింత
ప్రేమించి యడిగిన నీకునుఁ గొంతకట్టపడెదను.

యశోద—(బాలుని రోటికిఁగట్టి) ఇంకెక్కడపోవగలవు? పడియుం
డుమిందు. (నిష్క్రమించును.)

శ్రీకృష్ణ—లోకమున నన్నుగట్టివేయఁజాలు భక్తియొక్కటియున్న
నేను సులభముగాఁ గట్టపడెదను. అయినను నీబంధనము

వలన నాకై వేచియున్న నాభిర్ముల బాధనముల విడిపించెద
గాక. (అని కోటి నీక్కుకొనుచు రెండద్వైతవృత్తముల
నడుమ పోవుచు. గొప్ప ధ్వనితో నావృత్తములు కూలి వా
నినుండి నలకూబరమణిగీర్తి లను నిరుచ్చగు గంధర్వులు వెడ
లివచ్చి కృష్ణుని స్తోత్రముఁ జేయుదురు.)

(అనుబంధము 40)

నల—దేవా! కృతార్థుఁ మైతిమి. నీదయావల్ల నకమున మాకు శాప
విముక్తి గలిగెను. నేను నలకూబరుఁ డనువాఁడను. ఇతఁడు
మణిగీర్తిఁ డనువాడు, నాతమ్ముఁడు. మే మిరువురుము కుబే
రుని సందచులము. ఒకనాఁడు కాంతలతోఁగూడి యాకాశ
గంగయందు జలకీ)డలు సుపుచుండ నారదహాసీండుఁ
డచ్చోటికివచ్చి తన్ను సరకునేయక యున్న మమ్ము భూలోక
మున నర్జునతరువులై పుట్టు డని శపించెను. ఆశాపమువలన
మేమితివలకు బంధమోక్షముఁ గానకయంటిమి. నీవల్ల
మోక్షము నొందితిమి.

మణి—మేము తెలివిదెచ్చుకొని యాతపోధనుని పాదములపైఁ
బడి సున్నింప వేసికొన నాశరమదయాశువు ద్వాపరయుగ
మున విష్ణుమూర్తి కృష్ణావతారమైతి విష్ణుల బడవైచును.
అప్పుడు మీకు శాప విముక్తి గలుగునని ఆనతిచ్చె. మే మింక
పోయివచ్చెదము. (అని నమస్కరింతురు.)

శ్రీకృష్ణ—గంధర్వులారా! మీకు శుభంబగుఁగాక. పోయిరండు.
ఎప్పుడును ధనమదాఁడులై పూజ్యులగువారి నవమానింప
కుఁడు. తెలివిదెచ్చుకొనిమనుడు.

(నిష్క్రమము.)

శ్రీ

కృష్ణ లీల నాటకము.

చతుర్థాంకము—ప్రథమరంగము.

బృందావన సమీపారణ్యము.

[ప్రవేశము—శ్రీకృష్ణుడు పాడుచు]

(అనుబంధము. 41)

శ్రీకృష్ణ — చంద్రోదయ మగుచు వచ్చె. అల్లదే చంద్రుడు పూర్వా
ద్రిపై వెలుగొందుచున్నవాడు. ఆహా ! చకోరములకు సంత
సముఁ గలిగించి కువలయుంబునకును కువలయుమునకును
పురుషుడతని యుష్ణవరసముగిందు యీచంద్రుడు జెంత
యొప్పుచున్నవాడు ?

సీ. విటసేనకుయి దండు వెడలెడు వలతేని

కొమరారు రథహేను కుంభ మనఁగ

కాముకధృతివల్లికలుత్రైపనైత్తివ

శంబరాంతకుచేతి చక్ర మనఁగ

మారుండు విరహలి మానాటప్రలఁ గాల్పఁ

గూర్చిన విక్ష్పల కుష్పయనఁగ

విరహిణీమృగముల వేటాడ మదనుండు

తెచ్చిన మోహన దీప మనఁగ

అ. వె. వింతనునుపుగలిగి, వృత్తమై, యరుణమై

కాంతియోఁ జకోరగణము లుబ్బ

పొడమె నుదయద్రిపై సొంపు పొడమఁ జంద్ర

మండలంబు గగనమండలమున.

ఇట్టి చల్లనివేళ వీనులకు విందుగ వేణుగానం బొనర్చెదగాక. (అని ము రళీగానముచేయును)

(లోపలపాట. 42-వ అనుబంధములోని పల్లవి మాత్రము)

అల్లదే గోపకాంతలు వచ్చుచున్నట్లున్నది. వీరికిఁ గొంచె ముపజేశింప వలసియున్నది. మరుగుననుండి వీరిచర్యలఁ దిలకించి వీరి పూర్వ జన్మజ్ఞానమునఁ దెలివిని కలుగునట్లు చేసెదను.

(అని మఱుగున దాఁగికొనును.)

[ప్రవేశము—గోపికలు పాడుచు]

(అనుబంధము 42)

1 గోపిక—అహ! మన మెంత మోసపోతిమి? యశోదగారాబుతన యుడంచును, గోపాలశాశుండనుచును, నవవీరచోరుడ నుచును, తుంటరి కృష్ణాంశుచును నెంచి, మక్కవలునించి, యెనలేని మోహముఁకురించి, యశోదాదేవియొడ నారాజ గోపాలుని గుఱుకుతనంబుల వచించి బేలలమైతిమి గదా? ఈబృదావనమున నాబృందారకమూర్తి, సనకసనందనాది వందితుఁడు, ముకు దుఁడు, నందనందనుఁడు, మనలనుఁ గృతార్థులఁ జేయుటకై భూలోకమునకు విచ్చేసియుండుటను తెలియఁజాలక పోయితిమే?

2 గోపిక—అయ్యో! మన ముశోదాదేవిదే భాగ్యము. పురాణపురుషుడగు నాకృష్ణమూర్తి నందనుడై జనింపఁ గలుగుటవలన నామె తపఃఫలమెంత కొనియాడ వలసియున్నది?

3 గోపిక—అయ్యో! ఇ తదూరము వచ్చియు మన మనోరథములీడే ఆవయ్యెగదా? మనకేల యట్టిప్రాప్తి లభించును? వేదము ల్లక్షణ దోరకక, తపోమార్గమునకుఁ జిక్కక, యోగాభ్యా

సమునకుఁదక్కక, తనంత వెలుగొందు నాకరమాత్మ, పాప
చిత్తులమైన మనకుఁ దర్శన మిచ్చునా?

1 గోపిక—ఓమల్లియలారా! మీ రేమైన మాకృష్ణునిఁ గాంచితిరా?

ఉ॥ నల్లనివాఁడు, పద్మనయనంబులవాఁడు, కృపారసంబుపైఁ
జల్లెడువాఁడు, మాళి పరిసర్పిత పింఛమువాఁడు నవ్వరా
జల్లెడిమోమువాఁ డొకఁడు చెల్వలమానధనంబుతెచ్చునో
మల్లియలార! మీపొదల నూటునలేడుగదమ్మ చెప్పరే.

4 గోపిక—ఓపాటలీ తరువులారా! మాకందములారా! మీరైన మా
కృష్ణునిఁ జూపరాదా?

2 గోపిక—అయ్యో! ఈకాంతారమున నెంత పెదికిన నేమి? ఆకఠిన
హృదయుఁడు మనకుఁ జిక్కునె? ఆధూర్తగోపాలునిచర్యలు
మనమెఱుంగమా? వాని కిట్టి మెత్తని మార్గములకుఁ గరుణవ
చ్చునా? మన దృఢధక్తియనెడి త్రాళ్ళచే బిగించి, మనమన
స్సనెడి చెరసాలయంతుంచి, వైరాగ్యమునెడి బేడీయలు తగిలిం
చినగదా మనకుఁ జిక్కును. లేకున్న నాదొంగ యనఁగనేమి?
మనకు దొగకుటనఁగ నేమి? (అని కొంచెము ముందుకుఁ
బోయి) ఆహా! అతనిపాదతలము లిందుకనుపించుచున్నవి.
ఈచరణములేకదా భవతరణములు?

సీ. ఈచరణంబులే యిందునిభావన

సనకాదిమునియోగ సరణినొప్పు;

ఈపాదతలములే యెలనాగ శృతివహు

సీమంతవీధులఁ జెచ్చుమిగులు;

ఈపదాబ్జంబులే యిథకులొత్తమయాన

పాలేటిరాచూలి పట్టుకొమ్మ;

ఈసుందరాఁఘ్రిలే యి దీవరేక్షణ

మోక్షకాలా మనోమోహనంబు;

ఆ. వె. లీయడుగులరజమె యింతి బ్రహ్మేశాది

దివిజవరులు మాళిదిశలదాల్చు

రమ్మలార యిట్టి యమలపదంబుల

గాంచు భాగ్యవింకఁ గలదొలేదొ.

అహ! ఓధర్మితీదేవి! యేమి పుణ్యముచేసితివియోగదా?

క. కిటియై కొఁగిటఁ జేర్చెను

వటువై వర్ధిల్లఁ గొలిచె వరకృష్ణుండై

యిటు పదచిహ్నులులిడ నే

డటుబామున నేమి నోచితమ్మ ధర్మి.

గోపిక— ఎట్లైన నాహరిని భక్తిమార్గముననే కట్టివేయవలయు.

క పున నాతనినిత ధ్యానింతుము. అప్పు డతఁడే యిడు రాఁ గలఁడు.

(అని యందఱు కంఠస్థమూసికొని ధ్యానింతురు)

(అనబంధము. 43)

[ప్ర]వేశము—శ్రీకృష్ణుఁడు.]

శ్రీకృష్ణ—గోపకాంతిలారా! తెండు. ఏమి నేడు మీరందఱు మహా మునులై యున్నారు?

గోపికలు—కృష్ణా! కృష్ణా! దొరకితివా! ఇంకెందుఁ బోగలవు? (అనిచేతులను కొఁదఱు, పాదమాలను కొందఱు వస్త్రమునుఁ గొందఱు పట్టుకొందురు.)

శ్రీకృష్ణ—పల్లవాంగనలారా! నిమ్మలెంపుఁడు. కూరుచుండుఁడు. (అ నఁగా నందఱు కృష్ణుని విడిచి దూరమున నిలుతురు. హరిణేక్షణలారా! మీకందఱకు నేనుమా? మీమఁదకు సౌఖ్య

మా ? ఇది సింహశార్దూలాది ఘోరమృగంబులు సంచరించెడి మహానవమే ? ఇటను మీ రొంటిపాటున గావచ్చునా ! అందును రాత్రికాలమున నబల లిలువిడిచి వచ్చుట మహాపరాధ మగునుకదా ? ఇంతవఱకు మీతలిదండ్రు లెంత వేకరుచుండురో ? మీయన్నదమ్మ లెంత వెదకుచుండురో ? బావమఱిదు లెంత భయపడుచుండురో ? వారికి జెప్పియెనను వచ్చితిరా ?

శా. మేలా మీకు ? భయంబుపుట్టెనుగదా మీమ దకు ? సింహశార్దూలానేకపముఖ్యము ల్లిదిగెడిక ; దూరంబు లేతెంతలే ? యేలావచ్చితి రీదిశాసమయము దీర్చితిరావచ్చునే ? చాచకాలు లతాంగులార చనుడి సొప్పీతిగో మందకు.

1 గోపిక—ప్రాణవల్లభా ! మాయొడ్లకందఱికిని సేమమే ఇచ్చికి వచ్చుట యేలయని లోకారాధ్యుడవగు నీవేయడిగిన మేమి చెప్పగలవారము ? నీదివ్యశరీరసంస్పర్శనమువలనను, నీయనవరతక్రీడానినోదసుఖమువలనను, నీచురతసుఖము వలనను, నీ యభివ సరససల్లాప సౌఖ్యమువలనను, నీయధరా మృతపానమువలనను, ధన్యగుటకు నై నీమూర్ఖీగానము విని నంతనే కతుల మాటాడిపక, సుతుల నాదరింపక, బావమఱిదుల నాశ్రియక, నీసన్నిధికి వచ్చియున్నారము. త్రాహియని శరణొందియున్నారము. ఈ విరహతాపమును సహించజాలము.

శ్రీకృష్ణ—ఇందుమ ఖులారా ! ఇదియూ ధర్మము ? ఇదియూ కులాచారము ? ఇదియూ మీకును మాకును నాచరణీయము ? ఇన్నిదినములు నాసేవాభాగ్యము మీకు గలిగియుండియు జ్ఞానము లభింపదయ్యెగా ? అయ్యో ! బంధువుల కందఱికిని

దలవంపులుగా జారిణులై జారభోగము నభిలషించి యందు
వత్తురే ?

చ. ఇలువరిసున్నజేసి హృదయేశుల సిగ్గులజంపి యత్తమా
మల నెఱింగించి సోదరుల మానముపోవగఁ గొట్టి తల్లిదం
మ్రుల రుచిమాన్చి బంధులకు రోతయొనర్చుచు జారవాంఛఁ
వలతురె సర్కులాంగనలువత్తురె లోకులుచూచి మెత్తురే.
అకటా ! జారిణిసంభోగమువలన నేమైన మీకు రుచికలదని యెం
చితిరా ?

సీ ప్రిణేశుఁ డెఱిగిన ప్రిణంబుపైవచ్చు
రాజెఱిగిన మనరామిగల్లు
మామఁజెఱిగిన మమతయే చెడిపోవు
తలవరి యెఱిగినఁ దప్పకల్లు
తలిదండ్రిలెఱిగినఁ దలయెత్తకుందురు
వదినగా రెఱిగిన వాసిపోవు
అత్తఁజు లెఱిగిన నాదరింపకయుండు
బంధువులెఱిగిన బవిసిచెడును

అ. వె. ఇతరు లెఱిగిరేని నంతయుఁజాలకగాఁ
జాతు రిందునందు సుఖములేదు
యశములేదు నిశ్చయానందమునులేదు
జారతనము సుఖమె చావలార.

లేక మీరు పొరబాటున వచ్చితిరా ? ఇది యమునానదీతీరపల్లవిత
రమ్యకాంతారముగాని వ్రేపల్లెయందలి మీ కుటీరములు
గావు. చక్కఁగ నాలోచింపుడు.

2 గోపిక—దేవా ! ఈ తుచ్ఛమగు దేహసౌఖ్యమునుగోరి యందు
వచ్చితిమని యెంచితివా ? ఎంతపొరబడితిని ?

శ్రీకృష్ణ—అటులైన మీరువచించిన వాక్యము లయందుగల “శరీర స్పర్శన” మనుపదమునకును, “కామబాధ” యను పదమునకును “నీవిరహాగ్నిని సహింపక” యనుపదమునకును “సురత” మను పదమునకును, “అధరామృత” మను పదమునకును భావమేమి ?

2 గోపిక—సర్వేశ్వరా ! శబ్దబ్రహ్మయై, సకల వాక్యజాలంబుల కర్థ స్వరూపుడవైయున్న నీవెఱుంగని యర్థమనర్థముగలదే? అయినను మామన సరయుగోరి యశిగదవుగాక. దివ్యశరీర స్పర్శనమనగా, వాచామగోచరమైన, సచ్చిదానందగుణముగు నీ తేజమునందు మే మచు తేజమును లయమొనర్చుమని మాయభిప్రాయము. ఇత కామబాధయనగా, దుచ్ఛయగు మన్మథ బాధయని మాతాత్మర్యము కాదు. కామకో, ధాది గుణములనెడి శత్రుబాధయని దొలగించి మానసశుద్ధిగలిగించి, జ్ఞానమదయుంకజేసి, మోక్షసుఖమిమ్మని మాయభిప్రాయము. మఱియు నీవిరహతాపమనగా జ్ఞానానందమయండవగు నీయం దవిద్యచే నారోపింపబడిన యజ్ఞానాసత్య దుఃఖములచే గూడియుండు జీవత్వము నీవిరహమున బాపించిన దుఃఖము గావున నెట్టివిరహమును పోవఁగొట్టి సచ్చిదానందమూర్తియగు నీయం దేకాకారముగ కరిణింపఁ జేయుమని మాయభిప్రాయము. సురతమనగా నీయందు భక్తిమై కీడించుచు పౌత్యగాత్మ పరమాత్మ లనక భేదము కల్పింపుమని యాశయము. అధరామృతమన సర్వసుఖములను ధిక్కరించుచు మోక్షపద సుఖమిమ్మని నిన్ను వేడువారము.

3 గోపిక—ఓశ్రీరమణా! మే మనవరము నీయందే దృష్టిగలిగి భవదభిక్త్యాధీనమైననలమై, నిన్ను సేవించుటకై వాంఛించియు

న్నారము. మాకు నీధక్తియే మోక్షదాయకమని నమ్మియున్నారము. పతిపుత్రాదిసంసారము నించుకనెనగోరము. కావున ననన్యధాగతికల మగు మాకుఁ దరణోపాయమును వదించి కృతార్థులను చేయుమని వేడుచున్నారము.

శ్రీకృష్ణ — గోపికలారా! మీయాశయము మిక్కిలి సమంజసము. మీరు నన్ను సేవించుటకై, నావలన సద్భావ్యవిద్యోపదేశము నొందుటకై జవించిన మహామురులుగాని నిక్కంపు గోప కామినులుకారు. కావుననే మీరిట్టిసుజ్ఞానమునుఁ బొందియున్నారు. అయినను స్వేదాంతజ్ఞానమును కలిగియున్నను లోకమర్యాదను విడువఁబాడిగాదు. లోకమునఁ గొందఱు మూఁఘాత్ములు మనలనుఁజూచి సందేహింతురు. మఱియు నాయందు వ్యభిచారదోషము వారోపించి, నన్ను పరిపరినిం దింతురు. వారు పరమార్థము నెఱుంగఁ జాలరు. నాయందు ధక్తిభావనచే విపేక్షానమూనిన వారు కామినులైన నేమి? కాముకులైన నేమి? వారికి ముక్తి నొసంగుట నాకెంతయుఁ గర్తవ్యముకదా? కావున మీరుచు లోకవిదకు లోనుగాక, బ్రాహ్మ్య పరిపంచమున సంసారులవలె నటించుచు, సంతమందు నన్నుఁ ధ్యానించుచు జ్ఞానమవలంబి. పుడు మీకు ముక్తికలుగును. ఇదియుఁగాక భామలకు పతికంటె వేటొక్కదైవముకలదే? ఆపతినే నాచూపునిగభావించి పతికి పరిచర్యలఁ జేయుచు నప్పుడప్పుడు నన్నుఁ దిలకించి జ్ఞానంబు నొందుచు కాలముఁ గడపి యంతమందు మోక్షము నొందుడు.

చ. పరితలు నన్నుఁగోరి యటవచ్చితిరింత గొఱుతలేదు మే
లొనరె సరుస్తజుతువులు నువ్వీప్రియుంబులుగావె వ్రాకునై

నను నిలువంగఁబోయెను సనాతనధర్మము లాడువారికిఁ
పెనిమిటులఁ భజించుటలు పెద్దలుచెప్పుచు నుండు రెల్లెడఁ॥

క॥ నడవడికొటగాకున్నను
బతుగైన గురూపియైనఁ, బామరుడైనఁ
జనుడైన, రోగియైనను
విడువక పరిసేవఁజేయ వెలదికిదగదే॥

నాదర్శనధ్యానాకర్షనములవలననే మీకు ముక్తి లభించగలదు.

క॥ ధ్యానాకర్షనదర్శన
గానంబుల నాతలంపు గలిగినఁ జాలుఁ
పూనెదరు కృతార్థత్వము
మానవతుల్ చనుడు మరలి మందిరములకుఁ॥

4 గోపిక

మ॥ ఘనలక్ష్మీయతమై, మహాశుభదమై కామాదివిధ్వసయై
సనకాదిస్తుతమై నిరంతరతపస్సంతప్తపుష్పగజీ !
వసమైయొప్పెను నీకథామృతము ద్రావంగల్లునెఱుంగిదా
ననిరూఢత్వము లేనివారలకు మానారీమనోహరకా॥

చెయిలారా ! లెండు ధన్యలమైతిమి. ఈశరత్కలపు వెన్నె
లయం దీమాధవుని నింత యీరాధింతము.

(అని జలానాట్యముజేయుదురు.)

(మెల్లఁగ యవనికపడును.)

చతుర్థాంకము—ద్వితీయరంగము.

మధురాపురి కంసునియాస్థానము.

[కంసుడు, మంత్రులు, అకూరుడు నుండఁడు.]

కంస—మంత్రులారా ! ఇప్పుడున్నయదంతమంతయుఁ దెలిసిన
కదా ? నాచేసినయద్యమములన్నియు నిష్ఫలములయ్యె. మా
యోసాయములన్నియు వమ్మయ్యె. అయిన నొక్కదానికై
యూరటకెందవలసియున్నది. నాశాత్రపుఁ డెందో యవిదితనా
మధేయుఁడై, మదీయదృష్టిపథంబునఁబడక యిదివఱకుఁ దప్పిం
చుకొని తిరుగుచుండె అట్టివాఁడిప్పుడు కట్టడి యాదవగోపా
లుఁడని తెలియట మిక్కిలి మాకు సహకారిగదా ? అందుకై
నేను దీర్ఘాలోచన మొనరించి, యెటులైనను వానినిటకు రప్పిం
చునుపాయంబు వెదకి యిటకువచ్చినతోడనే వాని నస్మదీయ
కృపాణధారచే నెనే మ్రుందింపఁదలఁచియున్నాను ఈయుపాయ
మపాయమా, నిరపాయకరమా యనుట నాలోచించి మీమీ
యభిప్రాయముల నొసఁగవలయు. లంబకర్ణా ! నీవేమందువు?
లంబ—దేవా ! సర్వజ్ఞులు మీకుఁదెలియని విషయముగలదే? అయి
నను దేవరవారు నాయభిప్రాయమడుగుట నన్నుఁ గృతా
న్ధునిఁ జేయఁదలచి కాని వేఱుకాదు. ఇప్పుడు మనమేల వాని
నిఁబిలిపింపవలయు? మనకు శత్రువైనవాఁడు ద్వేషమవలం
బించి దానిసాధించుటకై మనయొద్దకేవచ్చును. అప్పుడు పం
టయుంటి కుండేటినిఁ జేత నలిమిన ట్లవలీలగ వానిని దుగ్గింతము.
దీసికై మనమేల ప్రియాసహజవలయు?

కంస—ఇదియునొకమార్గమే. తామ్రచూడా ! నీయభిప్రాయమేమి?

తామ్ర—స్వామీ! నాయభిప్రాయమేమున్నది? ఊరకనన్ననుపుడు.
నేనోయి సమయమువేచి వానిని సంహరించి వచ్చెదను.

కంస—ఉండనిమ్ము. తాళభుజా! నీయాశయమేమి?

తాళ—దేవా! మనకేల యాలోచన? నిశ్చంకముగ రాజ్యమును పాలించుచుండము. బాలుడేమి; మనకు శత్రువునంగనేమి? వాడు మనకేమిగ్గొనర్చి యున్నాడు?

కంస—నీది ధీమతము కాదు. కుంభనాసా! నీవేమందువు?

కుంభ—నాకుఁజూడ మనమై వానినిందు బిలిపించి చంపినను సరియే. లేక వాడేవచ్చిన తఱువారే సంహరించినను సరియే. మీకేది సమాధానమో నాకు నదియే సమాధానము.

కంస—సమంజసము. అక్బారా! నీవీ తొలిజామునఁ బయనమై బృందావనమున కరిగి, యిచ్చట నేనొక ధనుర్వ్యాగమునుఁ జేయ నెంచి యున్నాననియు, సంక్షుల్లకై యాగోపాలుని నిందు రాఁ గోరితి ననియుఁ జెప్పి వానినిఁ దోడ్కొనిరిమ్ము.

అక్బార—కంసరాజేంద్రా! కొంచెము దీప్తాలోచన మొనర్పము. ఈ కార్యము మిక్కిలి ఘోరము. మహా పాపకరము. పాపకర మొక్కటియే కాదు. బుధుహింసాకరము. ఆగోపామూర్తి నీచే వధింపఁబడువాడు కాఁడు. ఆతఁ డాద్యంత శూన్యఁడు. ఆదినారాయణుఁడు. భక్తిభావనమున నతనిని శరణొందితివేని నిన్ను క్షమింతుఁగలఁడు. అతనియెడ ద్వేషమాని యూరక నశింపకుము. ఈధనుర్వ్యాగవ్యాజమున నీవతనినిబిలిపించినను దీనితత్వము నతఁ డెఱుంగఁజాలఁడా? మృత్యువునుఁ జేరంటము నకుఁ బిలిచిన ట్లతని నేల యిందు పిలిపించెనవు? మానుము. ఈ దురాలోచనను వదలుము.

నీ కృష్ణుడు కుంభనాసా కలుషస్థి కీల

చెందిల్పదుబుద్ధి దూరుఁడెవఁడు?

ప్రాణానిలగాహ ప్రాణమృత్యువుంట

వసియి పరమ్మను పందయెవడు?

గిరిగర్వరాసుప్త వగళేనా? శిషి

యెనియబిచ్చు వివేకహీను డెవడు?

లీలానన చర తా, లాహిశ శ్యుజై

బవళి పునుచు మూర్ఖ భూ, డెవడు?

గీ తన్ను నూరియింప నమకట్టియున్నవాని,

ఘోరయమరూపమున తన్నుగోరువాని,

వికటశత్రువుపెలువ నీవొకడుదప్ప

కలరె యెవరై ననీభూమి కంసరాజు.

కంస — ఛీ! పలుకాకీ! తన్నుమిన్నెఱుంగవా? నాయెనుట నానిర్భయముగ ననాచ్యులుల బలుకుచున్నాడవు? అధికక్రసగీ! నిన్ను కార్యకార్యముల నేను : వారిందితినా? విధించిన కార్యము సీతలపైనున్నది నాశాసనము నీకుఁ దెలియును కదా? నీవీ కార్యము నొనరింపవలయు ననుట యొకటి; యముని నన్నిధికేగ వలయుననుట మరియొకటి. ఈరెంటిలో నొక్కటి నీకుఁ దప్పినది కాదు? పొమిచ్చుటనుండి' రేపు సాయంసమయమున కా బలరామకృష్ణుల నా కప్పగింపనే వలయు.

మ అరుదాయోగద మూఢచిత్త భవదీయాపారపాండిత్యలూ ధరణి బాలుని, శక్తిదూరుని, నిరాధారాత్ముని, హీనుని వరవీరుడని ధీరుడంచని రణప్రావీణ్యుడంచొచ్చెదో

ఖరిఖడ్గాచితధారదృఢంబు మహాకష్టంబె దుష్టాత్మకా.

ఎ తశత్రునైనను వాఁడొకఁడేకదా యుండునది ?

అకూర — రాజేంద్రా! శాత్రువుఁడొకఁడైన నేమి ? అతఁడు త్రిలోక

వీరుడు. పూతనను వధియించిన కృష్ణుడొక్కడేదా యు
డను ?

సీ ఘోరహాపపూతన చనుబాలుగోలుచు

నుర్విషై గూల్చె తానొకడెకాడె ?

అలతృణావర్తుని నవనిపైబొలియించె

నొప్పారనాబాలుఁ డొకడెకాడె ?

వ్రకటబాహుబల శకటాసురునిగూల్చె

నురుశక్తిగోపాలుఁ డొకడెకాడె ?

విపులశౌర్యవిభాన వృషభాసురాసుల

నొక్కటపరిమార్చె నొకడెకాడె ?

గీ. ధేనుకాసురు కడతేర్చె; కాననాగ్ని

మింగినేర్చెను; కాలీముపొగునార్చె;

నొక్కడెకాడె శ్రీకృష్ణుఁ డొక్కడంచు

ప్రేలవలదింక నీసాలిస్తుత్యవతడు.

రాజనకుఁ జేటు సుధవించెడుతటి దాసులు తను యభిప్రాయముల

వెల్లడింపకుండుట చెప్పరాని యధర్మముగు; గావున నింతవచి

చితి. నీవు పూతననుబడి యేఫలమును సాధించితివి ?

తృణావర్తశకటాసురుల నూల్కొల్పి యేలాభమునొందితివి ?

అఘాసుర, ధేనుకాసుర, గార్ధభాసురు లగు నీమంత్రుల నా

కృష్ణునిమీదఁ బంచి యేపురుషార్థమును సాధించితివి ? వాని

తో సాధించనికార్యసిద్ధిని దీనసాధించెవపు గాఁబోలు ? వాని

కంటె నాగోవిందుని నిండు బిలిపించుట యెంచిండుకవిశేషము

కలదు. అప్పుడు కార్యవైఫల్యమొక్కటి మాత్రము లభిం

చుచుండెను. నేడు కార్యనాశనమునకుఁ దోడ్పాటునాశనము

ను లభింపఁగలదు. నేనేమిచేయుచును? అవశ్యము పోయెదను,

రాజాజ్ఞమూరి స్వామిద్రోహమునకొడిగట్టజాలరు. ముదల
యైన వెల్లివచ్చెదను.

కంస — (నుహకోపముతో) ఓరీ ! దాసులవలన నీతి నేర్చుకొనవల
యునా ? ఆ బాలుని జుపుటకుముగ నున్న జూపెదను.
మారాడితివా చచ్చితివిక ! తుమాపణము వేడిన సరి, లేకు
న్న సీఖిగమున — — (అని ఖిగ్గమెత్తును)

అకూర — నిన్నా నేనుశరణొందువది ! బాలఘాతకుడవై, యన్యాయ
యతత్పరుడవై, గోబ్రాహ్మణహింసకుడవై, పరమపాతికి వై
యున్న నిన్ను తుమాపణవేడికొనిన సత్ఫలమేమైన లభి ప
గలదే ? సర్వలోకశరణ్యుడగు నా గోవిందుని శరణొంది
దుర్లభముగ మోక్షపదవి కొందెదగాక. నీవింకొకప్పుడు, చం
ద్రుడవని యెల్ల వేళల స్తోత్రముఁజేయు నీకుంతులమాటలు
నీకు పథ్యముగను, నీతికోవిదముగను నగు. కానిమ్ము; ఇదె
పోయెద. నీవెత్తివబాహుదండము, నేనిక్కంపు విష్ణుభక్తుడ
నేని యట్లై యొక మామము నిల్చుగాక. రాజద్రోహము రా
కుండ నీయుప్పదినిసంహృతై నీప పుచ్చేయువాడ.

(అని వెనలిపోవును. కంసుడెత్తి ఖిగ్గమెత్తెమును)

యవనిక పుడును.

చతుర్థాశ్రమము—శ్రృతీయరంగము.

మధురాపట్టణము—శ్రృంగాధిపతిహామము.

(దేవకీ వసుదేవులుందురు)

దేవకీ—ఎన్నడు నానందనునిఁగాంతును ? ఎన్నడు నాముద్దులకృష్ణ
య్యనుఁ దిలకితును ! ఎన్నడు నాచింతల తుదిఁగాంతును ?
ఆప్రేమలైయందు శుక్లపక్షచంద్రకళలగీతి నినిదినము వృద్ధి

గాంచు నాకుమాదుని నొక్కమారి గాంచవలయునన్న సాధ్యముగాక యున్నదిగదా ?

సీ. తేవెన్నెలలరేని లీలచూచియును

సుకుచూచుచినున్వలె జూచుటెపుడో

సమ్మోద ముగిరి ప సమ్మా ! నుచుబిచ్చు

తన గాదుపల్కుల విచు - యెపుడో

చిత్తమానలగొల్పు నెత్తికొమ్మనిచేతు

లెత్తగా మదిని హద్దించు టెపుడో

అందంచనుదెంచి చిందులు ద్రొక్కుచు

కొమరుండుగోర్కెల గోరుటెపుడో

గీ. ఆటలాడుచుచేర ముద్దాడుటెపుడో

చెలిగిలొడవైన నిదురింపగలుగుటెపుడో

కనులుతనియంగ మాకృష్ణుఁగాంచుటెపుడో

అవని నాజన్మ సార్థకంబగుటయెపుడో.

చ. పలికిరి నారదాని మునిభాగవతుల్, హరి కృష్ణనాముడై
కలిమికిధాముడై వెలిగె కాంచవచ్చేయిండు గోమలంబునకొ
కలికిరొ నీసుతుండచుచు కాంక్షలు దీరునటంచు సజ్జనుల్
చెలగుదురంచు నయ్యది విచిత్రమొ, సంభ్రమమో వినోదమో॥

మ. ఘనచిత్సత్యవభాసమై, శృతిచర్యాగమార్హమై, శుద్ధమై,
అనిరూప్యంబునైనై యనూహ్యచరమై యానందరూపాభ్యమై
సనకాద్భిరమానసాబ్జములమై సాక్షాత్పరబ్రహ్మ సా
తనయండై జనియించెనొర యిలమద్భాగ్యంబు సామాన్యమే.

చ. కనులముదంబు పెంచి తనుకాంతులనద్దమునించి యెల్లెడక
మనమునప్రేమించి బలుపల్కుల మమ్ములంబుగించి మ

మృదువుగ నాదరించి మణిహారము లెవ్వరిగించి మించుమించు
చివరికి కానరావలె నొక చిన్ని కుమారుని గాంచునట్లుండో.

మ. మమునైదై నదలంచునో, తలఁచడో, మాయొద్దకేతెంచునో
ప్రముదాపిర్భవవేళఁదామరచెనో, భావించెనో, యెంచడో.
కమలానాథుడు తల్లిదండ్రులగఁగఁ కాంక్షించునోకోరడో
కమలాక్షు డిటుచేరగల్గెడినా భాగ్యం బెల్లురాజెల్లునో.

శా. కారాగారనివాసమోర్చితి, మహావిష్ణుంబులే నోర్చితి
క్రూరంబా సుతహానికోర్చితి, నదగ్రోచ్చిన్నకామారకా
ర్తారామంబును నోర్చితి, తరుజరక్తాపారమే నోర్చితి
ఓరాజీవదళాత్! నిన్విడుచుటేనోర్వంగలే నక్కటా.

గోకులబృందావనమున సుఖముగ నా నందఁడు యన్నవాడని
యిండుక మనస్సొత్తోషముఁ గలిగియుంటివిగదా? ఆసాఖ్య
మంతయు నేడు వచ్చుమ్యేనే? నిన్న రాజాస్థానమున
ధనుర్భజ్యమనెడి యొక ముషుకు గల్పించి యానోహలునిఁ గొ
నితెచ్చుటకై యక్రూరునిఁబంపునటుల నాదురితాలవాలుఁ
డగు కంసుఁడు నిర్ధరించినాడని యిప్పుడుగదా వింటిని? అక
టా! దీని కేమిసేయుదు? పుట్టినక్షణముననే నిండువెన్నెలరేని
చందమునించు నానందచుని మరలఁజూచుభాగ్యము లేనట్లు
య్యెగా? కట్టా, దీని కా యక్రూరుఁడెట్లు సమ్మతించెను? వివ
రముఁ దెలిసికొనుటకై నవకాశము లేకపోయెనే? కరమభక్తు
డై, యతిసుస్వభావుఁడై యున్న అక్రూరుని కిట్టిబుద్ధిపుట్టిన
న్న నింకెవ్వరిని సమ్మవలయు? అయ్యో! చెడుగుసంభవించు
కాలమున నెట్టివారి కిట్టిబుద్ధి పుట్టినో యెవ్వరెఱుంగుదురు?
ననుదేవ—అకటా! తరుణీ! నికుమారుని సందర్శించునభిలాషమున
నింతవంత కుండెదవుగాక భవతారకుడైన పరమపురుషుని

కుమారునిగా బడసినందున భవ్యమోక్షపదవి కెదురుచూచు చున్నారమని దలంపవుగదా? కారాగారబంధనమే యందు గాక; అవాచ్యకృష్ణములే కలుగుగాక? చిత్రహింసలే సంభవించుగాక. కిరంతరయోగిజనమానసకమలకన్ది కారవిరాజమానమై, నిత్యానందాఖండపరంజ్యోతిస్స్వరూపమై, లక్ష్మీమందిరమైన సత్యప్రకాశమును గంటిమి ధన్యతకంటిమి గదా! ఆహా! కృష్ణకుమారా! అవిదితప్రభాసారా! నిన్ను యోగులు కాంచనేరకు. పరమజ్ఞానయోగులు తెలియజాలరు. మేము నీస్వరూపమును కనులార చూడగల్గుట మా పుణ్య విశేషమేగదా?

ఉ. కానరు యోగిపుంగవులు కానరు సాంఖ్యనుతానలంబుగా
కానరు కర్మయోగులును కానరు భక్తి విశేషసిద్ధులుగా
కానరు జ్ఞానసిద్ధులును కంబదభీక్షుణ నిన్ను కన్నుల
కానగు జేయుటెల్ల తొలిగల్గిన పుష్కలంబుకాదోకో.

శా. శోకంబల్లనపొచ్చె, తాపగరిమ శోషిలై సంగంబును
ద్రోకంబారగి శక్తిదూలె మన ముద్వేగంబునుం జెందె నీ
లోకంబారెకభంగిలోచె ననునాలోకింప కీధామణి
శ్రీకారుణ్యపయోగి! మనుదుమే చింతిగ్నిజీవితమే.

[ప్రవేశము—అకూరుడు]

అకూర—అక్కా! దేవకీదేవ! ననుస్కారములు. ఊరడిల్లుము. ఇంతలోననే నీనందనుని దిలకింతువులెమ్మ.

దేవకీ—అన్నా! అక్కారా! నమ్మియున్న నీయట్టివాడైనైతము పయోముఖివిషకుంభమి నానందనుని హింసింప సమకట్టియండ నాకూరట యెట్లుకలుగును? జీవిత మెట్లునిలుచును?

అకూర—అమ్మా! ఎట్టికర్ణకంటకములగు మాటలనాడితివి? ఆకం
 సుని దురుద్దేశమునఁ దనతావుఁ దప్పి, కూరభాషణములకుఁ
 గడునొచ్చి, కంసశాసనమున గళవళపడి, నాకుఁ గలిగిన
 యంతస్తాపదవానలమున మాడి వెలికివచ్చి పోవు నాజీవిత
 లతను మొదలంట నేడు కోసివైచితివి. జనరో! నాకు
 స్వామియై, నన్ను మన్నించుచోడయై, నాదైవదైవమైన గో
 విందునికి నానోటివెంట కృత్రీమసంధానము వచింపవల
 యునేయని దుఃఖించి, దుఃఖించి, భవాదృశసాధ్యముణి
 నానిష్కల్మషత్వము నెఱిగి, నాతాపముఁ బాపును గదా
 యని నమ్మియుంటినిగదా? ఊరివారందఱు ననుదూషింపు
 చున్నను, పశ్చాత్తాపవహ్ని ననుఁగాల్చుచున్నను, దుష్కృ
 తమూలచుగు నారకహాలాహలము నను లోలోన హింసిం
 చుచున్నను, పరమపురఃస్థీమతిల్లియును నీయాదరణునెడి
 పట్టుకొమ్మ యొకటియైన లభించునుగదా యను నూరటచే
 విసికివిసికి పశివాచువాడుచున్న నామానసతీవె నతిభారముగ
 మోసికొనియుంటినే? నాభక్తిభావన శీలముల సంతపట కెఱి
 గియున్న నీకే కరుణగలుగకయున్న నాబృందావనమునం
 దింకెవ్వరు నాయం దక్కటికముఁ జూపఁగలరు? తల్లిరో!
 ననుభీకరాగ్నిజ్వాలల నింతింతదహించియున్నను, నకల
 శస్త్రసంచయములచే నాయంగముఁ దుత్తునియలుగ ఛేదించి
 యున్నను, నన్నొక త్రేలకటాహముననుంచి చలచలకాచి
 మ్రొందించియున్నను, మహాయంత్రీమననుంచి నకలావయవ
 ముల వేజుపటదియున్నను, అంతయును సంతసమున భరించు
 చుంటినిగాని యిట్టి మర్మభేదనములై, జీవచ్ఛరీరహింసకము
 లై, తానాతితానాపవాములై, సంతపాపాద్యేకములై, నీయట్టి

సతీమణి నోటివెంట వెలువడిన యీ యపనిందావాక్యముల నే భరింపజాల. భరించి యిబ్బడుకజాల. జననీ ! మనో వాక్కాయ కర్మముల నేతనమునందైన, నేఘడియనైన, నే యామముననైన, నేదినముననైన, నా మానస మిట్టికల్మషావ హ ఘోరసంచనకార్యమున కెడమిచ్చియుండిన మొగమె చ్చుకములకైనను, మతిభ్రమచేనైనను యావేదాంతవిధికా లోలు, రక్షితలోకజాలు, కరుణాలవాలు, మణిమయకపోలు, భక్తావసరీలు, నాగోపాలబాలు నెడ దుచ్చింతన మొనర్చియుం దుసేని మదీయజిహ్వగ్రమన క్షమికిటకములు జనించుగాక. అస్మదీయ్యుంగంబునకు మూర్ఖు, క్షయ, కుష్టు, పాండురో గాదు లొక్కసారియె జనించి మలమూత్రముల బొరలాడి, కాక, క్రిమి, గృధ్రకంబులచే భుజిపబడుగాక ; రౌరవాది సరక నివహంబులన్నియు, నన్ను లొగొని దుర్గంధపూరితశోణి తిముల ముంచి నిమిషనిమిషమున కింతింత యెక్కువగ బా ధితురుగాక. పాణిపానసానవేళయందు దిక్కులేక, నానోట నింత నీరుపోయువ రైన లేక, స్మశానంబునబొరలాడి, ఘో రపిపానాబాధితుడనైన, నాయవయవంబులు మంటకలిము నుగాక. అమ్మరో! ఇందుకు ధర్మాధిదేవతయగు యముడును భువనైకరక్షకులగు తీర్థమూర్తులును, యెల్ల వేళల నెల్లచర్యల బాయకచూచు సూర్యచంద్రాప్రదిక్పాలాదిదేవతలును సాక్షు లగుదురుగాక. ఇంతకును నమ్మవై తివెని నన్నిద సీశాపాగ్నిచే దహింపుము. వలదనను. (అని చరణములబడును.)

దేవకి—(అలింగనముజేసికొని) అన్నా! నీయాత్మశుద్ధినరయక పల్కి మాటలకై గనలకము. అక్కూరా! ఆకృష్ణుని నందు దోడ్చేర కంఠుడు తలచియున్నాడే. ఏమిచేయుదును? ఆ కృష్ణునితో

నీ అలనాడు కలగొందినట్లుల నినుబంపి

వంతుడందెదయూచు కలుకు మన్న

పరమాత్మ! నిను పుత్రవగుచుగొందియు దుఃఖ

మునుగొంచ మాపాప మనగదన్న

బంధనాలయములో బహుకాల నిరకమేము

మనజాలమని నీవు వినుపురున్న

అంతలో నొకసారి యరులమా నీరూపు

పెలయజూపుమటంచు దెలుపుమన్న

ఆ. వె. కరుణమాని మమ్ము కాంచ కుపేక్షింప

మాదుప్రాప్తియంచు బలుకుమన్న

వేణుగోపఖాలు వేడుకదిలకించి

రాగదన్న శుభము తేగదన్న.

అక్బార—అమ్మా! నీవేమియు భయపడకుము. కంసునకు కాల
మాసన్నమైనది. ఏదేవుని, శత్రు, వహ్ని, నాయువులు శోషి
కజేయనేరవో, ఏపరంధాముని సొకల వికల్పముల భవన
ములు జనించి లయించునో, అట్టివాని కంసుఁ డేమియుచేయఁ
జాలడు. రాజాజ్ఞోల్లంఘన పాపమురాకుండ నాగోపాలదేవునిఁ
గొనితెచ్చటకై పోవుచున్నవాడ. ఆయుదంతము నీతోవదిం
పవచ్చితి. నాకాఁతిమ్ము. నేఁబోవలయు శీఘ్రకాలము నీ
కుమారుని నీయొద్దకుఁ దెచ్చెద.

(నమస్కరించును.)

(దేవకీ వసుదేవు లాశీర్వాదింతురు యవనికవదును.)

శ్రీ

కృష్ణలీలనాటకము.

పంచమాంకము — కథామరంగము.

బృందావనసమీపారణ్యము.

[పృవేశము — అహూరుఁడు.]

అహూరు — ఆహా! నేడేసిన తపంబెంతకలదో! నేనొనర్చిన వ్రతసముదయంబెంతకలదో! ఆదేవదేవుని, నాశేషాహిశయనుని, నీలనీరదశ్యాముని, పోనునిభస్మముని, నానకలలోకాభినందనుని, నందనందునుని జూచుభాగ్యమబ్బెకదా?

ఉ. ఎట్టితపంబుచేయబడె? నెట్టిచరిత్రము లభ్యమయ్యెనో? యెట్టిధనంబు నర్జులకు నీబడెనో? తొలిబామునందు నాయెట్టివివేకహీనునకు నాదిమనీంద్రులు యోగదృష్టులంబట్టగలేని యీశ్వరుని బ్రహ్మసూయన్, హరిఁ జూడఁగలెడిన్.

అయ్యో! సద్భావనలేక, కరుణానర్హు పంచనవిధానమునకై నేఁబోవుచున్నాడగదా? నాయెట్టి దురాత్ముఁడందైననుండునే! మాగోవిందుని పాదారవింధనేవచే ధన్యుడగుటమాని యతనిని బాధించుటకై కొనితేరబోవుచున్నాడగదా? బౌరా! యిదియంతయుఁ బరసేవాప్రయాసమునగలిగిన యనర్థముకదా? లోకమున జనులేల స్వాతంత్ర్యము నజేక్షింపక, పరతంత్రీమగు నుద్యోగముల నజేక్షించుచున్నారు? ఉదరపోషణమే ఫలితార్థమని యెంచి విద్యలనభ్యసించుట పైతము పరులసేవజేయుటకయ్యే యనుకొనుచున్నారు. అయ్యో! ఏది

యెట్లున్న నేమి? శ్రీకృష్ణమూర్తి దర్శనభాగ్యము కలుగును గదా? ఒకవిధముగ నాలోచించు కంసుడు నాకు వరమిటుత్రుడని లోచించున్నది. ఆతనివద్ద నెందఱుసేవకులుండులేరు? వారి నందఱిని వలదని నన్ను శ్రీకృష్ణమూర్తినిఁ బిలుచుటకై వంపి యుండుటఁజూడ నాకంసునికి నాపైగల యృత్యుశ్రీమప్రేమానురాగమును సూచింపుచున్నది.

ఉ సూతులు దొల్లి యేవిధుని శోభితపాదశఖప్రభావళిన్
జేరి భవాంధకారములఁ జిక్కక దాఱుచు రట్టిచేవునిన్
వైరముతోడనైనఁ బిలుచుకొననుఁబుచ్చి శుభంబుఁజేసె ని
ష్కారణమైన ప్రేమ సదె కంసునిఁబోలు సఖుండుగల్గునే.

అహ! అలాక భౌతికమై, యలంకృతమయూరపింఛమై, యత్నితభామ
ణికుండలముడితక్కమై, యమితదయారసమై, యంచిత
మందహాససూచకమై యొప్పుచు నా సకలసందానానందుని,
నాయజగుద్రాదివందితపాదారవిందుని, నాగోవిందుని మో
ముఁజూచు భాగ్యము కలుగ నో కలుగదో తెలియదు. ఈదు
రాత్ముడు, కంసుని కంపునవచ్చినవాఁడు; వీనిదర్శింపఁ జూప
చుచియోచి నాకు దర్శనమిచ్చునో? యివ్వఁదో? తెలియదు.

మ. ఇతఁ డాకంసునిచేతఁ బువడి నన్ హింసింపనేతెంచినాఁ
డతిదుష్టుఁ డనిచూచునో సకలభూతాంతర్బహిర్భగ్యసం
గతుఁడౌటా దలపోసి నన్ను సుజయంగాఁ జూచునో యెట్టియు
న్నతిగావించున్ యెక్కియబలుగునో నాభాగ్య మెట్లున్నదో.

(యోచించి) నేనేల చింతింపవలయు? సకలభూతాంతర్యామియై, స
ర్వజ్ఞుండగు నాకరాత్మరునకు నాయానసశుద్ధి తెలియకుండు
వా? అవశ్యము నా కాముకుండుని నాత్మాత్మదర్శనభాగ్యము

బుట్టకు సాదియములేదు. మృగము లెడనునుండి కుడికేగును న్నవి. భళిరే! నేను సాయంకాలమునజని యువైకులతమహి మానందము, నాబ్బూదారకపురీరక్షణామందము నాగోవింద చాదారవిదదివ్యరేఖానుందిరము, నమేయ భాగ్యబృందము నగు నాబృందావనముఁజొచ్చి యందు నందునిమందిరమునొం ది, యందుప్రకాశించు దివ్యప్రభావోద్విష్టుల, సకలదానవజ యిష్టుల, దివ్యకౌస్తుభాలంకరిష్టుల, రామకృష్ణులదర్శించి సా స్థాంగదండప్రణామంబు లాచరించిన నాభక్తవత్సలుఁడు శ్రీల క్ష్మీకుచసంపత్కరమై, భక్తిమోక్ష శ్రీకరమై, ససకాదిచిత్త వశీకరమై, భువనత్రయారంభకరమై, క్రష్ణదాదిమస్తకవి భాకరమై వెలరారు నాయభయకరంబు, నాయకాదలమోపిన నాతపంబు ఫలింపదే? నాభక్తి యీడేరదే? నాకోర్కె యీ డేరదే? చూచెదాక.

ఉ మాపతివేళ నేను జని మాధవుపాదసమీపముందు దం
డాపతితుండనై న నతఁ డాసుగ కాఁ భుజంగ వేగనం
తాపితభక్తలోభభయదారుణమైన కరాజ్ఞ మూడలన్
మోపిహసించి నాకభయమున్ గృహతోడుతి నీయకుండునే.

(విష్క)యము.)

వంచమాంకము - ద్వితీయరంగము.

బృందావనము - సందునిభవనము.

[బలరామ కృష్ణులును, యశోదయు, సందుడును

కూర్చుండియుందురు—గోపబాలకులు

సేవజేయుచుందురు.]

యశోద—అన్నా ! కృష్ణా ! నిన్ను మనగోపకులందఱు నితఁడెవ్వఁడో
మహనీయుఁడని చెప్పుచున్నారే? నిజమా ?

శ్రీకృష్ణ—అంతయు కల్ల. నాగరికత తెలియనిబాలకు లట్లు చెప్పు
చున్నారు. ఇప్పుడు మహనీయులమని కుంకుమరేఖలు పెట్టి
వేదాంతులమని రుద్రాక్షమాలికల ధరించుకొని యుండు లో
కవంచకులు ప్రబలియున్నారు. గనుక నేనును సమలిపించుము
ధరించిన వారల్లు చెప్పుచున్నారు.

యశోద—అదికాదు. నాయనా! బ్రాహ్మణులకూడ నిన్ను దేవదేవుఁ
డని చెప్పుచున్నారే? దీని కేమనెదవు ?

శ్రీకృష్ణ—బ్రాహ్మణులా ! వారేమి, కొంచెము డక్షిణ యిచ్చిన,
గావలసినంత పొగడుదురు.

యశోద—ఏమో ! నీమహిమ మొక్కటియుఁ దెలియకున్నది.

సీసమాలిక.

యశోద—అన్న ! మనయూరి పిన్న పెద్దలు నిన్ను
శ్రీహరియనిరేమొ చెప్పుచున్న;

శ్రీకృష్ణ—గోపబాలకుఁ డేడ గోవిందఁ డేడ నా
పిచ్చిమాటలనింక మెచ్చకమ్మ;

యశోద—ఒప్పుర గోవర్ధనోద్ధారి వసిద్ధిజుల్
పలికిరి యదియేమొ కలుకుమన్న;

శ్రీకృష్ణ—భోదనం బిడ మహాగాజని వినుతించు

నెమ్మి బాపలమాట నమ్మకమ్మ;

యశోద—బాజ్జలో లోకమల్ పోషింతువని గర్గ

మనిచెప్పె నదియేమొ వినుపుమన్న;

శ్రీకృష్ణ—వృద్ధులకెందైన బుద్ధిమాంద్యముగాదె

వారిమాటల విసవలపదమ్మ;

యశోద—సాక్ష్యమేటికి, నేను జగముల నీనోట

జూచితి నదియేమి చోద్యమన్న;

శ్రీకృష్ణ—అమ్మ! చిత్తభ్రాంతమ్మ నీకయ్యెగా

కెటూ నోటను జగం బెసయుమ్మ;

యశోద—గీ. ఏమిరీతియు, నీకథయేమికలదొ

యేది తెలియును గోపాల నీమలీల

శ్రీకృష్ణ—నీకుమారనికథలను నీవెఱుంగె వె

భ్రాంతివచ్చు చేకొమ్మ రానివమ్మ.

బల—అమ్మా! మనకృష్ణుని నీవొప్పికజాలుడవా? వానిమర్మము

వానికే తెలియును.

నందుడు—కాంతామణి! ఏమియుఁదెలియని కసికూర నేమేమో

పర్వతోద్ధారుడవని, లోకేశుడవని యూరక నాడికొనట

తగదు. ఇక లోకులందరన్న నదివారికి నైస్సక్తికము. శక్తిలేని

వస్తువులయం దొక్కడు మహిమయన్నదని భ్రాంతిపడెనా

యందఱు వానినే యనుసరింతురు.

సీ. కసిఁడిశాలువ నెంతో భరముగధరియించు

నీవాకబలుకొండ నెత్తగలఁజె?

వేణువు మోయిన నూనజాలని కుట్టఁ

డాఫణికణసీమ నాడఁగలఁజె?

లేయెండకసిగందు లీలల బాలుడు

మేలికార్పిచ్చును మ్రింగగలడె ?

కనుల నెఱ్ఱగఁజేసి కాంచిన లేపాలు

కూనరక్కసులను కూల్చగలడె ?

గీ. బాడకానఁడు పరుషోక్తులాపఁగనఁడు

వేడుకలఁబోఁడు ఆలలనాడలేడు

చూడఁబాలఁడు కోర్కెల వేడరాఁడు

వాడిమగఁడౌనె గోపాలబాలుఁ డకట.

శ్రీకృష్ణ—జనకా ! అంతయే! నేకనుమూసితిరా! ఒక్కటియు లేదు. కనులు తెరిచితివా, అంతయుఁ గలదు. నాశక్తియే నాకు గాని, వేఱుశక్తి గనను. అన్నియు వినును. అన్నియు నను వివశేపు. ఇట్టివానిని లోకు లేమేమో యనకొందురు. వారిని మెప్పించుట మనకు సాధ్యమా ?

[ప]వేశమ. —ఒక గోపాలఁడు.]

గోపాల—గోపాలదేవా ! ఎవరో అక్కూరుఁడట; మధురాపురినుండి వచ్చియున్నాడు.

శ్రీకృష్ణ—అక్కూరుఁడా ? త్వరగా నరినిని బిలుచుకొనిరమ్ము.

గోపాల—భాగ్యము.

(నిష్క్రమము.)

[ప]వేశమ. —అక్కూరుఁడు శ్రీకృష్ణునికి సహస్కరించును.]

శ్రీకృష్ణ—అక్కూరా ! కూరుచుండుము. మధురాపురిలో మా మా రామహరి దుగ్గినేనఁడు డేమను గా నున్నాఁడా ? మా మామ కంసునికి గుశలమా ?

అక్కూ—దేవా ! అందఱును డేమముగానున్నారు. అంతకంటె పూజనీయులగు వారిడేమమును మీ రడిగినను నడుగకపోయి

నను నే జెప్పవలసియున్నది. నిను నందనునిగాఁ బడసినవారు సహితము ప్రమోదమానసులైయున్నవారు.

శ్రీకృష్ణ—నీవనునది మాజననీజనకులగు దేవకీవసుదేవులవిషయమా? వారిని పాదాభివందనముఁ జేసి కుశల మడుగవలసి యున్నది. అక్బారా! నీవు వచ్చునపుడు మాజననీజనకు లేమైన జెప్పరా? లేక పాణివశిష్టులై వగచే నేమియుఁ బలుకరైరా?

శా. ని న్నాకంసుఁడు పంపగా వినియో, నిస్వీక్షింపలేకుండిరో
అన్నీచాత్ముని భ్రష్టుఁడంచు నినుమాటాడింపఁగా రోసిరో
కన్నీరీధర బార కంసుచరితల్ గాఢంబుగాఁ బల్కిరో
అన్నా! పల్కుము తెల్లదండ్రులిటు నన్నాశించిరో సుక్కిరో.

అక్బార—దేవా! సర్వేశ్వరుండవగు నీకుఁడెలియని యుదంతము గలదా? అయినను వచించెద. నీజననీజనకు లాకంసునిచే బాధితులై దినమొక్క యుగముగా కాలము గడుపుచున్నారు. నీ వెప్పుడు చనుదొంది ప్రేమనిండారఁ దమ్ము బాధ విమక్తులఁ జేయదునోయని యనవరతము నీ రాకకై యెదురు చూచుచున్నవారు. మఱియుఁ దిగ్రిలోకాధినాథుండగు భవాదృశతనూజుఁడు తమకు గలిగియుండియు నెనలేనికడ గండ్లకు లొనగుట తమ దురదృష్టమని వచింపుచుని చెప్పి యున్నారు.

శ్రీకృష్ణ—అక్బారా! జేసికిని సమయము రావలయునుకదా? నేను దూరముననున్నను, వారికైవ్వుదశ తుణతుణమునను నామది యందు మెదలుచు నేయున్నది. కానిమ్మా. అదియుండనీ. నీవు నీరాక వచ్చితివి? నీరాక యేదియో యుక్తపశేషమును సూచింపుచున్నది.

అక్బర—జేవా! నీకంటె విశేషముగలవా? మీ మామ ధనుర్వా
గముఁ జేయఁబూని మేఁల్లుండ్రగు మీ సన్నిధానము నపే
క్షించి, మిమ్ముదోడ్కొని రమ్మని నన్నుఁబొచ్చియున్నాఁడు.
రేపుప్రాతఃకాలముననే పయనము కమ్మనియుఁ జెప్ప
మన్నాడు.

శ్రీకృష్ణ—అట్లనా? మామామ కంసుని కల్లుండ్రనైన మిక్కిలిప్రేమ
గనుక నే నాయన యానది శిరసావహించి వచ్చెదను. తల్లీ!
నాకానతిమ్ము. నేఁబోయి మా మామ యజ్ఞమును సాంగము
జేసి వచ్చెదను. లోకమునకు సొశోషమును గలుగ జేసెదను.

యశోద—కుమారా! కంసుని యజ్ఞముశో మనకేమి? పెద్దవారు
యింటికిఁబొచ్చు లొక్కటియేగాని మర్యాదయుండదు. బీద
వారు వారిక టికగడదు. ఇదియుగాక కంసునకు మన
యందుగల యవ్యాజకరుణయుందుమా యది పరమాగృ
తము. కట్టా! పూతననుబాపి, తృణావర్తాది రక్కసులంబ పి,
నిన్నుఁ గడతేర్చఁజూడలేవా? నీమరణమునకై యనవరతము
వీక్షింపఁబడున్నాఁడని మనము విశలేదా? అట్టిచోటికేల పో
వలయు?

శ్రీకృష్ణ—జననీ! అట్లుకాదు. నేను కష్టపడను. మా మామకు ది
వ్యసుఖము నివ్వక మానను. నన్నుఁజూచిన సంతోషమున
మా మామ యీలోకమున నుండునా! ఏమియు భయపడ
కుము. పూతనా శకటాసురులనుండికాపాసిన నాటిదైవము
నేఁడు లేదా? నాకార్యమంతయుఁ దుదముట్టింది వచ్చెద.
మ ఖియి కంసునిపని దీర్చివచ్చెదను.

యశోద—తనయా! పోయిరమ్ము. నీమాట కేమియు బదులు చెప్పఁ
జాలను. అయిన నీవు జనించిన నాటినుండియు నే నీక్రమంచ

మునే మరచియుంటిని. లోకమోహనమైన నీ చిరుమేనును,
 లోకాశ్చరములగు నీబాలకీడలును, లోకోత్తరములగు నీ
 ముద్దులపలుకులును, నామదిని నాటియున్నవి. నిన్నుఁ బు
 త్రిడని శాసించజాలను. అన్యఁడని యుపేక్షింపజాలను.
 నా గోపాలుడవని సంతసించజాలను. వలదనజాలను. బో
 ధింపజాలను. కుమారా! నామానసమును, నాసర్వైహికాశ
 లును, నా కోర్కెలును, నా గారాబములును, నాపంచ్రపా
 ణములును, నీవేయని నమ్మియున్న దానను. నీవు తల్లివనిభావిం
 చినను, గురువని మన్నించినను, పూజనీయురాలని యాదరించి
 నను సరియే. నీవు లేని లోకమే నాకులేదు. నిన్నుఁజూడనిలోక
 మే నాకుగానరాదు. గోపాలా! నీవు మరిలివచ్చువఱకునునిమిష
 మొక్క బ్రహ్మాంశముగాఁగదుపుడుండెదను నీకార్యములకు
 నీవు చేయనెంచినకార్యములకు సత్వాధిదేవతలు సహాయులై
 యుండురుగాక. నీ శరీరావయవముల సశ్వినులును, వాయు
 పును, ఇంద్రోపేందులును, రక్షింతురు గాక. అన్నా ! నీవె
 క్కడనిలచిన సదియే పరమపదము. నీవాక్యమే వేదవాక్యము.
 నీకృత్యము పరమార్థము. అట్టిచో నన్ను మఱువకుము నీ
 మూలయగు నా మాటలయంద్రిత విశ్వాసముంచుము. ఈరేఖ
 లైకు మరిలి నీవు వచ్చువఱకును నే నీలోకమునే మరచియుం
 దును.

సీ. మందారమబ్బిన మందభాగ్యయుబోలె

నురుతరామోదనై యుంటినన్న

నినుబోలుతనయందు ననుజేరియుండనా

యసమతకః ఫలం బంటినన్న

అమృతబిందులజలము నందండు నీసుద్దు
 లాలించి యదిస్వర్గమంటి నన్న
 నిమిషంబు గనకున్న నిఖిలంబు కానలో
 కాదినవెన్నెలై తోచునన్న.

గీ. మితృశత్రులనారసి మెలఁగుచున్న
 మెల్లదేవతలమోదమిత్తురన్న
 నీకుమొప్పగమతిమిచ్చు చేరవన్న
 పోయిరావన్న శుభములఁబొందవన్న.

శ్రీకృష్ణ —

సీ. పరమామృతక్రియా చగుడైన నాకునై
 మెనలేని యీచింత తీలనమ్మ?
 మామామ మామహానుచమునచరియింప
 ఘనోకభద్రముల్ కలుగునమ్మ
 కలుగదే విరహంబు చెలగదే ప్రముదంబు
 సుఖకుఃఖపర్యాప్తి జూపమమ్మ
 శకటాదిసంహార సమయిదయాభవౌ
 ఘనదైన మీనాడు గలుగఁడమ్మ?

గీ. చెలగి భవదీను శుభతరాశిషమలొంద
 కలుగ వేరురితములందుఁ దెలియవమ్మ
 ఫలితకాంక్షత నేవేగవత్తునమ్మ
 పరమశుభమున నన్నింకఁ బరుపవమ్మ.

యశోద—పోయిరమ్ము. మార్గమున నీకు శుభంబయ్యెనుగాక.

శ్రీకృష్ణ —తండ్రీ! నాకు నానతియూ?

నంద —కృష్ణ! నేనేమందును?

సీ. చిటిపాపఁజా నీకు చెనటిపూతనబారి

గండమొక్కటి నాఁడు కలిగె నన్న

అందఁడు మంటిలో నాటాడ సుఖిగాలి

గండమొక్కటి కలిగె నన్న

బాలలీలల నొప్పు బాటుడై శరణాసు

దునిచేత కష్టముల్ కనితివన్న

అన్నరో! మొకనాఁడు కన్నాగ సుఖిదా

గాంచక కష్టింపఁగంటివన్న

గీ. ఇప్పుడు కంసుని చెంతకు నేకకన్న

ఏమి కష్టము కలుగునో యెఱుంగవన్న

పూని మామాట నాలింపఁ బోయవన్న

మరుత నినుబాసి మేమెట్లు మనుడుచున్న.

కుమారా ! నీ నెవరవో, మేమెవరమో, తెలియఁజాలము. నీవు పోయిన నే శుభము కలుగునో యే యశుభము సంభవించునో తెలియదు. నీరం గారుసముచితాలాపములవించుచున్న బృందావనమున నున్న గోపాలురును, గోపకాంతలుక, గోవులును, గోశిశువులునుఁ నమతమ యాచారములమాని నీవిరహదుఃఖమును సహింపఁజాలకుండును. కంసునిచే, నృశంసునిచే మాకెన్నియో కష్టములు కలుగుచున్నవిగదా ? కృష్ణా! నీ ముఖమతమునకు మారాడఁజాలను. కావున పోయి రమ్ము. నీ కార్యము సఫలమగుగాక !

శ్రీకృష్ణు — (తిల్లిదండ్రులకు నమస్కరించి)

(అనుబంధము 44)

(గోపకాంతలఁజూచి) గోపకామిచులారా ! మదుదారకరుణా భూషితలారా! నాకానతిండు. చుధురాపురికేరి మామామకు

శాశ్వతమఖమొసఁగి, సిద్ధార్థుడనయి లోకముదంబును,
విడుదాలోకముదంబును, పౌరజనాస్థుడీ యాలోకముదంబు
ను, నొసంగివచ్చెద. మీ నిర్మలచంద్రాలోకహృదయ
సీమలయందు కృపారసము ప్రతిఫలింపనన్నాశీర్వదించి పంపు
డు. మీరును నిరంతర స్త్రీసర్వపరిపాలికలై, పాతివ్రత్యాలం
కారవిరాజితలై యుండుడు.

గోపిక—కృష్ణా! నీ కిది ధర్మమా? నీ యాశ్రయమే సకలదురిత
లతాలవిశ్రముగ, నీపాదారవిదధ్యాసమే నిరుపమాన వై
కుంఠసోపానముగ, నీదయావీక్షణమే యక్షీణమోక్షాధిరాజ్య
పదవిగా, భవదీయ సాయోత్కారమే బ్రహ్మానందవిభూతిగా
నొందుచున్నది, మహాదధియందు, నావ జనులనుముంచి
నట్లపారధివసముద్రమున ముంపఁజూచేదవే?

2. వగోపిక—ఈ గుణహీనుని, నీమహావంచకుని నమ్మి యన్నదంత
యుఁ బాసి లేనిదాని కెదురుజూచుచున్నాను. ఇంక నితనిని
పూజింపరాదు. మనమనోపాశములబంధితము. ఇతఁడు నిర్బం
ధించిన గాని నిలువడు. నిలచినను కానుపింపడు. కనుపించి
నను సూక్ష్మకారుండుగానుండును.

1. వగోపిక—సీ. గుణహీనుడని పట్టకొనకూడదందమా

అమలసద్గుణజాలహారుఁ డితిఁడు!

ఆకార్యసూన్యఁడై యలరునం చందమా

అఖిలలోకాకారుఁ డౌచునొప్పు

నొక్కచోనిలువక చిక్కడం చందమా

చిక్కఁబాసినవారి చెంతనుండు

ఇక్కడలేడు! తానిక్కడకలఁడని

చూతమా తలచిన చోటనుండు

గీ. వాని కనరాని, వెలులవాని కాని
రూపువాని తనంతట నోపువాని
మదిః బాధించి సాధించి వదిలవలది
నిలువచేతము రారె యో నెలతలార.

కృష్ణ — అయ్యో ! అశినీలాలకలారా ! నేనెదమన పోవుదునా?
నేబోవునది భువనపరిత్యాగమునకైయేగదా ?

సీ॥ భువనావనాలోల భవనాశనాశీల

జనన మొందుట యింత కనఁగవలదె?
ఫలితాఖిలక్రియా కలితాలలత్ప్రియో
జ్వలఁడౌచువచ్చుట తెలియవలదె?
ఖిలవార సఁహారములు మీఱ నొకలవ
కాలమంచును మదిఁగంచవలదె ?
ఘటితార్థవిఘటనా ఘటితార్థఘటనార్థ
దైవకృత్యము దీని తలఁపవలదె ?

గీ. సంతతానంత ప్రోత్సాహశక్తిమీఱ
పరమకల్యాణవాదముల్ కలుకవలదె
నిరుపమానితనంతతి నెఱుపవలదె
భవ్యరీతిని నన నింకఁ బనుపవలదె.

2 గోపిక — కృష్ణా ! సరసీజేతుణా ! కరమ సౌహార్దభాస్వరశీలుడగు
నీకిది చాడియా ?

మ. సరసీజేతుణ నీకటాక్షురుచి విస్ఫారామృతాసారశీ
కరణాంతాఖిలతాపసంతతులమై కాలఃప్యమకాశాసి నీ
దరశాసామలచంద్రిచంద్రికలః తృక్కిడితో నుండ ని
మ్మ రుణక మమ్మిటుఁబాయఁబాడియె జగత్కల్యాణసంధాయకా!

3 గోపి-శా. వైరాగ్యములవృత్తిలేదు విలసద్భక్తిప్రభామోగ మే
పారకలే దిటు శాంతిదాంతిగుణసద్భావంబు రానేర దీ
నారీజన్మము హేయమా మునివరు ల్నవ్యప్రబోధంబునకా
జేరక రానికదంబు కోరుటలు మాస్త్రీచాపలంబీశ్వరా.

4 గోపి-చ. జగములు తానెవెంచి భవసాగరదుఃఖితరంగమాలికా
వగగనజేసి పూర్వకృతపాపఫలంబునీకు సత్కృపాను
గతవిభావమెక్కడిది నూతనవంచక వేటకానికీ
వగచుమయూరి బాష్పముల పాపమటం చని జాలికల్లునే.

5 గోపి-చ. పురుషులకే దయారసము పుట్టదు నెమ్మదికర్మశంబునకా
పురుషవరేణ్యుడీవు కృపబూనగ నేర్తు వెయ్యిశ్రీతాపశి
వరమగునోవ్యధకావగలపాలొనరింతువు, పాపిబృందముకా
శిరులనొసంగజాతువు విశేషవిరుద్ధుడ వీవు మాధవా.

శ్రీకృష్ణ—కలవాణులారా! నాస్వరూపము మీహృదయసీమయందు
తప్పనేరదు. మన్నుర్దిదర్శన పూజనసంసేవనంబులు మీ
కెన్నటికిని దప్పనేరవు. అదెట్లున్న వినుడు.

చ. తరుణుల పుణ్యరూపము, వ్రేలప్రకరాంచిత సిద్ధరూపముకా
సురుచిరభక్తిభాగ్యపరిశోభితరూపము, పుణ్యతీర్థసం
స్ఫురదురురూప మాగమవిబోధితరూపము దేవరూపముకా
తిరమగుమోక్షరూపము పతివ్రతకందులభర్తరూపముకా.

చ. పతికెదురేగుచో రుచిరపాద్యమొసంగుచో పీఠనిల్పుచో
అతిశయభక్తితో జలకమాడెగజేయుచో పూజనల్పుచో
మతిశమలాసన స్థితినమంచితరూపము నెన్నుకొన్నవా
కతులనవర్యజేయుటయె యన్యముకాదది బుద్ధిచూపుడు.

1 గోపిక—దేవాధిదేవా! చరాచరములు నీవయ్యై వెలుగొందుచున్న
వాడవయ్యును అజ్ఞానావృతచేలస్కులమై భవదీయమూర్తి

సందర్శనవిరహమును సహింపజాలకున్నారము. మాయా మయుడవైన నీసురుచిరమాయచే సరసీజాననాదిమహా దేవతలు మోహితులై కడతేరజాలకున్నారట, మేమెంతటివారము? నీవెట్లును భక్తంక్షణమునకై, భక్తశత్రురక్షణమునకై, భక్తకామిసీరక్షణమునకై, భక్తపౌరజనరక్షణమునకై, వెడలదలంచియున్నాడవు. పొడసూపనెంచియున్నాడవు. నిన్ను వద్దనజాలము. కావున పోయిరమ్ము. సర్వశుభములతో మరల గోకులమును జేరుము. భవత్పునర్దర్శనము, సుజ్ఞానదర్శనము, సుజనయోగదర్శనము, కరమతారకదర్శనము, మోక్షాధిరాజ్యదర్శనము శీఘ్రకాలమున నెసగుము. అకూ)రా! నిన్ను మేమెంతయు నిందింపవలసియున్నను శ్రీచాపలమును మాని, పరమార్థదర్శనమూని, నిన్ను వేడువారము. ఎటుల మాకృష్ణుని సుఖముగఁ గొనిపోయెదవో, యెటుల మాగోపాలునకు నావంతయిన వంతగలుగనియక మధురాపురిజేర్చి మధురకార్యసమారంభఫలమును జేకూర్చి మాకప్పగించెదవో, యెటుల మా పొగడికోలు వడసెదవో? వాసుదేవా! ఇదియే భవదీయ చరణారవిందములకు నమస్కరించువారము.

(అందఱు నమస్కరింతురు.)

శ్రీకృష్ణ—గోపీకామణులారా! మీ భక్తికి మెచ్చితి. మీరెప్పుడు యెందు, యెటులతలచెదరో అటుల నాదివ్యతరస్వరూపము మీమానసవీధులందు తప్పక యుండుగాక! అకూ)రా! ప్రొద్దయినది. వెళ్లుదము రమ్ము.

(నిష్క్రమము.)

పంచమాంకము—తృతీయరంగము.

మధురాపట్టణము—రాజనగరము.

[కంసుఁడుఁడును.]

కంస—బౌరా! నేఁడేఁడే నాకారాటము కలుగుచున్నది. మనంబు ననే కలయందైన నెఱుంగని భీతిగలుగుచున్నది. అనవరతము వాపగతుని నాగోపాలహతకుని స్మరించుచుండుటచేత నాకిట్టి మతి భ్రమకలిగియుండునా?

మ. మనమారాటముఁజెందె, భీతికలిగెన్ మాంద్యంబుపైఁ గప్పె లో నను ధైర్యంబుతోలంగె, లోకముచు శూన్యంబామఁ గాన్పించెనా ఘనమా శక్తియుఁదగ్గ నేమిగతమో కంసుఁడఁగానో మహా వనటల్ గల్గెడినేమొ కృష్ణుఁ డరియై బాధించునో నక్కటా.

[ప్రవేశము:—అకూరఁడు.]

అకూర—కంసరాజేంద్రా! తమయానతి మేఱకు బలరామ కృష్ణులఁ దోడ్తెచ్చియున్నాను.

కంసు—సెబాస్ అకూర! ఇట్లుండవలయు. చూదికన్నున్నఁ గాల్చి రావలయు. వారి నాస్థానమునకుఁ దోడ్కొనిరమ్మ పొమ్ము.

అకూర—భాగ్యము.

(నిష్క్రమము.)

కంస—బౌరా! అకూరుఁడువచ్చి బలరామకృష్ణులఁ దోడ్తెచ్చితి నని నంతనే నాకాలుసేతులు గడగడవణకఁ జొచ్చె. అయ్యో! నేఁడేల నాకీపిఱికితనము గలిగె? దుర్వారప్రతిపక్షగంధసింధురకుంధస్థలములచీల్చి యాణిముత్తియములను రాలక్ష్మికిఁ దలబ్రాలుపోయఁజాలు నీవీశీఖామణికి శాత్రువుఁడదురే తెచ్చిన నీకాండిశికత్వ మెక్కడనుండి వచ్చెను? హృదయ మా! హృదయంతరాశిమగ్నచండవిక్రమక్రమమా! ఏల

నీవిజ్ఞానముఁ జూపక చల్లపడియెదవు? రమ్మ నాయందు
 ప్రకాశింపుము. వీరవర్గనిందనీయదుగు తుచ్ఛభయమా!
 అట్టై యీకంసుని నుండి వెడలిపొమ్ము. కరవాలమా! అరిమా
 లాకంధరపరిహరణకాలమా! నీవొక్కడవు నాహస్తమునం
 దు పదిలముగా నిలుపుము. ఔరా! నేనెట్టి వెకలినైతిని? నామి
 త్సృలగు జరాసంధాదులసహాయము నపేక్షింపక కృత్రిమో
 పాయమున కార్యము సాధింప సమకట్టితినే? ఈబాలుఁడు ని
 క్కముగా నామారణకృత్యమునకై భూమి నవతరించిన యా
 హరియే యై యుండవచ్చునా? కానిమ్ము. వానిసామర్థ్యముఁ
 జూచెదగాక.

(నిష్క్రమము.)

పంచమాంకము—తురీయరంగము.

మధురావట్టణము—రాజాస్థానము.

[కంసుఁడు, మంత్రులు, సేవకులు మొదలగువారుందురు]

కంస—మంత్రీపుంగవులారా! ఇంతటితోనే యాగోపాలుఁడు వీరా
 గ్రేసరుడని మీరు జంకరాదు. కువలయాపీడమను గజ
 మును సంహరించెనని గదా మీరింత భయపడనాగితిరి?
 ఆయేరుఁగు కడుంగడు ముసలిది. నేడో రేపో చావనై ముం
 డెను. అట్టిదానిని వధించు టొక్కయబ్బరమా! అదియు
 గాక యామాయానాటకుడగు కృష్ణున కేదియో మంత్రమ
 ణ్యోషధీప్రభావముండవచ్చును. దానికయ్యే నేను చాణూ
 రముష్టి కాసురులను బంపియున్నాడను. ఇంకొక తుణమునకు
 నాశత్రువుమృతుడయ్యెననువార్త చల్లఁగ వీనులార విని సంత
 సితముగాక !

లంబ—నాశేమో ప్రకృతము వానితో సాధిచేసి కొనుటయేయెంతయు భావ్యమని తోచుచున్నది. వాడెక్కడిబాలుండు చూచిన సురాధిపతినయిన మ్రందజేయు కువలయాపీఠ ద్వీరదరాజును చంపుటయన్న సమస్తోకముల జూపుననుటయే.

ఉష్ట్ర—వాడు సువర్తకాల సురాజన్మధ్యందినమార్తాండుడు అన్నదీయ దానవకాలాహుల వేగార్ప నిలాశలమున జనించిన పన్నగవైరి. వానితోడ వైరమే వలదని తోచుచున్నది.

[ప్రవేశము: శీఘ్రయానమున నొకసేవకుడు.]

సేవక—రాజేంద్రా! కాపాడుము; కాపాడుము. మృత్యుముఖము నుండి మక్కులఁ దప్పింపుము.

కంస—సేవకా! ఏమి? యేమి? ఏమి మీ యాగడము? నీకు గలిగిన యాపదయైనవేమి? వచింపుము.

సేవక—దేవా! ఏమిచెప్పుదును? అయ్యో! అయ్యో! ఇంకేమిగతి?

కంస—(కోపముతో) సేవకాధమా! సత్వరముగ వచింపుము. ఏల యాలశ్యమొచ్చెదవు?

సేవక—(వణకుచు) అయ్యో! యేమి చెప్పుదును? మన చాణూర ముష్టికాసురులు—

కంస—వారికేమైనది? వారెందున్నారు?

సేవ—అబ్బా! ఏమిచెప్పుదును? వారాగోపాలకృష్ణుని బాచికిబడి నీల్చిరి.

కంస—బేనా? బేనా? నిజమా? చాణూర ముష్టికులు చచ్చిరా? (మంత్రులు మొదలగువారు భయము నభినయింతురు)
దానవనాయకులారా! మీరేమియు భయపడకుడు, ఇంక

వాడెందు పోవగలడు ? భీకరకంఠీరవము నెదుర్కొను
మృగశాఖంబు పగిది, ఆకొన్న శార్థులమును మార్కొన్న
మేషకిశోరంబురీతి వాడు నాకుతొలిముద్దకాగలడు. రానిం
డు మద్భుజారాహురసనాగ్రిమునకు వాని ప్రాణచంద్రిని
నాహారంబు గావించెద.

[ప్రవేశము:—శ్రీకృష్ణుడు.]

శ్రీకృష్ణ—మామా! మీ కల్లుడై, రేపలైయందు పెరుగుచున్న బా
లుడై యున్న గోపాలకృష్ణుడు నమస్కరించుచున్నాడు.

(అని నమస్కరించును.)

కంస—ఓరీ! నాకల్లుడగుటకు నీయట్టి పిఠికివంద తగునా? వెన్న
దొంగా! నీవేనా రేపలైయందింటింట పాలు, పెరుగు దొంగి
ల్చుచు, ఆడవాండ్రైన గాందిన దుష్టతన మొనర్చుచు, వారి
చీరల నవహరించుచుండిన పాపకర్ముండవు? అధమా! వారు
నాయొద్ద మొరబెట్టుకొని యున్నారు. అందుకై నిను బిలి
పించితి. ఇప్పుడు నీవు యింక పరాధి వనుకొనుము గాని నామేన
ల్లుడవనుకొనకుము. పాపకార్యము లొనర్చినవాడల్లు
డయినను సరియే, గొల్ల వాడయినను సరియే. వానిని వధింప
నేవలయు.

శ్రీకృష్ణ—మామా! ఏమి నీన్యాయము ! ఏమి నీధర్మము! ఏమి నీ
రాజ్యపరిపాలనము! నీసమానపాండిత్యము గొల్ల వారి కెక్కడ
రావలయు? వచ్చిన యల్లుండ్రీకు మేనమామ ప్రేమాల్లింగన
మో, కుశలసంభాషణమో, కరమాదరణమో చేయుట
మాని కినుక గదిరిన కనుదామరలరక్తము గ్రీక్కుచు మా
టాడబోలు నీ?

మ. పలుకో, పామరమో, మహాదరణమో పక్వాన్నమల్ పెట్టుటో
వలువల్ కట్టుటో, సేమవార్త వినుటో, బాంధవ్యముఁ పెంచుటో
యిలమర్యాదలు మేనమామలకు తా మేతేరవల్లుండ్రీ నా
శలుపోవక మదికోపగింతురె మనీషకంసభూపాలకా.

కంస—ఓరీ! నీవల్లుడవగుచువా? నీకు మర్యాద కావలయునా? మ
త్కరవాలనిశితధారాకాలభుజంగమునకు సీప్రాణనాయువు
లర్పించుటయే నాకు నీయెడ చేయదగిన మర్యాద. వెన్న దొం
గవు నీకేల మానమర్యాదలు?

శ్రీకృష్ణ—మామా! ఆవెన్నను నీవు చూచియెఱుంగవు. ఆవెన్న నీకు
ను నీసప్తశులగు వారికిని పొంద ససాధ్యమైనది. జరామరణ
ముల గలిగించినది. సనకసనందనాదులకును పొందససాధ్యమై
నది. వేదవేదాంతములనైన కాననేరనిది మద్భక్తులకు మా
త్రము పొందదగినది

నీ! పెరుగుచిల్కటలేక పెరుగుచుండెడివెన్న

అగ్నిలోకరుగక నలరువెన్న

ధనమదాంధులు పొందతగక వెల్లెడివెన్న

కాపీనధనులకు కలుగువెన్న

పాడిపంటలు లేక పరుగుచుండెడివెన్న

క్షీరసాగరము చెలగువెన్న

భుజియింప క్షీణమై పోవకుండెడివెన్న

కేలపంటగరాకత్రాలు వెన్న

గీ. ఎంతకష్టించినను చిక్క కెనయువెన్న

లీలభవరోగముల పారిదోలు వెన్న

చూడరానట్టి వెన్న నాజూచువెన్న

కాంచదుర్లభ మావెన్న కంసమామా!

కంస—బాలకాధమా ! సురాసురులు మదీయభూసంచలనమున
సంచలిచుచుందురు. అట్టి నాయెదుట నిర్భయఁడవై, నిశ్శం
కుఁడవై, నిర్లజ్జఁడవై సుభాషించుచున్నాడవే ? మత్తగజేం
ద్రము పిపీలికనణచుభంగి నిన్నొకనఖిరాగ్రముననణవజాలనా?
నీ వేశక్తివిసమ్మి నన్నెదిరించెదవు ?

శ్రీకృష్ణ—నాశక్తియా? పినుము.

మ॥ వరసృష్టిస్థితి నాశశక్తి, భువనవ్యమోహనాశశక్తి, శ్రీ
కరభక్తావనశశక్తి, బ్రహ్మహరసాక్షాద్రూపసశక్తి, నీ
ఖగఖడ్గోల్లసదాదిశక్తి, ఘమోక్షద్యౌరదిచ్ఛశక్తి, భా
స్కరసోమాచితశక్తి, నాకు నదియే సైదోడు భూపాలకా.

కంస—బాలకా! నీకై పూతనను బ పిశిని. అదివిరకాలరోగార్తయై
నకతమున నిన్నుజూడఁగ నే ప్రాణంబులవాసె తృణావర్త
శకటాసురాదు లన్ననో ముదుసలులైనందున నీచే జంహ
బదిరి ఇతకే యంతగర్వమా?

సీసమాలిక.

కంస—హీనపూతనజుపినానని పొంగకు

చాలతా'శ్శచగట్ట చంపివైతు

శ్రీకృష్ణ—భక్తితా'శ్శచ కట్టబడుచు నెగాని నీ

బంధమల్ ననుగెట్టివైవఁగలవె

కంస—జలరాసియుంచి నీక బిలగుమార్చెద కృష్ణ

చచ్చితి మికెందు చనఁగ గలవు ?

శ్రీకృష్ణ—జలరాసి మాయలు, జలరాసి మామామ

అయబ్బి నన్నేమిచేయ గలదు?

కంస—నీరూప మణగించి సేగుణంబులమార్చి

మదినన్న చింతల మానివాడ

శ్రీకృష్ణ—రూపమేలేదు నారూపుమా పెద పెల్లు

ఓచూమ నీచింత యుండదింక

కంస—కొండకిందనువైచి దండించి, ఖండించి

గురలోకసుఖముల నరయువాడ

శ్రీకృష్ణ—కొండక్రిందనే నేను నుంచుదు నోమామ

పరలోకసుఖమే నీకరయనిత్తు

కంస—గీ. ఎంచుదాగితి వాక్కో నీ విన్నినాళ్ళు

నిపుడు వచ్చితి నాకార్య మెల్లదీరె

శ్రీకృష్ణ—నీదుమదిలోన నుంటి నే నిన్నినాళ్లు

ఆర్తియేటికి నీపనిదీర్తుమామ.

కంస—బాలుడవు నీవు నాకు మారకుడవౌదువని కొండలువచిం

చిరి. అది యజ్ఞానవిజృంభితముగాని వేరుకాదు. నీవనగ

నేమి? నన్ననగ నేమి? సంహరింతువనగ నేమి?

ఉ. గోకులమందు నిన్ను మృత్యుగొల్పగ బాలకుఁ డొక్కఁడు ని

న్నాకొనియున్న బెబ్బులివిధంబున నంతకురీతినియున్నవా డనగ

వ్యాకులమందితిగ ననగ బాలుడవీ విటు నన్వధింపుడే

ప్రాకటదంతఘట్టనల ప్రాణముల హరియితు చూడుమా.

శ్రీకృష్ణ—దానవా! నీవు నాకు మేనమామవయ్యను దానవకృత్వి

ములఁజేయుటచే “దానవా” యని సంబోధించెద. నిన్నొక

డేల చంపవలయు? దినదినము నీవొనర్చు నీచితరహపకార్య

ములే నిన్ను దహింప నేతెంచుచున్నవి.

ఉ. చంపగలేదు మృత్యువది చంపగలేదు కలేతనాథుడగు

చంపగలేరు బ్రహ్మ హరి శంకరు లాసురసిద్ధసాధ్యులగు

చంపగజాల వెవ్వియును సర్వవిధంబుల నీమకర్మయే

చంపుచు నిన్ను నందుకు విచార మదేటికి కంసభూషణ.

చ. చెలియలిఁజుపుపాపము, ద్విజేంద్రుల బాధలఁ జేయుపాప మా
 కలుపురపాపల న్దురుముపాపము యజ్ఞములార్చుపాప మా
 చెలువలబట్టుపాపము, విశిష్టలహింసయొనర్చుపాపముఁ
 కలఁగక నిన్నుజంపు నది గాంచెద విప్పుడె తత్ఫలంబునఁ.

కంస—బాలకా! నిన్నుఁజూడ నా కేటికో కరుణగలుగుచున్నది. నీవు
 వసిబాలుడవు. నిన్ను జంపునునా, వలదాయని సందియముక
 లుగుచున్నది. ప్రథమాపరాధముగావున మన్నింతునాయని
 యూహయు జనించుచున్నది. నీవెవ్వఁడవు? ఎచ్చటనుండి
 వచ్చితివి? ఎట్లువచ్చితివి? చెప్పుము.

శ్రీకృష్ణ—కంసా! ఏమి నాకు సీకూతురునిచ్చి వినాహ మొనర్చెద
 నా? నాబాంధవ్యమేల నీకు? అప్పుడల్లుఁడు కానఁటివి. ఇప్పు
 డు కావలసివచ్చెనా?

కంస—బాలకా! ఇంక నిన్ను పేక్షింపఁ జాల.

(అనుబంధము 45)

శ్రీకృష్ణ—కానిమ్ము. భవాదృశ పాపనిచయకంటక ముక్తయై యీ
 వసుధ సుఖించునట్టులఁ జేసెద. ఇఁకమనినన్నాళ్లు మనజాలవు.
 ఇదె నిమనుగడకంత్వముకలుగును. అంతట వరికింపుము.

కంస—(ఓక్కులు చూచి) అహా! ఇయ్యది యేమిచూయయో కాన
 రాదుగదా? నిజవీక్షణ పరంపరల శత్రువాహినిసందోహంబు
 లు మొదలంటగాల్చి మదీయరూపము శత్రునారీజలంబుల
 కన్నులగట్టెడు. నే నేదిక్కుఁజూచిన, నేవస్తువుపరికించిన, నే
 సందులఁ గాంచిన కృష్ణమయమై కన్పించుచున్నది.

చ. ధరణి, వ్యోమమునం, దిశావితతి నేత్రద్రాజసాధుఁబుఁ
 గిరుల, దివ్యతిరంగిణీచయముల, కీల్బొమ్మల; శాలల

తరుల స్సాధుల వస్తుజాతముల మద్వైరి కృష్ణు నేగాంచెద
అరచే చోద్యపుయంత్రవేత్త యికఁ జాహమోసనుయ్యెన్దా.
అకటా! సత్యముదూలె, మేరు వణఁకఁజొచ్చె. కృష్ణా! కృష్ణా! రాకు
ము. రాకుము! మేనమామనే? భళిరేవద్బితి నా! కాపాడుము.
కాపాడుము. దేవకీదేవీ! నీవైన నీయన్నయందు కరుణింపుము.
శ్రీకృష్ణ—రమ్ము. నీ కింక శాశ్వతసుఖ మొనఁగెదను (అని యెరు
రేగి కంసుని క్రిందబడవైచును.)

[ప్రవేశము—నారదుడు యోగమాయ, బ్రహ్మ,

ఇంద్రుడు మొదలగువారు]

ఇంద్ర—దేవా! లోకములు చల్లనయ్యె. నీదయావలోకమున గృతార్థు
లమైతిమి.

బ్రహ్మ—గోవిందా! నీకృపారస మోతని కొనియాడవలయు? భక్తు
లకై యవతరించి లీలామానఘుడవై గోక కంటకులఁ బరి
మార్చితివి.

మాయ—గోపాలా! నీయాజ్ఞానుసారమున కాళి, పాలి మొదలగు
రూపములఁదాల్చి నీదగ్ధనమునకై వేచియుంటివి. వరమపురు
షుడవైన నిన్ను గాంచగల్గె. తమయానతిచే శుద్ధ మాయూ
రూపిణియగు నాదితక్తి, లక్ష్మీదేవి భీష్మపుత్రుండు రుక్మిణీ
నామమున జనియించి యున్నది.

నారద—దేవాదిదేవా! పుండరీకాక్షా! నాచామగోచరుండవగు
నిన్ను గాంచగల్గె. ధన్యులమైతిమి, కృతార్థులమైతిమి.

యోగ—సీ దండంబు బ్రహ్మాండ పుండరీకకరండ

మండితనాభీప్రభాండ నీకు

బ్రహ్మ—జోహరు వైదేహ భాహరిహృద్దేహసా
హర్దవర్తనోత్సాహ నీకు

నారద — వందనం బరుణేందు సుందరేక్షణబృంద
నందితహరితతానంద సీకు

ఇంద్ర — జేజే బుధాజీవ రాజీఘనాజీవ
రాజీరవాదరాజ సీకు

నారద-సీ. ప్రణతి నికురంబములు దివ, భౌమ సీకు
వరమసాష్టాంగములు చక్రపాణి సీకు
నిరుపమాంజలులు పరమపురుష సీకు
వరసమస్కారములు గోపబాల సీకు.

[ప్రవేశము:- దేవకీవసుదేవులతో నక్రూరుడు]

దేవకీ—(కుమారు నాలింగనముజేసికొని) కృష్ణా! కృష్ణా! ఎన్నిదిన
ములకు నిన్నుఁ గాంచగల్గితిమి? ఎంత కాలమునకు “తనయా”
యని సంబోధించ గల్గితిమి? ఈదినమేకదా సుదినము?
అన్నా! గోకులబాలా! నీతల్లిని గంటివా?

కా. అన్నా గోకులబాల మామక తనస్సమోదలీలా నిర్భా
కన్నారక కనుగొంటి నేడు మదినత్కంఠౌఘంబబృగా
ఎన్నాల్భాయెను నిన్నుఁగానక కృపాహీనాత్మనై తోసితిక
అన్నా! నీజననిక తుమింపవె దయాహంసంబునక బోవవే.

వసుదేవ — తనయా! నినుఁగాంచు కుసుమాలముననే చెఱసాలయందు
కనరాని కష్టములొందియైన జీవించగంటిని. రేపల్లెయందు
సీకుశలవార్తలవిని యెప్పుడు నినుఁగాంతుమోయని దిన
మొక్క ముగముగాఁ గడుపుచుంటిమి. నేడు నీదివ్యరూపము
కంటిమి. మావంశభూషణము గంటిమి.

ఉ. కంటిమి భాగ్యకల్పకము కంటిమి పున్నెముపోవు నిమ్మగా
కంటిమి వంశభూషణము కంటిమి కామితకామదేనువుక

కంటిమి మాసి ధానమును కంటిమిమాదగుమధ్యపృష్ఠమున

కంటిమి జన్మపావనత కల్పవనాశన కంజశోచనా.

శ్రీకృష్ణ—జననీజనకులారా ! నాకొత్తయెంతయో శ్రమించితిరి.

నాకొత్త కనునిడుముల బడితిరి. అకటా! ఇంతవఱకుమిమ్ము

ల గాంచ నేరకపోతిని. నాతల్లిదండ్రుల నేడు గాంచగంటి.

అమ్మరో! హతభాగ్యుడగు నన్ను నందనునిగా బడయుటచే

సంత దరిలేని దుఃఖనముద్రమున మునిగితివిగదా ?

సీ. హతభాగ్యుడగు నాకు కలమున కడలేని

కష్టము లీ దాకల గంటివమ్మ

జనకులసంతాపమును బడేసిన క్రూరు

కొమరుజూడగ నేల కోరితమ్మ

తండ్రులగాక నాతమ్ములహింసించు

కలుషుని నన్నేల గంటివమ్మ

అమ్మరో! యిహ్మిభు నెమ్మితల్లినిజూచు

భాగ్యహీనత యుండ వలసెనమ్మ

గీ. కన్నతల్లిని నేడు నేకంటివమ్మ

కనులకెంతయు వుండువు కలిగెనమ్మ

ఘనత నాకోర్కె ఫలియింప గంటివమ్మ

జనని నన్నింక పాలించి పెనుపునుమ్మా.

(అని తల్లిదండ్రులకు నమస్కరించును.)

నారద—బ్రహ్మాదులారా ! ఇట్టి సూత్రోప సమయమున నీదేవదేవుని,

గోవిందుని, నందనందనుని స్తోత్ర మొనర్చుచు మంగళము

పాడుదము.

(అనుబంధము. 46)

మంగళము.

అనుబంధములు.

1. కాపిరాగము—రూపకతాళము.

అందఱు! వసధి హాస-మాధవా-ఘనా-ఘనా-ఘనా
భవరశీల-శృతివిహార-జలజలోచనా
వరదా-నా-రా-యా-నా-భక్తపాలనా॥

వసధి॥

2. జేహగురాగము- ఆదితాళము.

భూదేవి—ఆలించి పాలింపవే నామొల

ఈలోకముకా బోవవె-ముకుంద-ముకుంద॥

ఆలించి॥

పాపులచే నతి-బాధలఁ జెందితి

ప్రాపిచ్చి రక్షింపవే-ఏపారగా నను

తాపాడవే-వర-సర్వక్త సంరక్షణా॥

ఆలించి॥

(3) 1-వ పాటయే

4. శంకరాభరణరాగము - రూపకతాళము.

అందఱు—సంత-సంఘ-సంతో-విండె॥

మదిలోననూ-భాసురగతి-కరమరుదుగ॥

సంత॥

బ్రాహ్మ—శ్రీ-నా-ఘ-డుక-బ్రోచుక-మిమ్ముక॥

సంత॥

ఉగ్ర—జేవకి-నీపతి-తోడను-దీపిత-మోదమునందుము॥

సంత॥

వసు—కాంతా-యీధరణిక-ఎంతో-పరయశముక సంతో-మము
వెలుగుక-ఘనతన-సతిగ-నతివ-నినునె-గనుటను॥ సంత॥

జేవకి—మేలాయే-నినుపతిగనునేగాంచక-నిరతము నినుసేవించుక

ఘనకరుణచుపాలింపు-సారశుభం-బారయుచుక-ధీరమ

తిక బోచు మహాక-సరసిజనయనుడు నెప్పుడును॥ సంత॥

కంస—అమ్మా రమ్మా—యశమునుచేకొమ్మా—కొమ్మా సమ్మా—
దము నిట్లుగైకొమ్మా - పొమ్మా పొమ్మా - తనయునితో
రమ్మా-నీపతితో - దీపితమా - పతివ్రతావ్రతభావముగా నిత్యం
బును గైకొమ్మా॥ సంత॥

5 ఇంగ్లీషునోటు—ఏకతాళము.

సై నికులు—చనుడందమార-సురలో వెండు బార-ధరణ యేపుమిార
అరులో దారిపార-మహాధీరులారా-మదిశూరతక మిారగ-
తారలు-చాలగ-ధా రణిసోలగ వీరులారా॥ చను॥
చంద్రుడా యు పేంద్రుడా-మహేంద్రుడా-జేదినకొ
నొంచి-వధించి-ద్రుంచి-సంచ-రింపుడి-కంసనామముగా
వినిన-కనిన-జగములెల్ల-తల్లడిల్లగా॥ చను॥

6.7 జేహాగ రాగము—పంచాభితాళము.

నార—సురవరనుతచరణా-స్వరమణా
కరివరా వనా-సరసిజనయనా
ధరణి ధరోద్ధరణా-విగమనా॥ సుర॥
మత్స్యకూర్మ-కిటిసృసింహ-మాణవకభూభృద్విరామ
దానవారి-రామచంద్ర-దీనానతధరణా॥ సుర॥

8. ధీరశంకరాధరణరాగము.—ఆటతాళము.

నారద—జయజయ-కంసరాజేంద్రా-జగన్నుతకీర్తి-గుణసాంద్రా
జగన్నుతకీర్తి-గుణసాంద్రా-జగన్నుతకీర్తిగుణసాంద్రా
దురా నద-పైరిసమవర్తి-ధరాధర ధైర్య-సిస్సూర్తి॥ జయ॥

9 విశహరిరాగము—ఏకతాళము.

కంస—కానవా-నారదా-నాశక్తి-నాయుక్తి-నావ్యక్తి-నారక్తి॥

కానవా॥

జగంబులన్-తలంగళ-చేయుచుఁగ వే

యేటికి-మాటలు-మాటికి-భీతియు-లేకీటు-బల్కితి

జ్ఞానము చేటుగ॥

కానవా॥

(10) 8 వ పాటయే.

11 ఇంగ్లీషునోటు - ఆదితాళము.

కంస—ఇదె వెళ్ళెదన్-ఇలనొంచెదన్-చెండాజ్జడన్-అరివ రమున్-వి

ష్ణున్-గిష్ణున్-శ్రష్టున్ జేతున్-రుద్రుని-నిదున్-గా

వింతున్॥

యిదె॥

యశు-బెల్లన్-వెనకమీరిన్-సుల్ పారిన్-ధరన్ మీరిన్

భూరితివిక్రిమ-విక్రిమ మొప్పుక-రాక్రమలక్ష్మిని-నొందెదను॥

12, బంజాటి రాగము-ఏకతాళము.

వసు—పవమెంత-వింత-సంతతంబు-నించెగాదె-నీరేజనతి॥ వస॥

దేవకి—సురసాలసాల-నారికేళముల్-మీరెనునాథా॥ సుర॥

సు—అరవిం-దమల-దులవిం-దగతు-మృదలున్

దేవకి—మదియందమున్-ఈడురందగన్-మధుబిందులన్

తగగొలుగ॥

సుర॥

వసు—కాసారముల్-కసారెన్-ధీరంబులై-రాజులైగా

దేవకి—శుకపికంబులున్-సురచిరంబులై - వరదులంబులన్ - ధర

చెన్నారెగా.

కదళీ-దళలీ-నమునా-కపురంబలరెనుగద **||సుర||**

వసు—సుమ సముదయములు నెల్లందు - ప్రిముదమునమరగ న
వ్వేళ - వసుర భతతనరెగా - సరసిజముఖగను ఘన
రీతి

జలమాల్-గిరుల్-కరగన్-కలికీపలుతెరిగుల **||వన||**

13 సారంగరాగము-అదితాశము.

కంస—వదలనేచంపక పగతుల్

కరుణతలపక - కాంతివిడక - వంతగనక - నొంచన - చెల్లి
యలైననే-మల్లసశాత్రపు - డుల్లసమారగపుట్టడే - ఉల్లము
నందుల - నొల్లచుప్రేమను-తల్లడ మొందగఁజేయనే-బాయనే
దేవకీ||వదల||

14 కమాజురాగము అదితాశము.

దేవకీ—నన్ను నేలవే-అన్నాకృపచేత

కన్నారనన్న-మన్నించియింక-యిన్నాతిచూచి **||నన్ను||**
చెల్లెలినిచంపగనిటు నుల్లంబునొప్పనాన - ఉల్లాసమంతబో-
కల్లలనమ్మివంత-పెల్లొందఁజేయకు|| **||నన్ను||**

పసు—చెన్నారప్రేమను-సంపన్నారవిందనేత్రీ

చిన్నాసిదరి-నీవెన్నంగ-చంపయిటు-అన్నారగవొన||చెన్నార||

15 భన్యాసిరాగము అటచాపురాశము.

దేవకీ—కరణాత్మల కలరే-అరసిబ్రోచు వారెలేర

చరసాలబడి శోకా-కరులైతి మకటకలా **||కరు||**

కంసుడుకుల సాంసరుడయి-కన్నపుత్రులఁజంపెనయ్యో
పంశ నాశనమయ్యెనాహ-పంశాకర నీరజాక్ష **||కరు||**

తొలిజన్మముననేను-బాలురె దఱిఁ జఁపియెంతో

కలుషకృత్యముఁ జేసినానో-అపాపమమాననాన **||కరు||**

16 లావణి

గోపాల-బాలసుర-లాలనలోల-కృపాకర-సద్గుణలీలా-
గుణశీలపాల - మునిజాలహృదుజ్వల - సుందర - భాస్వర
ఫాలాగోవింద-గోవింద

||౧||

గోవిందనందవర-నందన-నందదమంద-విభందనబృందా-
బృందవనసుమ-రందబిందుచయ-సుందరచరణానందా-
అనందా-అనందా

||౨||

శ్రీనంగర-రంగ-విమలాంగ-సుభృంగ-సురంగదపాంగ-
తరంగా-తరంగ-రింగ-ధవళాంగ-భుజగమ-సంగత
సంస్కరి-తాంగ-స్ఫురితాంగా-స్ఫురితాంగ

||౩||

17 ఆనందభైరవిరాగము-అటచాపుతాళము.

దేవకి—వసు—బాలా మమ్మిటు బాసి చనదే-మరల నిన్ను గాంచగ
మాకుకలదే

||బాల||

పున్నమచందరు-బోలు నీమోమును యెన్నడు! గన నున్న
వారము-కన్నతండ్రిరొ ముద్దుబాల

||బాలా||

సుకుమార మాభాగ్య - మకలంకమనియుండ-వికలరీతిని-
నకట నిన్నిటు-ప్రకటవనములదోలుటాయె

||బాల||

18 సారంగరాగము-అటతాళము.

అందఱు—శ్రీకంఠ-రాజచంద్ర-ధైర్యసాంద్ర

||శ్రీకంఠ||

లోకచక్ర-విక్రమాశ్రయ-వక్రదేవ-దండధర

కరుణ-నతజనధరణ

||శ్రీకంఠ||

రాజరాజ-సార్వభౌమ-రాజచూడ-దివ్యప్రేమ-రమణాజ

నచయధరణ

||శ్రీకంఠ||

19. జంఘాటిరాగము-ఏకతాళము.

దేవకి—కాపు కాపురాజేంద్రా

అలుకేల-కో

|| కాపు ||

కనకోడతాగదా-కవికరంబు చూపుమా

తునుమా-పాడియే

|| కాపు ||

20. బెహగ్ రాగము-ఏకతాళము.

కంస—చండశాస-నుండనేను-కపకవిసక

కలుకనలదు-కినుకపాడమిక

|| చండ ||

అల్లుడైన చెల్లెలైన-పెల్లుశత్రులైనవారి

బిలుకుమార్చి-కలుకుమార్చి-కలతకోర్చి-నలచెడక || చండ

21. ఇంగ్లీషునోటు-ఏకతాళము.

కంస|| పలువా-తులువా-నగవా-గనవా

తెగవేయుదునన్-పగదీరక

|| పలువా ||

కలువంబడక-పలుకకదగునే

|| పలువా ||

వైరమొదవగ నిట్లాడక-మీరి మదమును నణగింతుక-

నీదురుధిరము నింతింటిన్-మేదినివిక పారింతున్ || పలువా ||

22. హిందూస్థానై ౩ రాగము-రూపకతాళము.

కంస -- ఇదేమిచిత్రమో-మహానుతాపమో

మదీయ్యశక్తిహాలెనో-వికారమో

చిన్నశిశువు-మిన్న తెగసె-ఎన్నజాలనే

ఏమిసేతునో-శోకం-భాయెన్

|| ఇదేమి ||

23. కమాజురాగము ఏకతాళము.

యశోద! రారగోకుల-సుందరరా-యందీరవర గార

బిరబిర-యందీరవర రార-బిరబిర-యదువీర

|| రార ||

వరగుణజాలా-సురుచిరఫాలా-సురసుతఘనలీలా

రారనందన-యదుకులబాలా-వరదగోపాలా

బిరిబిర-వరదగోపాలా॥

రార॥

శుభ్రఖ్యాతిని-సుబ్రహ్మణ్య-సువిని నేలుటకు-రాగదే-

సుక-విని-నేలుటకు-సుజనపోషణ-శుభకర రార

సరసిజముఖరారా-బిరిబిరా॥

॥రార॥

24. మధ్యమావతి రాగము - ఏకతాళము.

యశోద—జో జో జో-ముద్దులగోకులబాల

జో జో జో-సురుచిరఘనలీల॥

జో॥

లాలిసద్గుణ - మణిగుణజాల - ఇందిరాముఖ - పంకజగోల

సుందరాంచితా- శశినిభఫాలా- ధీరమునీశ్వర - సముదయ

ఫాలా॥

జో॥

సుగ్రీవాభయము - నొసంగినరామ - ఆనాలిని మదమణచిన

రామ॥

సుగ్రీవా॥

వానరసేనలుజలధిని-జేరి-వాసిగనేతువుగట్టగమీర

పూనివేడినగరువముమీర-సాగరమంతయుపొంగుచుమీరె॥

25. జేహగ్ రాగము - ఏకతాళము.

శ్రీకృష్ణ—లక్ష్మణ - ధనువునిటు-కొనితెమ్మా

దివ్యబాణములనీ-వందిమ్మా

॥లక్ష్మణా॥

జలధినొంచెద-లలితస్త్రములక - కలువమొనరెన్న-కరుణ

నుచూపక-కాలముతీరిన - దందిమ్మా-వీనికాలముతీరిన-దం

దిమ్మా॥

లక్ష్మణా॥

ఎంత నవేశన - నెనముచుచూర్చు - వింతగ నివ్వకవేకుక
నల్పము - అంతముచేతుకు - చేకొమ్మా - వీరినంతముఁ జే
యుదు చేకొమ్మా! లక్ష్మణా॥

26 మోహరాగము - అటతాళము.

ఉద్భవ—గోపతనయ-సుగుణచయ
బ్రోవునుమ్మ-శుభ మెనయ
కోపముడుగు-మునినిలయ-వరనదయశ్రీ గోప॥
శ్రీకృష్ణ — లెమ్ముభయమువలదుగన-మోద మొదపుభక్తి ఘన,
రామాడంచు తలవిలినా జగదవనశ్రీ॥ లెమ్ము॥

27 శుడుకులకాంభోజిరాగము - అటతాళము.

పూతన. — ఈజగముల నాపేర్పు - బెగడొందరె నన్నుగన్న
సగరములు నగములుకుగుల॥ ఈ॥
ధరణి సురులువర-తరుణిజనులుధర-కరకర-
బహుచుచు-బహుగిడచా-దృష్టిగన్న-నెట్టివారు
త్పక్షి కొను వారలే-పట్టివారి-నల్పచంపు
నట్టిజగ-జెట్టిసేనాను॥ నీజగ॥

28. బేహగ్ రాగము-అటతాళము.

పూతన—ననుఁజూడబోకులు-ఘనమోహ-మును నొంద-లేరే
చేరారే-వేడలేరే-పొందరారే॥ నను॥
కులుకుల-తళుకుల-బెళుకులగాంచి-హరియైన వేడడే
చాల్కుంటిచూపుల-వలబోనజేరి-హరుఁడైన వేడడే
జనులెంతటివారలు ఆ-మును లెంతటివారలు ఆ-
ఘనమోహినినాధునుగా॥ నను॥

29. కాపిరాగము - ఏకతాళము.

యశోద—ముద్దాడ-గలుగునదియే గా

మోదభాగ్య-మిలలోన!

ముద్దాడ!

చేరికుమారుల - చెలువము గాంచి-మిరిముటిపెముల నించు -

కలుకులువినుచును - వరముదమునుగని - సురుదిరి - తనయు

లనెంతో - కరమాదరణ!

ముద్దాడ!

30. భేహగ్ రాగము - ఏకతాళము.

శ్రీకృష్ణ—భభి—నాలీలదెలియంగ-నన్వారలున్నారో! భభి!

రసిబాలుడనై - బలువేసంబులక - వరనందాదులక

వడినాడించుచుక - నాటకమునాడుచును - లోకంబు

నేలుడకదా!

భభి!

31. మోహనరాగము - ఏకతాళము.

యశోద—రమ్మా నానుం-దరముద్దులకృష్ణా-చేరంగ!

వలపుల నించుచు-చెలువముగాంచుచు

వరలోకమోహకరమోచనా||

రమ్మా!

తేనియలొలికెడు-తియ్యనిపలుకుల

మానకముద్దుల నొనగచుటనయా||

రమ్మా!

మాక్కికహారములో-బొజ్జపై వెలయుంగ

ముటిపెము పెంచెడి-రాజగోపాలా||

రమ్మా!

32. పీఠరాగము - ఏకతాళము.

శ్రీకృష్ణ! అమ్మయిబుగారు-బండినాకియ్యవే!

అమ్మ!

బండిని నియ్యవే - గుట్ట-బునియ్యవే

బండిని నెక్కుదు-ఏనుగు నెక్కుదు-చొక్క-చుక్క

మెల్లంగ-మెల్లంగ, సర్-సర్-సర్-||

అమ్మ!

రంగారు అంగీలు-సొంపారు టోపీలు

ఇంపారవిల్లంది-యద్ధంబుచేసేరు-కొట్టేను-ఫట్-ఫట్

వీరుడ-ధీరుడ-సై-సై-సై

అమ్మ!

33 శ్రీరాగము - ఏకతాళము.

బాలురు—సంతసము-నిండారగా-బంతులాటలాడుదము

అదెబంతి కనుమొక-అతివేగవిడిచెదరు

సంత!

1 బాలుడు—అందఱు-కొనుడుదీని-కుందగజేసెద-చిటికలోన

సంత!

ఉద్ధవ—చూడరాగరువమేల-చెందును పట్టెద-వేడుకలర

సంత!

శ్రీకృష్ణ—వృక్షము ల్-తనర నెక్కి-వేడుక నాటల-నాడుదము

సంత!

2 బాలక—కాతరం-బేలదాగి-యూతలనాడుద-మిందుజేరి

సంత!

34 తోడిరాగము-అటతాళము.

శ్రీకృష్ణ—రారా-రాజునునేనైతి-లేరా

నన్నింటిసేవచేయగ రార

రార!

మీరిలోకమేలగా-ధీతపుట్టినవాడరా

చెన్నుమీరనాదు-మన్ననబునొంద-నన్నిమీరలింక

నన్నుజేరియుండ-సన్నుతింపుడెల్లవేళ

రార!

బాలురు—దేవా-లోకాధిపాలుడ-వీవ

వేదాంతి వేద్యుడీవకావ

దేవ!

దేవమార్గము నేలవా-మానులెల్లను బోవవా

నిన్ను నెన్నఁజాల—మన్న మమ్ముపాల-నమ్మచేయలీల

లెన్న వేడువార-మన్న మమ్ముబ్రోవవేలా-గోపబాలాదేవ

35 భేషగ్ రాగము-ఏకతాళము.

చంద—వైరంబుమీరికింత-సేయుట తగదు

కూర్చిబుచ్చుట-మేలుకాదు

వైరంబు!

కమల—సరివైరము మా కేమిలేదు లేదు

పద్మ—వట్టి నేరము మోపుట-సరికాదు

చంద—అమ్మ నీవిట్లు-చేయరాదు

రక్తాక్షి—వీరిమాటల-సమ్మరాదు

పద్మ— } భళీరే-బళీరే-భళీరే-భళీరే-నీమాట మెచ్చేనుగా
కమల— }

రక్తాక్షి—ముయ్ నోర్

చంద—ఛీ-పో వైరంబు॥

చంద—చుగావిపావక - నేతెచ్చియుత్తుగా - బంగ రుడియాలుచే
యింతుగా! చుగావి

పద్మ— } పుట్టువైరంబు మా కెట్లు-తప్పునుగా
కమల— }

రక్తాక్షి—గట్టిపారకతో కొట్టినతప్పునుగ

చంద—మితో కష్టంబు పచ్చిందిగా

రక్తాక్షి—తల కెక్కించు కొన్నావుగా

పద్మ— } పోవే-పోవే-పోవే-పోవే-నీమాటసాగదుర
కమల— }

రక్తాక్షి—ముయ్ నోర్

చంద—ఛీ-పో వైరంబు

68 బేహగ్ రాగము-ఏకతాళము.

శ్రీకృష్ణ—నను-నల్లుండు తనయుండు-నంచందరున్నరుగా

ఘనమోహంబు-ఏకి కల్పించితక

పెన్నపాల్గొడలో-యెల్లవారిండ్లలో

వాసిగ నేతెసికొని-కీడించి మురుడుక గద!

నను॥

87 కాపికాగము-ఏకతాళము.

యశోద! నిన్నింక పైరించరా - తుంటరికృష్ణ॥ నిన్నింక॥

నీచోరతనముల - నీతుంటరితనముల-మన్నింపనికవూడ-
వినుము కనుము-మదినినింక॥ నిన్నింక॥

ఇల్లిలు పెదకి నె-నెం తెంతొ-యలసితి
నేమన్న విడనింక-తిట్టికొట్టి-కట్టివేతు॥ నిన్నింక॥

88 జంజాటిరాగము-ఏకతాళము.

క్రీష్ణ॥ అసత్యమీపలుకు-వినోదం బసత్యమీపలుకు
అమ్మరొ-అబద్ధమేయగుగా-వినోదం॥ బసత్య॥
మన్నుదినను నే-నమ్మరొ వెట్టి నె-మన్నింపక వలదే
యశోదా॥ అసత్య॥
భూమికినాకును-ప్రేమయు నిక్కము-ఈ మాటెక్కడిదే-
యశోదా॥ అసత్య॥

89 శంకరాభరణము-ఏకతాళము.

యశోద-నిలునిలు బాలక-యెందులకటిగెను-కట్టెదనునినుకొట్టెదను
చెలగకుమా-కలగకుమా-పలుదోవలచా - రగ నేలనుము
ద్దులకృష్ణా-ముద్దులకృష్ణా॥ నిలు॥

క్రీష్ణ-దయగనుమాసను-తల్లిరొవలవదు - కట్టకుమాసనుకొట్టకు
మా మన్ననచే నన్న వెనక-ఎన్నఁదుతప్పల నేచేయనునను
కట్టకుమా-సను కొట్టకుమా॥ దయ॥

40 మోహనరాగము—అదితాశము

గంధర్వులు—నంద-నందన-ఇందిరావనా-యింద్రబోధమా॥

సుందరార-విందలోచన-బంధమోచనా

మహానిశాపము-బూనియిట్టుల-హీనులైతిమి॥

పం॥

కానవార్జున-తరువులైతిమి-కంటి మీశృంగ

నీదు-పాద-నీరజాతము-లాదరంబున

మాదుమదిని-పాదుకొలిపి-మనుపుచూడవా॥

పం॥

41 భగవంతుని రాగము-ఏకతాళము

శ్రీకృష్ణ—బొర-శారద చంగు-డలెను-ముదమార॥

బొర॥

కైర-వము-లను-మీరగజంజ-వారమువారగ

రాజిలెను గదా

చోరుజాతులు-పారగశృంగార-గననునించుచు-మోగ

ముపెంచుచు-భూరిప్రేమనిండ॥

బొర॥

సాధుమాన-సమ్మోహితి చల్లదనము విల్లసిల్ల-కలువప్రేమ-

కళలధాను-కలితభూమి-ఈచందమామ-అకసంబుసంద-

వికసిచేగ॥

బొర॥

42 జోగిసావేరి రాగము—ఏకతాళము.

గోపికలు—రారెముదం-బారకృష్ణు-జూడగా-కోరికలింపారగా-సుద

తులార-కోరికలింపారగా॥

రారె॥

సరోజనేతునిన్-సరోజనాభునిన్ సరోజజాంచితున్

సరోజహర్పితున్

భామరొ మా-భాగ్యమెల్లమీరగా-భక్తియుసొంపారగా-
 వసజముభీ-భక్తియుసొంపారగా॥ రా॥
 వినోదశీలుడే-మనోహరాంగుడే-వేణుగోపాలుడే-వేద
 వేన్యుడే
 మనస్సెల్లకృష్ణుని-యందునిలచె-మన్నాభు కడకేగుదము-
 లలనా-వెన్నునిశరణొందుదము-కలికీ-నమ్మోదమునునొం
 దుదము॥ రా॥

43 మోహరాగము—యాపకతాళము.

గోపికలు—సారసఃశాచన యోహరి-వరతాపసజాలగోల॥ సారస॥
 యగు బాలా శృతిజాలా-మృదుఫాలాశ్రీధవనీ-మరమకరుణ
 భక్తిసోనఃగి-అరసిమమ్మ-బ్రోవుదేవ॥ సారస॥
 గోపాలాకరుణజూపి-చాపములన్నియుభాపి-మోక్షపదవి
 మాకునొసఁగి-మనువుమానోవాసుదేవ॥ సారస॥

44 సావేరిరాగము—ఆదితాళము

శుశోద—శుభముమీరగా-మధురకువేడ్క-చనుమాతనయ॥ శుభ॥
 శ్రీకృష్ణ—మనం-బులొ-నశో-కమే-లనోజనని
 పోయవత్తువా-కనుమతినిచ్చి-మనుష-వలదె॥ మనం॥
 యశోద—గోవింద నినుగనుచుచువానంద-మునుగనితని యోనంద
 నినువిడన్-భరమయెన్-వనటచేన్-మనసునగన ॥ శుభ
 శ్రీకృష్ణ—మనో-వృసనమేలకో-జననిరోవెనన్ . మరల నిన్ - కన
 దనుగద ॥ మనం॥

యశోద—సీ-మురిపెపుకలుకుల నెపుడునువిడుదా-దివదినమున్-మన
మునసీ-గుణములనే-ఎట్లు-మేమున్-మరతుము ||శుభ||
శ్రీదయితుండు శుభమిచ్చు-ఆమోదముగలుగునుచూర్చ
మున- ఘన-యశ-మున-మరి-మము- గనువరసుగు
మణి-కరుణగని ||శుభము||

45 ఇంగ్లీషునోటు ఏకతాళము.

కంఠ—ప్రబలఖడ్గధారనీశిరంబుఁజీల్పెదన్-చీల్పెదన్-చీల్పెదన్
బ్రతికిపో-లేపుబాలకా-యీ-నా-దా
నినుధరబడనలచి-మిం చెదన్-మిం చెదన్-మిం చెదన్
వైరంబారన్-పొరినినుజంకన్-భారంబంతయులే బాయున్
వీరుఁడౌచువలసెదన్ - దక్క-వింకబాలకా - బాలకా -
బాలకా ||ప్రబల||

46 మోహనరాగము-ఏకతాళము.

కమలా-నాథా-విమలవిభా-కమలా-నాసా- కలుషహరా||
ప్రముదా-భాషా వరఫలదా - కమలా-నాభాఘనకరుణా
కరివరదా- సురవిశాతా- హరివదనా-మూరహరణా- సుసు
చిర నార-దాది-వంద-నీయ్య-శ్రీ ||కమలా||
సామలోలా - సాధుపాలా - వేదలీలా సారశీలా- భాను
జాలా-మంధరధారణ - మౌనివిభావన- కారణ సత్కరు
ణా-సూ-బ్ర-హ్మ-ణ్య-వందితా ||కమలా||

